

แนวทางดำเนินความสัมพันธ์ทางการค้ากับสหรัฐอเมริกา
ภายหลังการเลือกตั้งประธานาธิบดีสหรัฐอเมริกา
ปี พ.ศ. ๒๕๖๓

โดย

นางสาวเก็จพิรุณ เกาะสุวรรณ
รองอธิบดีกรมเจรจาการค้าระหว่างประเทศ
กระทรวงพาณิชย์

นักศึกษาวิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร
หลักสูตรการป้องกันราชอาณาจักร รุ่นที่ ๖๓
ประจำปีการศึกษา พุทธศักราช ๒๕๖๓ - ๒๕๖๔

หนังสือรับรอง

วิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร สถาบันวิชาการป้องกันประเทศ ได้อนุมัติให้เอกสารวิจัยส่วนบุคคล เรื่อง “แนวทางดำเนินความสัมพันธ์ทางการค้ากับสหรัฐอเมริกาภายหลังการเลือกตั้งประธานาธิบดีสหรัฐอเมริกา ปี พ.ศ. ๒๕๖๓” ลักษณะวิชา การเศรษฐกิจ ของ นางสาวเก็จพิรุณ เกาะสุวรรณ เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรการป้องกันราชอาณาจักร รุ่นที่ ๖๓ ประจำปี การศึกษาพุทธศักราช ๒๕๖๓ - ๒๕๖๔

พลโท

(พลโท วิโรจน์ เกิดแสง)

ผู้อำนวยการวิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร
สถาบันวิชาการป้องกันประเทศ

บทคัดย่อ

เรื่อง แนวทางดำเนินความสัมพันธ์ทางการค้ากับสหรัฐอเมริกาภายหลังการ
เลือกตั้งประธานาธิบดีสหรัฐอเมริกา ปี พ.ศ. ๒๕๖๓

ลักษณะวิชา การเศรษฐกิจ

ผู้วิจัย นางสาวเก็จพิรุณ เกาะสุวรรณ **หลักสูตร** วปอ. รุ่นที่ ๖๓

สหรัฐอเมริกาเป็นคู่ค้าสำคัญลำดับที่ ๓ ของการค้าระหว่างไทยกับโลก และเป็นตลาดส่งออกลำดับที่ ๑ ของไทย ดังนั้น การดำเนินนโยบายการค้าของสหรัฐอเมริกาจึงส่งผลกระทบต่อ การส่งออกของไทยไม่ทางตรงก็ทางอ้อม เอกสารวิจัยฉบับนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาวิเคราะห์นโยบายการค้าของสหรัฐอเมริกาในปัจจุบัน (พ.ศ. ๒๕๖๓) ผลกระทบต่อไทยจากนโยบายการค้าดังกล่าว และนโยบายการค้าของผู้ที่ได้รับเลือกตั้งเป็นประธานาธิบดีสหรัฐอเมริกาในปี พ.ศ. ๒๕๖๓ พร้อมทั้งเสนอแนะแนวทางในการดำเนินความสัมพันธ์ทางการค้ากับสหรัฐอเมริกาภายหลังการเลือกตั้งประธานาธิบดีสหรัฐฯ ในปี พ.ศ. ๒๕๖๓ โดยใช้การศึกษา วิเคราะห์ข้อมูลจากแหล่งต่าง ๆ อาทิ เอกสารวิจัย บทความ วารสาร ถ้อยแถลง และการสัมภาษณ์ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน และนักวิชาการ

ในสมัยประธานาธิบดีโดนัลด์ ทรัมป์ ใช้นโยบาย America First โดยมุ่งลดการขาดดุลกับประเทศคู่ค้า ส่งผลให้มีการใช้มาตรการทางการค้ากับประเทศคู่ค้าตลอด ๔ ปีของการดำรงตำแหน่งประธานาธิบดี ประเทศไทยได้รับผลกระทบจากการใช้มาตรการทางการค้าในหลายกรณี

ในการเลือกตั้งประธานาธิบดีสหรัฐฯ ในปี พ.ศ. ๒๕๖๓ นายโจเซฟ ไบเดน ได้รับเลือกตั้งเป็นประธานาธิบดีสหรัฐฯ มีนโยบาย Buy America มุ่งฟื้นฟูเศรษฐกิจสหรัฐอเมริกาโดยเน้นการซื้อสินค้าและบริการที่ผลิตในประเทศสหรัฐอเมริกา ฟื้นฟูความสัมพันธ์กับประเทศพันธมิตร ต้องการเข้ามา มีบทบาทในองค์การระหว่างประเทศเพื่อกำหนดกฎเกณฑ์ด้านต่าง ๆ และมีแนวคิดที่จะปิดล้อมจีนและรัสเซีย

ท่ามกลางความขัดแย้งระหว่างสหรัฐอเมริกาและจีน ซึ่งเป็นคู่ค้าสำคัญของไทยทั้งสองประเทศ ประเทศไทยจะต้องวางตัวเป็นกลาง และรักษาสมดุลในการดำเนินความสัมพันธ์ทางการค้า ทั้งกับสหรัฐอเมริกาและจีน

คำสำคัญ สหรัฐอเมริกา โดนัลด์ ทรัมป์ โจเซฟ ไบเดน ความสัมพันธ์ การค้า

Abstract

Title Ways to strengthen trade relations with the United States of America after the presidential election in 2020

Field Economics

Name Miss Kejpiroon Kohsuwan

Course NDC **Class** 63

The United States of America is the third trading partner of Thailand and the first exports destination. Hence, its trade policy affects Thailand trade either directly or indirectly. This research paper utilizes various documents, research papers, articles, as well as interviews relevant stakeholders from public sector, private sector and academic in studying and analyzing current (2020) U.S. trade policies, impact of such policies and trade policies of the U.S. president elected in 2020. This paper also recommends approaches in handling the trade policies of the U.S. president elected in 2020

President Donald Trump deployed “America First” policy to reduce trade deficit with trade partners. He imposed various trade measures on trading partners through out 4 years of his tenure. Thailand was affected from those trade measures.

In 2020, Joseph Biden was elected U.S. President. His “Buy America” policy aims at reviving the U.S. economy by purchasing more goods and services that is produced or supplied in the U.S. He also intends to restore relationship with U.S. allies, participate in international fora to craft rules and confine China and Russia.

Amidst conflict between the U.S. and China, both are important trading partners of Thailand, Thailand must stay neutral and keep trade relationship with both of them in balance.

Key words: United States of America, Donald Trump, Joseph Biden, relations, trade

คำนำ

การค้าระหว่างประเทศคิดเป็นสัดส่วน ร้อยละ ๑๒๐ ของผลิตภัณฑ์มวลรวมประชาชาติของไทย โดยคู่ค้าที่สำคัญของไทย ๓ ลำดับแรก ได้แก่ จีน ญี่ปุ่น และสหรัฐอเมริกา สำหรับจีนและญี่ปุ่น ไทยได้จัดทำความตกลงการค้าเสรีด้วยแล้ว เพื่อให้มั่นใจว่าสินค้าของไทยจะสามารถส่งออกไปยังสองประเทศนี้โดยมีอุปสรรคทางการค้าน้อยที่สุด อย่างไรก็ตาม ไทยยังไม่มีความตกลงการค้าเสรีกับสหรัฐอเมริกาซึ่งเป็นตลาดส่งออกอันดับ ๑ ของไทย ดังนั้น การดำเนินนโยบายการค้าของสหรัฐอเมริกาจึงส่งผลกระทบต่อ การส่งออกของไทยไม่ทางตรงก็ทางอ้อม

เอกสารวิจัยฉบับนี้ ศึกษาวิเคราะห์นโยบายการค้าของสหรัฐอเมริกาในช่วงปี พ.ศ. ๒๕๖๐ - ๒๕๖๔ รวมทั้งศึกษาผลกระทบจากนโยบายการค้าดังกล่าว พร้อมทั้งเสนอแนะแนวทางดำเนินความสัมพันธ์ทางการค้ากับสหรัฐอเมริกาภายหลังการเลือกตั้งประธานาธิบดีสหรัฐอเมริกา ในปี พ.ศ. ๒๕๖๓ ผู้วิจัยหวังเป็นอย่างยิ่งว่า เอกสารวิจัยฉบับนี้จะเป็นประโยชน์แก่ผู้อ่านไม่มากก็น้อย

(นางสาวเก็จพิรุณ เกาะสุวรรณ)
นักศึกษานิเทศศาสตร์บัณฑิต
หลักสูตร วปอ. รุ่นที่ ๖๓
ผู้วิจัย

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อ	ก
Abstract	ข
คำนำ	ค
สารบัญ	ง
สารบัญตาราง	ฉ
สารบัญแผนภาพ	ช
บทที่ ๑ บทนำ	๑
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	๑
วัตถุประสงค์ของการวิจัย	๒
ขอบเขตของการวิจัย	๒
วิธีดำเนินการวิจัย	๒
ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย	๓
บทที่ ๒ ทฤษฎี และแนวคิดในการดำเนินความสัมพันธ์ทางการค้าระหว่าง ไทยและสหรัฐอเมริกา	๔
ทฤษฎีความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ	๔
แนวคิดเรื่องการวิเทศน์สัมพันธ์	๗
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	๘
ความสัมพันธ์ระหว่างไทย – สหรัฐอเมริกา	๑๐
ความตกลงทางการค้าระหว่างไทยกับสหรัฐอเมริกา	๑๑
การค้าระหว่างไทยและสหรัฐอเมริกา	๑๒
ปัญหาทางการค้าระหว่างไทยและสหรัฐอเมริกา	๑๒
กรอบแนวคิดของการวิจัย	๒๗
สรุป	๒๘
บทที่ ๓ นโยบายการค้าของประธานาธิบดีสหรัฐอเมริกาที่ได้รับเลือกตั้งใน ปี พ.ศ. ๒๕๖๓	๓๐
นโยบายด้านเศรษฐกิจและการค้าของผู้สมัครชิงตำแหน่งประธานาธิบดี ในปี พ.ศ. ๒๕๖๓ ในช่วงหาเสียง	๓๐
นโยบายด้านการต่างประเทศ	๓๑
นโยบายที่นายโจเซฟ ไบเดนได้แถลงไว้ในช่วงหาเสียง	๓๒
ผลการเลือกตั้งประธานาธิบดีสหรัฐอเมริกาในปี พ.ศ. ๒๕๖๓	๓๓
ถ้อยแถลงต่อสาธารณะในวันสาบานตนเข้ารับตำแหน่ง	๓๓
นโยบายเศรษฐกิจ	๓๔

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
นโยบายต่างประเทศ	๓๕
นโยบายการค้า	๓๗
สรุป	๔๐
บทที่ ๔ ผลกระทบต่อไทยที่อาจเกิดขึ้นจากนโยบายด้านการค้าของประธานาธิบดี	
สหรัฐฯ ที่ได้รับเลือกตั้งในปี พ.ศ. ๒๕๖๓	๔๑
ความเห็นจากภาครัฐ ภาคเอกชน และนักวิชาการ	๔๑
ยุทธศาสตร์ชาติของสหรัฐอเมริกา	๔๔
ผลกระทบต่อไทยจากนโยบายด้านเศรษฐกิจ การค้า และการต่างประเทศของ	
ประธานาธิบดีไบเดน	๔๖
สรุป	๔๗
บทที่ ๕ สรุปและข้อเสนอแนะ	๔๘
สรุป	๔๘
ข้อเสนอแนะ	๕๑
บรรณานุกรม	๕๓
ประวัติย่อผู้วิจัย	๕๕

สารบัญตาราง

ตารางที่	หน้า
๒ - ๑ มูลค่าการส่งออกของไทยไปยังประเทศคู่ค้าสำคัญ ครึ่งปีแรกของปี พ.ศ. ๒๕๖๒	๒๖
๒ - ๒ มูลค่าการนำเข้าของไทยจากประเทศคู่ค้าสำคัญ ครึ่งปีแรกของปี พ.ศ. ๒๕๖๒	๒๗

ช

สารบัญแผนภาพ

แผนภาพที่

๒ - ๑ กรอบแนวคิดของการวิจัย

หน้า

๒๘

บทที่ ๑

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การค้าระหว่างประเทศคิดเป็นสัดส่วนมากกว่า ร้อยละ ๑๒๐ ของผลิตภัณฑ์มวลรวมประชาชาติ (GDP: Gross Domestic Product) ของประเทศไทย โดยคู่ค้าสำคัญ ๓ ลำดับแรกคือ จีน ญี่ปุ่น และสหรัฐอเมริกา สำหรับจีนและญี่ปุ่น ไทยได้จัดทำความตกลงการค้าเสรีด้วยแล้ว เพื่อให้มั่นใจว่าสินค้าของไทยจะสามารถเข้าสู่ตลาดของทั้งสองประเทศโดยมีอุปสรรคทางการค้าน้อยที่สุด โดยสินค้าไทยที่ส่งออกไปยังจีนและญี่ปุ่นได้รับสิทธิพิเศษทางภาษีภายใต้ความตกลงการค้าเสรีอาเซียน-จีน และความตกลงหุ้นส่วนเศรษฐกิจที่ใกล้ชิดไทย-ญี่ปุ่น และความตกลงหุ้นส่วนเศรษฐกิจที่ใกล้ชิดอาเซียน-ญี่ปุ่น ตามลำดับ

สำหรับสหรัฐอเมริกาซึ่งเป็นคู่ค้าที่สำคัญของไทยลำดับที่ ๓ รองจากจีนและญี่ปุ่น ไทยยังไม่ได้จัดทำความตกลงการค้าเสรีด้วย ในปี พ.ศ. ๒๕๖๓ (ม.ค.-ต.ค.) การค้าระหว่างไทยและสหรัฐอเมริกามีมูลค่า ๑.๓ ล้านล้านบาท คิดเป็น ร้อยละ ๑๑.๔๔ ของมูลค่าการค้าทั้งหมดของไทยกับโลก โดยเป็นการส่งออกจากไทยไปสหรัฐอเมริกา ๘๘๔,๗๐๘ ล้านบาท หรือร้อยละ ๑๔.๗๘ ของการส่งออกทั้งหมดของไทยไปโลก และนำเข้าจากสหรัฐอเมริกา ๔๑๒,๕๕๒ ล้านบาท หรือ ร้อยละ ๗.๗๑ ของการนำเข้าทั้งหมดของไทยจากโลก การรักษาและขยายความสัมพันธ์ทางการค้ากับสหรัฐอเมริกจะช่วยทำให้เศรษฐกิจไทยมีความมั่นคงและมีเสถียรภาพ ซึ่งเป็นปัจจัยหนึ่งที่จะทำให้ประเทศไทยไปสู่เป้าหมายของยุทธศาสตร์ชาติ ๒๐ ปี คือ ความมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืนของประเทศ

การดำเนินนโยบายการค้าของสหรัฐอเมริกาในระดับทวิภาคี ภูมิภาค หรือพหุภาคี ส่งผลกระทบต่อไทยไม่ทางตรงก็ทางอ้อม ในช่วง ๔ ปีที่ผ่านมา (พ.ศ. ๒๕๖๐ - ๒๕๖๓) สหรัฐอเมริกาภายใต้การนำของนายโดนัลด์ ทรัมป์ ได้มีการนำมาตรการกีดกันทางการค้าหลายมาตรการมาใช้กับประเทศจีน และประเทศผู้ส่งออกไปยังสหรัฐอเมริกา อาทิ การขึ้นภาษีศุลกากรสินค้าที่นำเข้าจากจีน จนก่อให้เกิดสงครามการค้าระหว่างสหรัฐอเมริกาและจีน การประกาศขึ้นภาษีสินค้าเหล็กและอลูมิเนียม และสินค้านานยนต์และชิ้นส่วน ตามมาตรา ๒๓๒ ของกฎหมาย Trade Expansion Act ค.ศ. ๑๙๖๒ และการประกาศตัดสิทธิพิเศษทางภาษีที่ให้แก่ไทยภายใต้โครงการสิทธิพิเศษทางภาษีศุลกากร GSP (Generalized System of Preference) เป็นต้น ส่งผลให้การค้าระหว่างไทยกับสหรัฐอเมริกาได้รับผลกระทบทั้งทางตรงและทางอ้อม

โดยที่ประธานาธิบดีสหรัฐฯ คนปัจจุบัน นายโดนัลด์ ทรัมป์ (The Honorable Donald J. Trump) ครบวาระการดำรงตำแหน่งใน ปี พ.ศ. ๒๕๖๓ และมีการเลือกตั้งประธานาธิบดีคนใหม่ในเดือนพฤศจิกายน พ.ศ. ๒๕๖๓ จึงเป็นเรื่องน่าสนใจว่า การเลือกตั้งประธานาธิบดีสหรัฐอเมริกาในครั้งนี้ นายโดนัลด์ ทรัมป์ หากได้รับเลือกตั้งเป็นสมัยที่ ๒ จะยังคงดำเนินนโยบายการค้าลักษณะเดิมหรือไม่ หรือจะปรับเปลี่ยนนโยบายไปในทิศทางใด หรือหากผู้สมัครพรรคเดโมแครต นายโจเซฟ ไบเดน ได้รับเลือกเป็น

ประธานาธิบดีสหรัฐอเมริกา คนที่ ๔๖ จะดำเนินนโยบายการค้ากับจีนในลักษณะเดียวกับประธานาธิบดี ทรัมป์หรือไม่ และจะดำเนินนโยบายการค้ากับประเทศต่าง ๆ อย่างไร การศึกษาแนวนโยบายทางการค้าของประธานาธิบดีสหรัฐอเมริกาที่ได้รับเลือกตั้งในปี พ.ศ. ๒๕๖๓ จะทำให้ประเทศไทยสามารถเตรียมการรองรับมาตรการหรือผลกระทบต่าง ๆ ที่จะเกิดขึ้นจากนโยบายหรือมาตรการเหล่านั้น รวมทั้งจะทำให้ประเทศไทยสามารถกำหนดกลยุทธ์ในการรักษาความสัมพันธ์ทางการค้ากับสหรัฐอเมริกาได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งจะนำมาซึ่งการขยายตัวทางการค้าระหว่างไทยและสหรัฐอเมริกา โดยเฉพาะการส่งออกสินค้าของไทยไปยังสหรัฐอเมริกา

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

๑. เพื่อศึกษานโยบายด้านการค้าในปัจจุบันของสหรัฐอเมริกาภายใต้การบริหารของประธานาธิบดีโดนัลด์ ทรัมป์ และนโยบายด้านการค้าของประธานาธิบดีสหรัฐอเมริกาที่ได้รับเลือกตั้งในปี พ.ศ. ๒๕๖๓
๒. เพื่อวิเคราะห์ปัญหาจากนโยบายการค้าของสหรัฐอเมริกาต่อการค้าของไทยในปัจจุบัน
๓. เพื่อหาแนวทางในการขยายการค้าและความสัมพันธ์ทางการค้าระหว่างไทยและสหรัฐอเมริกาภายหลังการเลือกตั้งประธานาธิบดีสหรัฐอเมริกาเมื่อเดือนพฤศจิกายน พ.ศ. ๒๕๖๓

ขอบเขตของการวิจัย

๑. ขอบเขตด้านเนื้อหา

๑.๑ การวิจัยนี้จะศึกษานโยบายด้านการค้าของสหรัฐอเมริกาที่ใช้อยู่ในปัจจุบัน (ณ ปี พ.ศ. ๒๕๖๓) และ นโยบายด้านการค้าของประธานาธิบดีสหรัฐอเมริกาที่ได้รับเลือกตั้งในปี พ.ศ. ๒๕๖๓

๑.๒ การวิจัยนี้จะวิเคราะห์ปัญหาอุปสรรคทางการค้าที่เกิดจากนโยบายด้านการค้าของประธานาธิบดีโดนัลด์ ทรัมป์ และปัญหาอุปสรรคที่อาจเกิดขึ้นจากนโยบายด้านการค้าของประธานาธิบดีสหรัฐอเมริกาที่ได้รับเลือกตั้งในปี พ.ศ. ๒๕๖๓

๑.๓ การวิจัยนี้จะศึกษานโยบายด้านการค้าของประธานาธิบดีสหรัฐอเมริกาที่ได้รับเลือกใน ปี พ.ศ. ๒๕๖๓ เฉพาะที่ได้ประกาศต่อสาธารณะเท่านั้น

๒. ขอบเขตด้านประชากร

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาคั้งนี้ ได้แก่ ผู้บริหารหน่วยงานในกระทรวงพาณิชย์ ผู้ประกอบการภาคเอกชน และนักวิชาการ

วิธีดำเนินการวิจัย

ดำเนินการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ร่วมกับการวิจัยเชิงพรรณนา (Descriptive Research) ดังนี้

๑. การรวบรวมข้อมูล

๑.๑ ข้อมูลปฐมภูมิ ดำเนินการโดยสัมภาษณ์ผู้บริหารหน่วยงานในกระทรวงพาณิชย์ ผู้ประกอบการภาคเอกชน และนักวิชาการ อย่างน้อยกลุ่มละ ๒ ราย

๑.๒ ข้อมูลทุติยภูมิ ดำเนินการโดยการศึกษาค้นคว้าจากถ้อยแถลง ข่าว และเอกสารต่าง ๆ

๒. การวิเคราะห์ข้อมูล

ดำเนินการโดยใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (Context Analysis) และการวิเคราะห์เปรียบเทียบ และสังเคราะห์ข้อมูลทฤษฎี หลักการต่าง ๆ

๓. การนำเสนอข้อมูล

นำเสนอข้อมูลแบบรายงานวิจัยเชิงพรรณนา และนำเสนอข้อเสนอแนะที่ใช้ผลลัพธ์จากการวิเคราะห์เป็นพื้นฐาน

ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

๑. ได้ทราบนโยบายด้านการค้าในปัจจุบันของสหรัฐอเมริกาภายใต้การบริหารของประธานาธิบดีโดนัลด์ ทรัมป์ และนโยบายด้านการค้าของประธานาธิบดีสหรัฐอเมริกาที่ได้รับเลือกตั้งในปี พ.ศ. ๒๕๖๓

๒. ได้ทราบปัญหาและผลกระทบที่เกิดจากนโยบายการค้าของสหรัฐอเมริกาต่อการค้าของไทยในปัจจุบัน

๓. มีข้อเสนอแนวทางในการขยายการค้าและความสัมพันธ์ทางการค้าระหว่างไทยและสหรัฐอเมริกาภายหลังการเลือกตั้งประธานาธิบดีสหรัฐอเมริกาเมื่อเดือนพฤศจิกายน พ.ศ. ๒๕๖๓ ซึ่งหน่วยงานที่เกี่ยวข้องสามารถนำไปใช้ประโยชน์ในการวางกลยุทธ์ในการขยายการค้าและสร้างความสัมพันธ์ทางการค้ากับสหรัฐอเมริกาภายหลังการเลือกตั้งประธานาธิบดีสหรัฐอเมริกา ในปี พ.ศ. ๒๕๖๓

บทที่ ๒

ทฤษฎี และแนวคิดในการดำเนินความสัมพันธ์ทางการค้า ระหว่างไทยและสหรัฐอเมริกา

การวิจัยเรื่อง “การดำเนินความสัมพันธ์ทางการค้าระหว่างไทยและสหรัฐอเมริกา”
ผู้วิจัยได้ศึกษาทฤษฎี แนวคิด และวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องในเรื่องต่าง ๆ ดังนี้

๑. ทฤษฎีความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ
๒. แนวคิดเรื่องการวิเทศสัมพันธ์
๓. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ทฤษฎีความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ

ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศมีลักษณะเช่นเดียวกับวิชาอื่น ๆ ในสาขาสังคมศาสตร์ มีตัวแปรมากมายที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมของมนุษย์ จึงทำให้ยากต่อการสร้างทฤษฎีตามแบบวิทยาศาสตร์กายภาค การสร้างทฤษฎีในสาขาวิชาความสัมพันธ์ระหว่างประเทศจึงมีจุดมุ่งหมายที่จะสร้างให้การศึกษาวิชานี้มีระเบียบแบบแผนและกฎเกณฑ์ เพื่อนำไปสู่ความเข้าใจในเหตุการณ์ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศทั้งในอดีตและปัจจุบัน เพื่อช่วยให้สามารถทำนายเหตุการณ์ล่วงหน้า และทำให้สามารถควบคุมความสัมพันธ์ระหว่างประเทศให้ดำเนินไปตามวิถีทางที่ถูกต้อง (ศิริโรตม์ ภาคสุวรรณ, ๒๕๒๑ : ๒๗)

ในการศึกษาวิจัยนี้ผู้วิจัยจะขอยกทฤษฎีสำหรับอธิบายความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ ๒ ทฤษฎี ได้แก่ ทฤษฎีเสรีนิยม และทฤษฎีสัจนิยม

ศุภมิตร ปิติพัฒน์ (๒๕๔๘) เหตุการณ์ที่ถือกันว่าเป็นจุดกำเนิดของความสัมพันธ์ระหว่างประเทศในฐานะสาขาวิชาเฉพาะ คือ การจัดตั้ง Woodrow Wilson Chair of International Politics ที่มหาวิทยาลัยแห่งแคว้นเวลส์ เมืองอเบอร์สตีทวิช (Aberystwyth) ในปี ค.ศ. ๑๙๑๙ โดยการสนับสนุนของ David Davies สมาชิกรัฐสภาอังกฤษพรรคเสรีนิยม ผู้มีความเชื่อมั่นว่าการศึกษาสามารถปฏิรูปโลกของความสัมพันธ์ระหว่างประเทศให้เกิดสันติสุขที่ยั่งยืนได้

ในระยะเริ่มต้น การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างประเทศในฐานะสาขาวิชาถือกำเนิดขึ้นภายใต้กระแสแนวคิดแบบเสรีนิยม ที่เชื่อมั่นในเหตุผลและความก้าวหน้าของมนุษยชาติ และคิดว่าสันติภาพ ความเจริญ และความเป็นธรรมระหว่างประเทศสามารถบรรลุได้ด้วยความร่วมมือระหว่างประเทศ โดยการดำเนินความสัมพันธ์ระหว่างกันตามกรอบของบรรทัดฐาน กฎหมาย และองค์การระหว่างประเทศที่วางอยู่บนหลักการและคุณค่าแบบเสรีนิยมตามที่นักคิดเสรีนิยมเชื่อว่าเป็นคุณค่าอันเป็นสากล ซึ่งสะท้อนความสมานฉันท์ในผลประโยชน์ของมนุษยชาติโดยรวม

การศึกษาวิชาความสัมพันธ์ระหว่างประเทศขยายตัวเติบโตในสหรัฐอเมริกาในช่วงสงครามเย็น ด้วยเงินอุดหนุนการวิจัยจำนวนมากทั้งจากภาครัฐและองค์กรเอกชน เพื่อสนอง

ผลประโยชน์และยุทธศาสตร์ในระดับโลกของสหรัฐอเมริกาที่กลายมาเป็นจอมมหาอำนาจหลังสงครามโลกครั้งที่สอง และในระยะหลังสงครามโลกครั้งที่สองนี้เองที่แนวคิดสังคมนิยมได้กลายมาเป็นแนวคิดกระแสหลัก

๑. แนวคิดทฤษฎีเสรีนิยม (Liberalism) หรืออุดมคตินิยม (Idealism) แนวคิดทฤษฎีเสรีนิยมหรืออุดมคตินิยมมาจากแนวคิดเสรีนิยมจากนักปรัชญาการเมืองคนสำคัญ คือ จอห์น ล็อก (John Locke) ที่เน้นบทบาทและหน้าที่ของรัฐเพื่อสนับสนุนสิทธิเสรีภาพปัจเจกบุคคล มี

๑.๑ สมมติฐาน จากการมองโลกแง่ดี คือ มนุษย์โดยธรรมชาติเป็นคนดี ช่วยเหลือคนอื่น มีความคิดสร้างสรรค์ มีเหตุผล ประพฤติปฏิบัติถูกต้องตามศีลธรรมนำสังคมก้าวหน้า สงบสุข มีความร่วมมือ บรรลุสันติภาพ หลีกเลียงสงคราม

๑.๒ เน้นคุณค่า (value) ด้านศีลธรรมและจริยธรรมเพื่อให้มนุษย์ปฏิบัติและจากการควบคุมพฤติกรรมรัฐ เน้นวิวัฒนาการที่เจริญก้าวหน้า ศึกษาสิ่งที่จะจริงจะเป็นมากกว่าสิ่งที่เป็นจริง เน้นผลประโยชน์ต่อส่วนรวมมากกว่าผลประโยชน์แห่งชาติ การสร้างและรักษาสันติภาพและระบบระหว่างประเทศ ปฏิเสธการสร้างความเข้มแข็งของกองทัพ การพัฒนาอาวุธ การสะสมอาวุธงบประมาณทางทหารจำนวนมาก

๑.๓ เนื้อหาสาระ (substance) แบ่งเป็นด้านการเมือง เน้นศีลธรรม จริยธรรม นำมาสู่ผลประโยชน์ส่วนรวมหรือผลประโยชน์สาธารณะ (public interest) เพื่อความสงบสุข ความผาสุก และสันติภาพ (peace) นำสู่กฎหมายระหว่างประเทศ องค์การระหว่างประเทศ และระบอบระหว่างประเทศ ด้านเศรษฐกิจ เน้นแนวคิดตลาดเสรี (Laissez-Faire)

๑.๔ จุดเด่น (advantage) คือ การเน้นการจัดตั้งองค์การระหว่างประเทศ กฎหมายระหว่างประเทศ และระบอบระหว่างประเทศ เพื่อแก้ปัญหาความขัดแย้งระหว่างประเทศโดยสันติวิธี และมีจุดด้อย (disadvantage) คือ การขาดการมองโลกจากความเป็นจริงที่เป็นคนอาธิปไตย (anarchy) ทำให้ขาดการเตรียมพร้อมใช้ความรุนแรงจากควาขัดแย้ง การเผชิญหน้า และสงคราม

๒. แนวคิดทฤษฎีสังคมนิยม สังคมนิยมมาจากปรากฏการณ์จริงมีพื้นฐานจากแนวคิดอนุรักษนิยม (conservatism) มองโลกจากความเป็นจริง มาจากแนวคิดของนักปรัชญาการเมืองที่สำคัญคือ ทูซิดีดีส (Thucydides) (๔๗๑ - ๔๐๐ B.C.) จากการอธิบายและวิเคราะห์สงครามเพโลโพนีสเซียน (Peloponnesian War) มี

๒.๑ สมมติฐานจากการมองธรรมชาติมนุษย์ (human nature) แย้งร้าย มีตราบาบ มีสัญชาตญาณทำลายล้างสูง เป็นผู้ฆ่า (killer) เน้นอำนาจ สังคมโลกที่เป็นอนาธิปไตย (anarchy) มีการกดขี่ระหว่างกันทำให้มีความขัดแย้ง

๒.๒ มีหน่วยวิเคราะห์จากการเมืองระดับมหภาค (Macro Politics) คือ รัฐเป็นตัวแสดงเดี่ยว (unitary actor) เพื่อรักษาผลประโยชน์แห่งชาติ (National Interest) จากภูมิรัฐศาสตร์และนโยบายต่างประเทศที่เป็นอิสระ ปราศจากการแทรกแซงจากภายนอก

๒.๓ เน้นคุณค่าเรื่อง อำนาจ ความขัดแย้ง ผลประโยชน์ แข่งขันต่อสู้เพื่ออำนาจ (struggle of power) ทำให้แยกศีลธรรมออกจากข้อเท็จจริง

๒.๔ มีเนื้อหาสาระด้านการเมือง มีสภาพอนาธิปไตยระหว่างประเทศตามกฎของป่า (law of jungle) ความแข็งแกร่งอยู่รอดของรัฐ ทำให้แสวงหาและรักษาผลประโยชน์ให้มากที่สุดเพื่อ

สร้างเสถียรภาพ (stability) และระเบียบ (order) ภายในรัฐ ทำให้ใช้เครื่องมือทุกอย่างที่สำคัญ คือ การทหาร เพื่อความอยู่รอด (survival of fittest) ด้านเศรษฐกิจเน้นลัทธิเศรษฐกิจแบบพาณิชย์นิยม (mercantilism) ที่เน้นการส่งออกมากกว่านำเข้า เป็นการแข่งขันที่ผลรวมที่ได้กับเสียเท่ากับศูนย์ (Zero-sum game) หรือผลได้มากกว่าผลเสีย ก่อให้เกิดความขัดแย้ง เครื่องมือของรัฐที่สำคัญคือ บริษัทข้ามชาติ เพื่อเพิ่มพูนผลประโยชน์ด้านเศรษฐกิจ การจัดระเบียบเศรษฐกิจโลกเป็นไปเพื่อผลประโยชน์ของรัฐ

๒.๕ จุดเด่น คือ การมองความเป็นจริง จุดด้อย คือ การเน้นรัฐ ทำให้ปฏิเสธการมองตัวแสดงอื่น การขาดระเบียบวิธีศึกษาที่ชัดเจนและการทำลายจากแนวคิดทฤษฎีและตัวแสดงอื่น

ในการศึกษาวิจัยเรื่องความสัมพันธ์ทางการค้าระหว่างไทยและสหรัฐอเมริกา ขอนำผลงานของนักวิชาการแนวคิดทฤษฎีสัจนิยมที่สามารถอธิบายนโยบายการค้า นโยบายการต่างประเทศ และนโยบายเศรษฐกิจของสหรัฐอเมริกา ได้อย่างชัดเจน ๓ คน ได้แก่ อี. เอช. คาร์ (E. H. Carr) ฮันส์ เจ. มอเกินธาว (Hans J. Morgenthau) และ เค็นเน็ธ เอ็น. วอลทซ์ (Kenneth N. Waltz)

ในหนังสือ The Twenty Years' Crisis, 1919 – 1939 : An Introduction to the Study of International Relations อี. เอช. คาร์ ได้แสดงให้เห็นปัญหาที่เป็นจุดอ่อนสำคัญของแนวทางทฤษฎีสัจนิยม ที่มองข้ามบทบาทของอำนาจในการเมืองระหว่างประเทศ โดยไปเน้นแต่เฉพาะสิ่งที่เป็นเป้าหมายในเชิงอุดมคติ คาร์ เห็นว่า แท้ที่จริงแล้ว อุดมคติทางการเมืองใด ๆ ก็ตามรวมทั้งหรือโดยเฉพาะอย่างยิ่ง อุดมคติที่เชื่อกันว่ามีคุณค่าเป็นสากลและสะท้อนผลประโยชน์ร่วมกันของมนุษยชาติ นั้น ต่างก็รองรับหรือวางอยู่บนความสัมพันธ์เชิงอำนาจในสังคมการเมือง และความไม่เท่าเทียมกันในรูปแบบใดรูปแบบหนึ่งอยู่เสมอ มหาอำนาจเสรีนิยมที่พอใจและได้เปรียบในโครงสร้างอำนาจที่เป็นอยู่ มักแสดงตนว่าเป็นตัวแทนของความสมานฉันท์ในผลประโยชน์ของมนุษยชาติหรือประชาคมระหว่างประเทศ เพื่อสร้างความชอบธรรมให้แก่การดำเนินนโยบายของตน

ในขณะที่ คาร์ เป็นนักวิชาการฝั่งอังกฤษ ฮันส์ เจ. มอเกินธาว (Hans J. Morgenthau) เป็นนักวิชาการสังคมนิยมคนสำคัญที่บุกเบิกพัฒนาการศึกษาวิชาความสัมพันธ์ระหว่างประเทศในสหรัฐอเมริกาหลังสงครามโลกครั้งที่สอง มอเกินธาว เสนอว่า การเมืองมีธรรมชาติแตกต่างจากพฤติกรรมทางสังคมชนิดอื่น เพราะเป็นอาณาบริเวณของการต่อสู้เพื่ออำนาจ หมายถึงความสามารถในการควบคุมความคิดจิตใจและการกระทำของคนอื่น ๆ ตามที่ปรากฏในหนังสือ Politics among Nations ที่เขียนโดยมอเกินธาว ว่า “การเมืองระหว่างประเทศ ก็เหมือนกับการเมืองอื่น ๆ ทั้งหมด ที่ล้วนแต่เป็นการต่อสู้เพื่ออำนาจ ไม่ว่าเป้าหมายสูงสุดของการเมืองระหว่างประเทศจะคืออะไร แต่อำนาจย่อมเป็นเป้าหมายเฉพาะหน้าเสมอ”

หนังสือ Man, the State and War : A Theoretical Analysis ซึ่งเขียนโดย เค็นเน็ธ เอ็น. วอลทซ์ (Kenneth N. Waltz) ได้สรุปข้อเสนอที่กลายมาเป็นฐานคิดหลักของ แนวคิดทฤษฎีสัจนิยม เกี่ยวกับอนาธิปไตยในความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ ไว้ว่า

“ด้วยเหตุที่มีรัฐอธิปไตยจำนวนมาก ด้วยเหตุที่ขาดระบบกฎหมายที่มีอำนาจบังคับระหว่างรัฐอธิปไตยเหล่านั้น ด้วยเหตุที่แต่ละรัฐใช้เหตุผลและความต้องการของตนเป็นที่ตั้งในการตัดสินใจเผชิญเหตุแห่งความคับข้องใจและตั้งความทะเยอทะยาน ความขัดแย้งย่อมมีโอกาสจะเกิดขึ้น

ได้ และบางครั้งนำไปสู่สงคราม ... ในสภาวะอนาธิปไตย ไม่มีความสมานฉันท์ที่เกิดขึ้นโดยอัตโนมัติ รัฐจะใช้กำลังเพื่อบรรลุเป้าหมาย ถ้าประเมินแล้วว่าเป้าหมายดังกล่าวมีคุณค่ามากกว่าผลได้จากการสงบอยู่ในสันติ ด้วยเหตุที่ว่าแต่ละรัฐคือผู้วินิจฉัยสูงสุดที่จะตัดสินเกี่ยวกับการกระทำของตน ไม่ว่าจะรัฐใดจึงอาจใช้กำลังเป็นเครื่องมือในการดำเนินนโยบายของตนในเวลาใดก็ได้ และเพราะเหตุที่ว่า ไม่ว่าจะรัฐใดและไม่ว่าในเวลาใดก็อาจใช้กำลังความรุนแรงได้เช่นนี้ ทุกรัฐจึงต้องพร้อมเสมอที่จะใช้กำลังเข้าต่อต้านกับกำลัง หรือมีเช่นนั้นก็ต้องพร้อมที่จะจ่ายราคาสำหรับความอ่อนแอ”

สิ่งที่ต้องตระหนักในการศึกษาวิชาความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ คือ ทฤษฎีของสาขาวิชาความสัมพันธ์ระหว่างประเทศเท่าที่เป็นอยู่นั้น เป็นชุดความรู้ที่ผลิตขึ้นในประเทศมหาอำนาจเป็นส่วนใหญ่ การกำหนดว่าทฤษฎีใดเป็นทฤษฎีกระแสหลักกระแสรองอย่างไร ล้วนถูกกำหนดขึ้นโดยทฤษฎีและจิตทางวิชาการในระยะเวลาและบริบทจำเพาะหนึ่ง ๆ ที่มีการผันเปลี่ยนเวียนไปตามกาล (แล้วก็มีภวนย้อนกลับคืนมา) โดยมีการผสมผสานความคิดให้ดูใหม่แปลกออกไปจากเดิมบ้าง เป็นการตอบสนองความสนใจหรือปัญหาที่ประเทศมหาอำนาจเผชิญอยู่ ณ ขณะใดขณะหนึ่งบ้าง รวมทั้งเป็นการสะท้อนความเข้าใจเกี่ยวกับความเป็นศาสตร์ที่รองรับวิธีการสร้างความรู้ และการยอมรับว่าสิ่งใดเป็นหรือไม่เป็นความรู้ ภายในวงวิชาการความสัมพันธ์ระหว่างประเทศในระยะเวลาหนึ่ง ๆ บ้าง ผู้เรียนพึงตระหนักว่าทฤษฎีเป็นเพียงเครื่องมือที่ช่วยให้เราสามารถตั้งคำถามรวมทั้งอาจชี้เบาะแสหรือแนวทางในการหาคำตอบ ซึ่งอาจจะช่วยให้ได้คำตอบที่ดีพอใช้การได้ แต่ยากที่จะเป็นคำตอบต่อปรากฏการณ์ทางสังคมรอบตัว ที่ถูกต้องครบถ้วนและสมบูรณ์แบบในตัวเอง (ศุภมิตร ปิติพัฒน์, ๒๕๔๘, น. ๑๓๐ - ๑๖๔)

แนวคิดเรื่องการวิเทศน์สัมพันธ์

วิจิตร อวาทกุล (๒๕๔๑) ได้กล่าวถึงการวิเทศน์สัมพันธ์ว่า การดำเนินการวิเทศน์สัมพันธ์มีวัตถุประสงค์เพื่อการเสริมสร้างและกระชับความสัมพันธ์ระหว่างสถาบัน หน่วยงาน ทั้งภาครัฐและเอกชน ตลอดจนประชาชนทั่วไปกับสถาบันหน่วยงานของต่างประเทศ การดำเนินงานวิเทศน์สัมพันธ์ที่ผิดพลาด อาจส่งผลกระทบต่อความสัมพันธ์ระหว่างประเทศได้ ดังนั้น การวิเทศน์สัมพันธ์จึงมีเพื่อการเสริมสร้าง แก้ไข และป้องกัน ทั้งนี้ เพื่อการรักษาความสัมพันธ์อันดีระหว่างประเทศ โดยมีวัตถุประสงค์ ดังนี้

๑. เพื่อเป็นการก่อหรือสร้างสรรค์ความสัมพันธ์ (Constructive) เป็นการดำเนินการเพื่อเสริมสร้างสัมพันธ์ไมตรี และแสวงหาความร่วมมือร่วมใจระหว่างหน่วยงานของเรากับต่างประเทศ
๒. เพื่อป้องกันแก้ไขความเข้าใจผิด (Reputation) เพื่อป้องกันความเข้าใจผิดเกี่ยวกับชื่อเสียงเกียรติคุณ มิให้ถูกทำลายเสียหาย เพื่อค้นหาสาเหตุและขจัดแหล่งที่เป็นต้นเหตุของความเข้าใจผิดของชาวต่างประเทศที่มีต่อหน่วยงานและสถาบันของเรา
๓. เพื่อเสริมสร้างเกียรติคุณ (Goodwill) สร้างความนิยมเลื่อมใส เชื่อถือศรัทธา สร้างคุณงามความดี บำเพ็ญประโยชน์ เพื่อให้เกิดภาพพจน์ที่ดีต่อหน่วยงาน สถาบัน และเป็นประโยชน์ต่อความสัมพันธ์ระหว่างประเทศร่วมกัน

๔. เพื่อเป็นการดำรงรักษาความสัมพันธ์อันดี (Maintain Good Relations) กระชับเกลียวสัมพันธ์ที่ได้สร้างไว้ รักษาความเข้าใจและเป็นมิตรระหว่างกัน ในเรื่องของการดำเนินงานโครงการและนโยบายของหน่วยงานให้เกิดความราบรื่นอยู่เสมอ

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

สัญญารัตน์ มีสุวรรณ (๒๕๖๑ : ๒๕๘ - ๒๖๔) ได้ศึกษานโยบายต่างประเทศของสหรัฐอเมริกาต่อภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ในช่วงปี ค.ศ. ๒๐๑๖ - ๒๐๑๗ ซึ่งเป็นช่วงสมัยประธานาธิบดีโอบามา ทรัมป์ จากยุทธศาสตร์แห่งชาติของสหรัฐอเมริกา ซึ่งประกาศเมื่อวันที่ ๑๘ ธันวาคม ค.ศ. ๒๐๑๗ ผลการศึกษาวิจัยพบว่า สหรัฐอเมริกามองเห็นการเพิ่มพูนอำนาจของจีนและการพัฒนาอาวุธนิวเคลียร์ของเกาหลีเหนือเป็นภัยคุกคามสำคัญในบริเวณทะเลจีนตะวันออก และประสงค์จะหยุดยั้งภัยคุกคามเหล่านั้น เครื่องมือบรรลุเป้าประสงค์ที่สหรัฐอเมริกานำมาใช้ตามแผนยุทธศาสตร์แห่งชาติข้างต้นคือ การพยายามกระชับความสัมพันธ์ด้านความมั่นคงกับพันธมิตรและหุ้นส่วนในภูมิภาคอินโด - แปซิฟิก จากตำแหน่งที่ตั้งทางภูมิรัฐศาสตร์ ประเทศไทยก็เป็นหนึ่งในเป้าหมายที่สหรัฐอเมริกาต้องการกระชับความสัมพันธ์ด้านความมั่นคงด้วย โดยได้มีข้อเสนอแนะเชิงนโยบายต่อประเทศไทยในการดำเนินนโยบายต่างประเทศต่อสหรัฐอเมริกา ดังนี้ ประเทศไทยควรต้องรักษาสายสัมพันธ์อันดีกับสหรัฐอเมริกาต่อไปให้นานที่สุด นอกจากนั้น ประเทศไทยควรติดตามและวิเคราะห์สถานการณ์การเปลี่ยนแปลงและการแข่งขันอิทธิพลระหว่างสหรัฐอเมริกาและจีนในบริเวณทะเลจีนตะวันออกอย่างใกล้ชิด เนื่องจากความขัดแย้งระหว่างสองมหาอำนาจในภูมิภาคเอเชีย - แปซิฟิกในพื้นที่นี้อาจนำมาซึ่งการเปลี่ยนแปลงดุลอำนาจในระบบระหว่างประเทศ โดยสรุป ประเทศไทยควรรักษาสมดุลในการดำเนินนโยบายต่างประเทศต่อมหาอำนาจในภูมิภาค ในลักษณะที่ไม่เห็นห่างหรือใกล้ชิดสหรัฐอเมริกาและจีน จนดุลเอียงไปยังฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งอย่างชัดเจน

ธนกร ทรรคนนท์ (๒๕๖๐) ได้ศึกษาแนวทางดำเนินความสัมพันธ์กับสหรัฐอเมริกาในกรอบความร่วมมือด้านความมั่นคงในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ โดยได้ศึกษากรอบนโยบายด้านความมั่นคงของสหรัฐอเมริกาสมัยประธานาธิบดีโอบามา ทรัมป์ จากยุทธศาสตร์ชาติที่ประธานาธิบดีทรัมป์ ประกาศในปี พ.ศ. ๒๕๖๐ และศึกษาความร่วมมือด้านความมั่นคงของสหรัฐอเมริกาในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ รวมทั้ง ศึกษาความร่วมมือด้านความมั่นคงทางทหารระหว่างไทยกับสหรัฐอเมริกา และได้เสนอแนะแนวทางในการดำเนินความสัมพันธ์ในกรอบความร่วมมือด้านความมั่นคงของไทยกับสหรัฐอเมริกาว่า ไทยควรให้ความสำคัญกับการเป็นพันธมิตรด้านความมั่นคงกับสหรัฐอเมริกาต่อไป โดยสร้างความสัมพันธ์และความไว้วางใจบนพื้นฐานของการรักษาผลประโยชน์ร่วมกัน โดยพัฒนาความร่วมมือด้านความมั่นคงทุกมิติ นอกจากนี้ ไทยควรสร้างดุลยภาพในการดำเนินความสัมพันธ์ระหว่างประเทศมหาอำนาจในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้โดยผลักดันให้อาเซียนและสหรัฐอเมริกาคือหุ้นส่วนทางยุทธศาสตร์และมีความร่วมมือระหว่างกัน รวมทั้งรักษาระยะห่างอย่างเท่าเทียมกันระหว่างไทยกับสหรัฐอเมริกา และระหว่างไทยกับจีน

ประภัสสร เทพชาติ (๒๕๕๔) ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างไทย - สหรัฐอเมริกา ตั้งแต่อดีตจนถึงปี ๒๕๕๓ สมัยประธานาธิบดีบารัค โอบามา ในผลงานวิจัยเรื่อง “ความสัมพันธ์ไทย -

สหรัฐ: อดีต ปัจจุบัน และอนาคต” และได้มีข้อเสนอแนะนโยบายของไทยในการดำเนินความสัมพันธ์กับสหรัฐอเมริกาในอนาคต โดยแบ่งออกเป็น ๓ สถานการณ์ ดังนี้

๑. ระบบ ๑ ขั้วอำนาจ

หากระบบความสัมพันธ์ระหว่างประเทศในอนาคตมีลักษณะ ๑ ขั้ว คือ มีสหรัฐอเมริกาเป็นอภิมหาอำนาจหนึ่งเดียวในโลก ขั้วอำนาจอื่น ๆ ยังไม่มีศักยภาพพอที่จะมาแข่งขันกับสหรัฐอเมริกาได้ ไทยมีความจำเป็นที่จะต้องดำเนินนโยบายเข้าหาสหรัฐอเมริกา และคงความสัมพันธ์ที่ดีกับสหรัฐอเมริกาไว้ เพื่อผลประโยชน์แห่งชาติที่จะได้จากการเข้าหาสหรัฐอเมริกา

๒. ระบบหลายขั้วอำนาจ

ในระยะยาวมีแนวโน้มว่า โลกกำลังจะเปลี่ยนจากระบบ ๑ ขั้ว ไปสู่ระบบหลายขั้วอำนาจ ขั้วอำนาจอื่น ๆ อาทิ จีน อินเดีย รัสเซีย บราซิล ประเทศในเอเชีย กลุ่มประเทศอิสลาม แอฟริกา และละตินอเมริกา มีแนวโน้มว่าจะคานอำนาจสหรัฐอเมริกามากขึ้นเรื่อย ๆ ซึ่งจะทำให้โลกเป็นระบบหลายขั้วอำนาจในระยะยาว

การผงาดขึ้นมาของจีน นับว่ามีความสำคัญมากที่สุดในการที่จะทำให้โลกเป็นระบบหลายขั้วอำนาจ การผงาดขึ้นมาของจีนจึงเป็นบริบทสำคัญอย่างยิ่งต่อความสัมพันธ์ไทย - สหรัฐอเมริกาในอนาคต จากบริบทการก่อตัวขึ้นของระบบหลายขั้วอำนาจและการผงาดขึ้นมาของจีน ได้แปลมาเป็นยุทธศาสตร์หลักของสหรัฐอเมริกาอีกยุทธศาสตร์หนึ่ง คือ ยุทธศาสตร์การสกัดกั้นการขยายอิทธิพลของจีน หรือยุทธศาสตร์การปิดล้อมจีน การที่สหรัฐอเมริกาจะครองความเป็นเจ้าอยู่ได้นั้น จะต้องพยายามสกัดกั้นไม่ให้มีคู่แข่งที่จะมาท้าทายการครองความเป็นเจ้าและแย่งตำแหน่งอันดับหนึ่งของสหรัฐอเมริกาไป ซึ่งแนวโน้มในอนาคตคือ จีนกำลังจะผงาดขึ้นมาเป็นคู่แข่งที่สำคัญของสหรัฐอเมริกา

กรณีนี้ นโยบายไทยจะต้องค่อย ๆ ปรับจากบริบทที่เป็น ๑ ขั้ว เป็นหลายขั้วอำนาจจากการพึ่งพิงสหรัฐอเมริกา ไปสู่นโยบายการทูตรอบทิศทาง (omni-directional diplomacy) โดยจะต้องพยายามฟื้นฟู สร้างความสัมพันธ์ และรักษาความสัมพันธ์กับขั้วอำนาจใหม่ ๆ ที่กำลังจะเกิดขึ้น ดังนั้น นโยบายหลักของไทยในระบบหลายขั้วอำนาจ จึงควรเป็นนโยบายสายกลาง หรือนโยบายรักษาระยะห่างที่เท่าเทียมกัน โดยไทยควรดำเนินนโยบายต่อสหรัฐอเมริกาในระยะยาวในลักษณะที่ให้ความสำคัญหรือให้น้ำหนักที่ไม่น้อยหรือไม่มากไปกว่าขั้วอำนาจอื่น นโยบายสายกลางต่อสหรัฐอเมริกา คือ ไม่ต่อต้าน และไม่ pro พยายามหาจุดสมดุลและดุลยภาพแห่งความสัมพันธ์

๓. การปะทะกันทางอารยธรรม

มีความเป็นไปได้อีกแนวทางหนึ่งในระยะยาวระบบความสัมพันธ์ระหว่างประเทศจะวิวัฒนาการไปเป็นระบบ ๒ ขั้วอำนาจ จากบทวิเคราะห์ของ Samuel Huntington ในหนังสือชื่อ The Clash of Civilizations มองว่า โลกกำลังจะแบ่งเป็น ๒ ขั้ว คือ ขั้วตะวันตกกับขั้วที่ไม่ใช่ตะวันตก และความขัดแย้งระหว่าง ๒ ขั้วนี้จะรุนแรงมากขึ้นในอนาคต คือ แนวโน้มในอนาคตที่ระบบโลกอาจจะเกิดความขัดแย้งทางอารยธรรม โดยเฉพาะอย่างยิ่งระหว่างอารยธรรมตะวันตกกับอิสลาม

จากบริบทการปะทะกันทางอารยธรรม ได้แปลมาเป็นยุทธศาสตร์หลักของสหรัฐอเมริกาอีกยุทธศาสตร์หนึ่ง คือ ยุทธศาสตร์การกำหนัดต่อการก่อการร้าย การครอง

ความเป็นเจ้าของสหรัฐอเมริกาในขณะนี้กำลังถูกท้าทายอย่างมากจากขบวนการก่อการร้ายมุสลิมหัวรุนแรง

กรณีนี้ ไทยคงต้องพยายามวางตัวเป็นกลาง ไม่ฝักใฝ่ฝ่ายใด ในการปะทะกันระหว่าง ขั้วตะวันตกที่มีสหรัฐอเมริกาเป็นผู้นำกับขั้วที่ไม่ใช่ตะวันตก ซึ่งอาจจะมีกลุ่มประเทศมุสลิมและจีน เป็นแกนนำ สำหรับยุทธศาสตร์การต่อต้านการก่อการร้ายของสหรัฐอเมริกานั้น ไทยจะต้อง รมัดระวังในความร่วมมือกับสหรัฐอเมริกา ทั้งนี้ เพราะอาจจะทำให้ไทยเข้าไปเป็นส่วนหนึ่งของ ความขัดแย้งทางอารยธรรมได้ สิ่งที่ไทยจะต้องดำเนินนโยบายคือ การสร้างสมดุลของนโยบายที่เป็น นโยบายสายกลาง โดยร่วมมือกับสหรัฐอเมริกา แต่ในขณะเดียวกันก็ไม่เป็นการซัดเซเข้าบ้าน ไม่ทำ ให้ไทยเป็นเป้าของการก่อการร้าย และไม่เป็นศัตรูกับโลกมุสลิม

ข้อสรุปและข้อเสนอแนะด้านนโยบายดังกล่าวนี้เป็นนการกล่าวย้าข้อเสนอแนะ เดียวกันในผลงานวิจัยเรื่อง “ยุทธศาสตร์สหรัฐฯ ต่อภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้” ของ รศ.ดร. ประภัสสร เทพชาตรี (๒๕๕๑)

ความสัมพันธ์ระหว่างไทย - สหรัฐอเมริกา

ไทยและสหรัฐอเมริกาได้เริ่มต้นความสัมพันธ์ทางการค้าอย่างเป็นทางการในรัชสมัย พระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว เมื่อปี พ.ศ. ๒๓๗๖ เมื่อทั้งสองฝ่ายได้จัดทำสนธิสัญญาไมตรี และการพาณิชย์ (Treaty of Amity and Commerce) ระหว่างกันเป็นครั้งแรก ซึ่งตรงกับสมัย ประธานาธิบดี แอนดรูว์ แจ็คสัน (Andrew Jackson) ของสหรัฐฯ โดยสหรัฐอเมริกาได้ส่งคณะทูต มายังไทยและแสดงความสนใจที่จะติดต่อค้าขายกับไทย หลังจากที่มีชาติตะวันตกอื่น ๆ เช่น โปรตุเกส และ สหราชอาณาจักร เข้ามาค้าขายกับไทยแล้ว

พระมหากษัตริย์ของไทยทรงมีบทบาทอย่างมากในการส่งเสริมและกระชับความสัมพันธ์ กับสหรัฐอเมริกา โดยพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวได้ทรงมีพระราชสาส์นไปถึง ประธานาธิบดีสหรัฐฯ หลายครั้ง ครั้งแรก ในปี พ.ศ. ๒๓๙๙ ทรงมีพระราชสาส์นไปถึง ประธานาธิบดีแฟรงคลิน เพียร์ซ (Franklin Pierce) (ดำรงตำแหน่งระหว่างปี พ.ศ. ๒๓๙๖ - ๒๔๐๐) และทรงมีพระราชสาส์นตอบสารจากประธานาธิบดีเจมส์ บูคาแนน (James Buchanan) (ดำรง ตำแหน่งระหว่างปี พ.ศ. ๒๔๐๐ - ๒๔๐๔) ในปี พ.ศ. ๒๔๐๔ ในพระราชสาส์นนี้ได้เสนอที่จะ พระราชทานช้างให้กับสหรัฐอเมริกา

ในปี พ.ศ. ๒๔๐๕ ประธานาธิบดีอับราฮัม ลินคอล์น (Abraham Lincoln) (ดำรง ตำแหน่งระหว่างปี พ.ศ. ๒๔๐๔ - ๒๔๐๘) ได้มีสารตอบแสดงความซาบซึ้งในพระมหากษัตริย์และ กราบบังคมทูลว่าสภาพอากาศที่สหรัฐอเมริกาไม่เหมาะกับช้าง

ในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงพระราชทานพระบรมราช วโรกาสให้ประธานาธิบดียูลิสซิส แกรนท์ (Ulysses S. Grant) เข้าเฝ้า ในปี พ.ศ. ๒๔๒๒ ซึ่ง ประธานาธิบดียูลิสซิส แกรนท์ ได้กราบบังคมทูลเชิญเสด็จเยือนสหรัฐอเมริกาด้วย นอกจากนี้ พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวยังได้พระราชทานเครื่องดนตรีไทยหลายชนิดให้กับสถาบัน Smithsonian และพระราชทานสิ่งของเข้าร่วมในงานแสดงสินค้าของสหรัฐอเมริกาในโอกาสต่าง ๆ

เช่น งานนิทรรศการในวาระครบรอบ ๑๐๐ ปีของสหรัฐอเมริกาในปี พ.ศ. ๒๔๑๙ งานมหกรรมโลกที่นครชิคาโก เมื่อปี พ.ศ. ๒๔๓๖ เป็นต้น

พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงเป็นพระมหากษัตริย์ไทยพระองค์แรกที่เสด็จเยือนสหรัฐอเมริกา ในปี พ.ศ. ๒๔๔๕ เมื่อครั้งดำรงพระอิสริยยศเป็นสมเด็จพระบรมโอรสาธิราชสยามมกุฎราชกุมาร และพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัวได้เสด็จเยือนสหรัฐอเมริกา ครั้งแรกเมื่อปี พ.ศ. ๒๔๖๗ เมื่อครั้งดำรงพระอิสริยยศเป็นพระเจ้าน้องยาเธอเจ้าฟ้าประชาธิปกฯ และเมื่อขึ้นครองราชย์ได้เสด็จเยือนสหรัฐอเมริกาอีกครั้งในปี พ.ศ. ๒๔๗๓ โดยในครั้งนี้ได้พระราชทานพระบรมราชวโรกาสให้ประธานาธิบดีเฮอริเบิร์ต ฮูเวอร์ (Herbert Hoover) (ดำรงตำแหน่งระหว่างปี พ.ศ. ๒๔๗๒ - ๒๔๗๖) เข้าเฝ้า

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช ทรงประสูติที่สหรัฐอเมริกา เมื่อทรงขึ้นครองราชย์ ได้เสด็จเยือนสหรัฐอเมริกาสองครั้ง ครั้งแรกเมื่อปี พ.ศ. ๒๕๐๓ ซึ่งได้พระราชทานพระบรมราชวโรกาสให้ประธานาธิบดีดีไวท์ ดี ไอเซนฮาว (Dwight D. Eisenhower) (ดำรงตำแหน่งระหว่างปี พ.ศ. ๒๔๙๖ - ๒๕๐๔) เข้าเฝ้าฯ ครั้งที่สอง ทรงเสด็จเยือนสหรัฐอเมริกาเมื่อปี พ.ศ. ๒๕๑๐ และได้พระราชทานพระบรมราชวโรกาสให้ประธานาธิบดีลินดอน บี จอห์นสัน (Lyndon B. Johnson) (ดำรงตำแหน่งระหว่างปี พ.ศ. ๒๕๐๖ - ๒๕๑๒) เข้าเฝ้าฯ

ความตกลงทางการค้าระหว่างไทยกับสหรัฐอเมริกา

นับตั้งแต่ ปี พ.ศ. ๒๓๗๖ ที่ไทยและสหรัฐอเมริกาจัดทำสนธิสัญญาไมตรีและการพาณิชย์ฉบับแรก จนถึงปัจจุบัน ไทยและสหรัฐอเมริกาได้จัดทำสนธิสัญญาไมตรีและการพาณิชย์แล้ว รวม ๕ ฉบับ โดยฉบับปัจจุบันลงนามเมื่อวันที่ ๒๙ พฤษภาคม ๒๕๐๙ ภายใต้สนธิสัญญาไมตรีและการพาณิชย์ฉบับปัจจุบัน ครอบคลุมความร่วมมือระหว่างไทยและสหรัฐอเมริกาด้านการพาณิชย์และการเดินเรือ โดยกำหนดให้คนชาติและนิติบุคคลของแต่ละฝ่ายได้รับการปฏิบัติเยี่ยงคนชาติ (National Treatment) ในการประกอบธุรกิจบริการทุกประเภท ยกเว้นธุรกิจ ๖ ประเภท ได้แก่ การสื่อสาร การขนส่ง การดูแลทรัพย์สินเพื่อประโยชน์ของผู้อื่น การธนาคารที่เกี่ยวข้องกับการรับฝากเงิน การค้าภายในประเทศที่เกี่ยวข้องกับผลิตผลทางการเกษตรพื้นเมือง และการแสวงหาผลประโยชน์จากที่ดินและทรัพยากรธรรมชาติอื่น ๆ

นอกจากนี้ เมื่อวันที่ ๒๓ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๔๕ ไทยและสหรัฐอเมริกาได้ลงนามกรอบความตกลงด้านการค้าและการลงทุน (Trade and Investment Framework Agreement: TIFA) และมีการประชุมติดตามความคืบหน้าการดำเนินงานภายใต้ความตกลงดังกล่าวในระดับรัฐมนตรีเป็นระยะ

ไทยและสหรัฐอเมริกาได้เริ่มเจรจาความตกลงการค้าเสรีระหว่างกันในปี พ.ศ. ๒๕๔๗ แต่การเจรจาได้ถูกระงับไปเมื่อไทยมีการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองใน ปี พ.ศ. ๒๕๔๙

การค้าระหว่างไทยและสหรัฐอเมริกา

นับแต่มีการสถาปนาความสัมพันธ์ทางการค้าระหว่างกันการค้าระหว่างไทยและสหรัฐอเมริกาขยายตัวขึ้นตามลำดับ ในช่วง ๒๐ ปีที่ผ่านมา การค้าระหว่างไทยและสหรัฐอเมริกาเพิ่มขึ้นจาก ๘๘๕,๒๕๖ ล้านบาทในปี พ.ศ. ๒๕๔๓ เป็น ๑,๒๙๗,๒๕๙ ล้านบาทในปี พ.ศ. ๒๕๖๓

ในปี พ.ศ. ๒๕๖๓ สหรัฐอเมริกาเป็นคู่ค้าลำดับที่ ๓ ของไทย รองจากจีนและญี่ปุ่น โดยไทยและสหรัฐอเมริกามีมูลค่าการค้าระหว่างกัน ๑,๒๙๗,๒๕๙.๔๙ ล้านบาท เพิ่มขึ้นจากปี พ.ศ. ๒๕๖๒ ร้อยละ ๑.๑๖ ไทยเกินดุลการค้ากับสหรัฐอเมริกา ๔๗๒,๑๕๖.๐๓ ล้านบาท

ในด้านการส่งออก สหรัฐอเมริกาเป็นตลาดส่งออกสำคัญลำดับที่ ๑ ของไทย โดยในปี พ.ศ. ๒๕๖๓ ไทยส่งออกไปสหรัฐอเมริกาเป็นมูลค่า ๘๘๔,๗๐๗.๗๖ ล้านบาท เพิ่มขึ้นจากปี พ.ศ. ๒๕๖๒ ร้อยละ ๙.๕๕ สินค้าส่งออกสำคัญ ได้แก่ เครื่องคอมพิวเตอร์ อุปกรณ์และส่วนประกอบ ผลิตภัณฑ์ยาง ยานพาหนะอื่น ๆ และส่วนประกอบ อาหารทะเลกระป๋องและแปรรูป อุปกรณ์กึ่งตัวนำ ทรานซิสเตอร์และไดโอด อัญมณีและเครื่องประดับ รถยนต์ อุปกรณ์และส่วนประกอบ เหล็ก เหล็กกล้าและผลิตภัณฑ์ เครื่องใช้ไฟฟ้าและส่วนประกอบอื่น ๆ เครื่องจักรกลและส่วนประกอบของเครื่องจักรกล เครื่องรับวิทยุโทรทัศน์และส่วนประกอบ เครื่องนุ่งห่ม หม้อแปลงไฟฟ้าและส่วนประกอบ ข้าว ผลไม้กระป๋องและแปรรูป

ในด้านการนำเข้า สหรัฐอเมริกาเป็นแหล่งนำเข้าอันดับที่ ๓ ของไทย รองจาก จีนและญี่ปุ่น ในปี พ.ศ. ๒๕๖๓ ไทยนำเข้าจากสหรัฐอเมริกาเป็นมูลค่า ๔๑๒,๕๕๑.๗๓ ล้านบาท ลดลงจากปี พ.ศ. ๒๕๖๒ ร้อยละ ๑๔.๐๖ สินค้าสำคัญที่ไทยนำเข้าจากสหรัฐอเมริกา ได้แก่ ยุทปัจจัย น้ำมันดิบ เครื่องจักรกลและส่วนประกอบ เคมีภัณฑ์ แผงวงจรไฟฟ้า พืชและผลิตภัณฑ์จากพืช เครื่องจักรไฟฟ้าและส่วนประกอบ ส่วนประกอบและอุปกรณ์ยานยนต์ เครื่องมือเครื่องใช้เกี่ยวกับวิทยาศาสตร์ การแพทย์ ผลิตภัณฑ์เวชกรรมและเภสัชกรรม เครื่องบิน เครื่องร่อน อุปกรณ์การบิน และส่วนประกอบ เครื่องคอมพิวเตอร์ อุปกรณ์และส่วนประกอบ ก๊าซธรรมชาติ ผลิตภัณฑ์ทำจากพลาสติก ผลิตภัณฑ์อาหารอื่น ๆ

ปัญหาการค้าระหว่างไทยและสหรัฐอเมริกา

ในช่วงการดำรงตำแหน่งประธานาธิบดีสหรัฐฯ ของนายโดนัลด์ ทรัมป์ (Donald Trump) ระหว่างปี พ.ศ. ๒๕๕๙ – ๒๕๖๓ จากนโยบาย America First ที่มุ่งเน้นการลดการขาดดุลทางการค้าของสหรัฐอเมริกากับประเทศคู่ค้าทั่วโลก ทำให้ไทยซึ่งเป็นประเทศที่ได้ดุลการค้ากับสหรัฐอเมริกามาตลอดระยะเวลา ๒๐ ปี เป็นหนึ่งในประเทศที่ถูกสหรัฐอเมริกาเพ่งเล็งที่จะใช้มาตรการทางการค้า ตลอด ๔ ปีของการดำรงตำแหน่งประธานาธิบดีสหรัฐฯ ประธานาธิบดีโดนัลด์ ทรัมป์ ได้ดำเนินมาตรการทางการค้าต่อไทยทั้งโดยตรงและที่ส่งผลกระทบต่ออ้อม ดังนี้

๑. การตัดสิทธิพิเศษทางภาษีศุลกากรที่สหรัฐอเมริกาให้แก่ประเทศกำลังพัฒนาและประเทศพัฒนาน้อยที่สุด (โครงการจีเอสพี หรือ Generalized System of Preference: GSP)

๒. การประกาศขึ้นอัตราภาษีนำเข้าสินค้าเหล็กและอลูมิเนียม ภายใต้มาตรา ๒๓๒ ของกฎหมาย Trade Expansion Act 1962

๓. การประกาศใต้อนวนสินค้ายานยนต์และชิ้นส่วนยานยนต์นำเข้า ภายใต้มาตรา ๒๓๒ ของกฎหมาย Trade Expansion Act 1962

๔. การปรับขึ้นภาษีศุลกากรสินค้าที่สหรัฐอเมริกานำเข้าจากประเทศจีน ตามมาตรา ๓๐๑ ของ Trade Act 1947

๑. การตัดสิทธิพิเศษทางภาษีศุลกากรที่สหรัฐอเมริกาให้แก่ประเทศกำลังพัฒนาและประเทศพัฒนาน้อยที่สุด (โครงการจีเอสพี หรือ Generalized System of Preference: GSP)

๑.๑ หลักเกณฑ์ในการได้รับสิทธิพิเศษทางภาษีศุลกากร

โครงการสิทธิพิเศษทางภาษีศุลกากร (Generalized System of Preference: GSP) เป็นการให้สิทธิลดหย่อนภาษีศุลกากรแก่สินค้านำเข้าที่สหรัฐอเมริกาให้แก่ประเทศกำลังพัฒนา รวมทั้งไทย และประเทศพัฒนาน้อยที่สุด เป็นการให้ฝ่ายเดียวจากสหรัฐอเมริกา สหรัฐอเมริกาได้เริ่มดำเนินโครงการสิทธิพิเศษทางภาษีศุลกากรตั้งแต่ ปี ค.ศ. ๑๙๗๖ (พ.ศ. ๒๕๑๙) โดยกำหนดหลักเกณฑ์ในการได้รับสิทธิพิเศษทางภาษีศุลกากรแก่ประเทศผู้รับสิทธิ ดังนี้

๑. Mandatory Criteria อาทิ (๑) ต้องดำเนินการหรืออยู่ระหว่างดำเนินการ (Have taken or is taking steps) ในการคุ้มครองสิทธิแรงงานตามมาตรฐานสิทธิของแรงงานที่ได้รับการยอมรับระหว่างประเทศ (๒) ต้องไม่จำกัดการเข้าถึงแหล่งทรัพยากรหรือวัตถุดิบสำหรับการค้าระหว่างประเทศ และส่งผลต่อการบิดเบือนเศรษฐกิจโลก

๒. Discretionary Criteria อาทิ (๑) ระดับการพัฒนาประเทศ (Gross National Income: GNI) ไม่เกินที่สหรัฐอเมริกาคำหนด (ในปี ๒๕๖๑ สหรัฐอเมริกาคำหนดว่าประเทศที่ได้รับสิทธิพิเศษทางภาษีศุลกากรจะต้องมีรายได้ต่อหัว (GNI per capita) ไม่เกิน ๑๒,๐๕๕ เหรียญสหรัฐต่อปี) (๒) มีการเปิดตลาดสินค้าและบริการให้แก่สหรัฐอเมริกาอย่างสมเหตุสมผล (๓) มีระบบการคุ้มครองทรัพย์สินทางปัญญาอย่างเพียงพอและมีประสิทธิภาพ (๔) ดำเนินการปรับปรุงนโยบายหรือแนวปฏิบัติที่เป็นอุปสรรคต่อการค้าบริการและการลงทุน (๕) มีการคุ้มครองสิทธิแรงงานตามมาตรฐานสิทธิแรงงานที่ได้รับการยอมรับระหว่างประเทศ

โครงการให้สิทธิพิเศษทางภาษีศุลกากร หรือ จีเอสพี ของสหรัฐอเมริกา จะมีการต่ออายุเป็นระยะ เนื่องจากแต่ละโครงการจะมีอายุ ๓ - ๑๐ ปี โดยโครงการให้สิทธิพิเศษทางภาษีศุลกากรฉบับปัจจุบัน ได้รับความเห็นชอบจากประธานาธิบดีสหรัฐฯ เมื่อวันที่ ๒๓ มีนาคม ๒๕๖๑ และมีผลใช้บังคับตั้งแต่วันที่ ๑๑ เมษายน ๒๕๖๑ โดยมีระยะเวลา ๓ ปี และมีกำหนดสิ้นสุดโครงการในวันที่ ๓๑ ธันวาคม ๒๕๖๓

๑.๒ การทบทวนสิทธิ GSP กรณีการเปิดตลาดเนื้อสุกรให้แก่สหรัฐอเมริกา

สหรัฐอเมริกาได้เรียกร้องและผลักดันให้ไทยอนุญาตให้นำเข้าเนื้อสุกรและผลิตภัณฑ์ที่มีสารเร่งเนื้อแดง (Ractopamine) ตกค้างตามมาตรฐาน Codex ที่กำหนดขึ้นในปี ค.ศ. 2012 (พ.ศ. ๒๕๕๕) แต่เนื่องจากไทยได้ห้ามการใช้สารเร่งเนื้อแดงในการเลี้ยงสุกรภายในประเทศ และไม่อนุญาตให้นำเนื้อสุกรที่มีสารเร่งเนื้อแดงตกค้างมาจำหน่ายในประเทศ ไทยจึงไม่อนุญาตให้นำเข้าและจำหน่ายเนื้อสุกรและผลิตภัณฑ์ที่พบสารเร่งเนื้อแดงตกค้าง ซึ่งตามพันธกรณีภายใต้องค์การการค้าโลก (World Trade Organization: WTO) ประเทศสมาชิกสามารถกำหนดมาตรการ

สุขอนามัยพืชและสัตว์ที่มีความเข้มงวดกว่ามาตรฐานสากลได้ หากมีหลักฐานทางวิทยาศาสตร์ที่เพียงพอในการสนับสนุนการใช้มาตรการดังกล่าว และต้องอยู่บนพื้นฐานของการประเมินค่าความเสี่ยง (Risk Assessment) ต่อชีวิตหรือสุขภาพของมนุษย์ สัตว์ หรือพืชอย่างเหมาะสม โดยคำนึงถึงวิธีการประเมินความเสี่ยงจากองค์ระหว่างประเทศที่เกี่ยวข้อง ทั้งนี้ สมาคมผู้เลี้ยงสุกรแห่งชาติของไทยคัดค้านการนำเข้าเนื้อสุกรและชิ้นส่วนสุกรจากสหรัฐอเมริกาอย่างต่อเนื่อง โดยกังวลต่อผลผลิตเนื้อสุกรในตลาดของไทย

เมื่อวันที่ ๑๖ เมษายน พ.ศ. ๒๕๖๑ สมาชิกผู้ผลิตสุกรของสหรัฐฯ (National Pig Production Council: NPPC) ได้ยื่นคำร้องต่อรัฐบาลสหรัฐฯ ผ่านสำนักงานผู้แทนการค้าสหรัฐฯ (U.S. Trade Representative: USTR) ขอให้รัฐบาลสหรัฐฯ พิจารณาตัดสินสิทธิ GSP สำหรับไทย เนื่องจากไทยไม่ปฏิบัติตามเงื่อนไขคุณสมบัติประเทศผู้รับสิทธิ GSP ด้าน Discretionary Criteria ในเรื่องการเปิดตลาดสินค้าให้แก่สหรัฐอเมริกาอย่างเป็นธรรมและสมเหตุสมผล จากกรณีที่ไทยห้ามนำเข้าเนื้อสุกรของสหรัฐอเมริกาที่มีสารเร่งเนื้อแดงตกค้าง โดยสำนักงานผู้แทนการค้าสหรัฐฯ ได้ยอมรับคำร้องของสมาชิกผู้ผลิตสุกรของสหรัฐฯ (National Pig Production Council: NPPC) เมื่อวันที่ ๑๗ พฤษภาคม ๒๕๖๑

ในเดือนพฤษภาคม ๒๕๖๑ สหรัฐอเมริกาได้ยื่นคำร้องขอเปิดตลาดเนื้อสุกรและผลิตภัณฑ์อย่างเป็นทางการต่อกรมปศุสัตว์ ซึ่งกรมปศุสัตว์ของไทยได้นำคำร้องขอเปิดตลาดฯ ของสหรัฐอเมริกาเข้าสู่กระบวนการพิจารณา

สำนักงานผู้แทนการค้าสหรัฐฯ ได้จัดการรับฟังความคิดเห็นเพื่อประกอบการพิจารณาทบทวนการให้สิทธิพิเศษทางภาษีศุลกากรรายประเทศ (Country practice review) เมื่อวันที่ ๑๙ มิถุนายน ๒๕๖๑ หลังจากนั้น ไทย (กรมปศุสัตว์ สำนักงานมาตรฐานสินค้าเกษตรและอาหารแห่งชาติ และสำนักงานคณะกรรมการอาหารและยา) และสหรัฐอเมริกาได้หารือผ่านระบบการประชุมทางไกลเกี่ยวกับกรณีนี้ ๕ ครั้ง (สิงหาคม ๒๕๖๑ – พฤษภาคม ๒๕๖๒) โดยสหรัฐอเมริกาต้องการให้ไทยปฏิบัติตามแผนงาน Next Step on Thailand's Ban on Ractopamine in Pork and Pork Product ที่ได้ตกลงกันไว้

เมื่อ ๘ พฤษภาคม ๒๕๖๒ สหรัฐอเมริกาได้ส่งคำตอบต่อแบบสอบถามสุขภาพสัตว์ (Animal Health) ให้กับฝ่ายไทยแล้ว โดยคณะกรรมการประเมินความเสี่ยงการนำเข้าสินค้าปศุสัตว์ได้มอบหมายให้คณะกรรมการชุดย่อยพิจารณาคำตอบของสหรัฐอเมริกา

เมื่อวันที่ ๒๒ กรกฎาคม ๒๕๖๒ ในการประชุมคณะกรรมการกรอบความตกลงว่าด้วยการค้าและการลงทุนระหว่างไทย – สหรัฐอเมริกา (Trade and Investment Framework Agreement: TIFA) สหรัฐอเมริกาหารือถึงรายงานผลการประเมินความเสี่ยง (Risk Assessment) การใช้สารเร่งเนื้อแดง (Ractopamine) ของไทย ตามแผนงานที่ตกลงกันในการประชุมคณะกรรมการกรอบความตกลงว่าด้วยการค้าและการลงทุนระหว่างไทย – สหรัฐอเมริกาเมื่อปี ๒๕๖๑ โดยสหรัฐอเมริกามีความเห็นเบื้องต้นว่า ข้อมูลปริมาณการใช้สารเร่งเนื้อแดงในการเลี้ยงสุกรที่ไทยใช้ที่ ๒๐ part per million (ppm) ไม่สะท้อนความเป็นจริงในปัจจุบันที่สหรัฐอเมริกาใช้เพียง ๑๐ ppm จึงขอให้ไทยทบทวนรายงานใหม่โดยใช้ปริมาณที่ ๑๐ ppm รวมทั้งขอให้ฝ่ายไทยเร่งตีพิมพ์รายงาน

การประเมินความเสี่ยง โดยสหรัฐอเมริกาจะเสนอทางเลือกในการบริหารความเสี่ยงให้ฝ่ายไทยพิจารณา

เมื่อวันที่ ๗ พฤศจิกายน ๒๕๖๒ สำนักงานผู้แทนการค้าสหรัฐฯ ได้ส่งเอกสาร U.S. Non-Paper on Risk Management Options: Thailand Ractopamine Risk Assessment เพื่อเสนอแนวทางการบริหารความเสี่ยงให้ฝ่ายไทยพิจารณา

๑.๓ การทบทวนสิทธิ GSP กรณีการคุ้มครองสิทธิแรงงาน

เมื่อ ๔ ตุลาคม ๒๕๕๖ และ ๑๖ ตุลาคม ๒๕๕๘ สมาพันธ์แรงงานสหรัฐฯ (AFL-CIO) ได้ยื่นคำร้องต่อสำนักงานผู้แทนการค้าสหรัฐฯ ให้ระงับการให้สิทธิพิเศษทางภาษีศุลกากรแก่ไทย เนื่องจากไทยมิได้ให้การคุ้มครองสิทธิแรงงานตามมาตรฐานสากล ดังนี้ (๑) สิทธิในการสมาคมและการเลือกปฏิบัติต่อกรรมการสหภาพแรงงานและนักเคลื่อนไหวด้านแรงงาน (๒) สิทธิในการรวมตัวและการร่วมเจรจาต่อรอง (๓) สิทธิในการได้รับการคุ้มครองแรงงานบังคับหรือการเกณฑ์แรงงาน และ (๔) สิทธิในการมีสภาพการทำงานที่ดี อาทิ ค่าจ้างขั้นต่ำ เวลาทำงาน และอาชีวอนามัยและความปลอดภัยในการทำงาน

เมื่อวันที่ ๒๕ พฤศจิกายน ๒๕๕๘ สำนักงานผู้แทนการค้าสหรัฐฯ ได้รับพิจารณาคำร้องของสมาพันธ์แรงงานสหรัฐฯ (AFL-CIO) ที่ขอให้สำนักงานผู้แทนการค้าสหรัฐฯ ระงับการให้สิทธิพิเศษทางภาษีศุลกากรแก่ไทย หลังจากนั้น สหรัฐอเมริกาได้ติดตามความคืบหน้าการยกระดับการคุ้มครองสิทธิแรงงานของไทยอย่างต่อเนื่องเพื่อประกอบการพิจารณาทบทวนการให้สิทธิพิเศษทางภาษีศุลกากรรายประเทศเป็นประจำทุกปี

สหรัฐอเมริกาได้กำหนดประเด็นเป้าหมาย (Goalpost) ด้านแรงงานจำนวน ๗ เรื่องที่ต้องการให้ไทยปรับปรุง ได้แก่ (๑) การปฏิบัติต่อแรงงานอย่างไม่เป็นธรรม (Unfair Labor Practice) (๒) การบังคับใช้กฎหมายลงโทษผู้ที่ปฏิบัติต่อแรงงานอย่างไม่เป็นธรรม (Enforcement of unfair labor practice) (๓) การห้ามลูกจ้างรับเหมาค่าแรงเข้าร่วมสหภาพแรงงาน (Limitation of contract workers to join their workplace union) (๔) การห้ามแรงงานต่างด้าวจัดตั้งสหภาพแรงงาน (Limitation of migrant workers to form a union) (๕) การให้ความคุ้มครองแรงงานที่ยื่นขอจัดตั้งสหภาพแรงงาน (Legal protection for workers filing to form a union) (๖) การให้ความคุ้มครองแรงงานที่ต่อรองสิทธิแรงงาน (Lack of protection for “Good Faith Bargaining”) (๗) การจำกัดเสรีภาพในการพูด (Restriction of speech) ของลูกจ้าง

กระทรวงแรงงานของไทยได้ดำเนินการอย่างใกล้ชิดกับสำนักงานผู้แทนการค้าสหรัฐฯ และขอให้สหรัฐอเมริกายุติการทบทวนการให้สิทธิพิเศษทางภาษีศุลกากรหากไทยสามารถผ่านร่าง พระราชบัญญัติแรงงานสัมพันธ์ออกมาเป็นกฎหมายได้ จนถึงปัจจุบันไทยมีความคืบหน้าในการแก้ไข พระราชบัญญัติแรงงานสัมพันธ์ระดับหนึ่ง โดยในการปรับปรุงกฎหมายไทยได้พยายามดำเนินการให้สอดคล้องกับคำแนะนำขององค์การแรงงานระหว่างประเทศ (International Labor Organization: ILO) และสหรัฐอเมริกามาโดยตลอด

เมื่อวันที่ ๒๙ พฤศจิกายน ๒๕๖๑ สำนักงานผู้แทนการค้าสหรัฐฯ ได้เปิดรับฟังความเห็นจากสาธารณะเพื่อพิจารณาทบทวนการให้สิทธิพิเศษทางภาษีศุลกากรรายประเทศ (Country practice review) ผู้แทนกระทรวงแรงงานของไทยได้เข้าร่วมแสดงความคิดเห็นด้วย โดย

แจ้งว่าไทยยังมีข้อกังวลต่อข้อเรียกร้องของสหรัฐอเมริกาในเรื่องสิทธิแรงงานใน ๓ ประเด็นคือ (๑) การให้แรงงานต่างด้าวจัดตั้งสหภาพแรงงาน (๒) การให้เสรีภาพในการพูดแก่ลูกจ้าง และ (๓) การให้ลูกจ้างรับเหมาค่าแรงเข้าร่วมสหภาพแรงงานได้

๑.๔ การตัดสิทธิพิเศษทางภาษีศุลกากรของไทยสมัยประธานาธิบดีทรัมป์

เมื่อวันที่ ๒๕ ตุลาคม ๒๕๖๒ ประธานาธิบดีสหรัฐฯ (นายโดนัลด์ ทรัมป์) ได้ออกประกาศ Presidential Proclamation เพื่อประกาศว่าจะตัดสิทธิพิเศษทางภาษีศุลกากรที่ให้แก่ไทยในสินค้า ๕๗๓ รายการ ซึ่งคิดเป็น ๑ ใน ๓ ของมูลค่าการส่งออกทั้งหมดที่ไทยใช้สิทธิในปี ๒๕๖๑ โดยให้เหตุผลที่ตัดสิทธิพิเศษของไทยว่า ไทยไม่ได้ให้การคุ้มครองสิทธิแรงงานตามมาตรฐานสากล โดยการตัดสิทธิสินค้า ๕๗๓ รายการนี้ ให้มีผลในระยะเวลา ๖ เดือนนับจากวันที่ประกาศ คือในวันที่ ๒๕ เมษายน ๒๕๖๓

เมื่อวันที่ ๖ ธันวาคม ๒๕๖๒ กรมสวัสดิการและคุ้มครองแรงงาน กระทรวงแรงงาน ได้หารือกับสหรัฐอเมริกาเพื่อขอคืนสิทธิพิเศษทางภาษีศุลกากรที่ถูกตัดไปเมื่อวันที่ ๒๕ ตุลาคม ๒๕๖๒ โดยแจ้งให้สหรัฐอเมริกาทราบว่า ไทยมีความคืบหน้าในการดำเนินการแก้ไขข้อกังวลของสหรัฐอเมริกา ที่เหลือ ๓ ข้อ ดังนี้

๑. การให้แรงงานต่างด้าวจัดตั้งสหภาพแรงงาน ภายใต้ร่าง พ.ร.บ.แรงงานสัมพันธ์ พ.ศ. ... ที่อยู่ระหว่างการพิจารณาของสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา กระทรวงแรงงาน ได้เพิ่มสิทธิแก่แรงงานต่างด้าว โดยให้มีสิทธิเป็นกรรมการสหภาพแรงงานในอัตราส่วน ๑ ต่อ ๕ และไทยจะพิจารณาพัฒนาการให้สิทธิแรงงานต่างด้าวให้สอดคล้องมาตรฐานสากลยิ่งขึ้นต่อไป

๒. การให้เสรีภาพในการพูดแก่ลูกจ้าง รัฐบาลไทยได้แก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา ๑๖๑/๑ เพื่อป้องกันมิให้มีการฟ้องร้องเพื่อกลั่นแกล้งหรือเอาเปรียบจำเลย (ซึ่งในกรณีนี้อาจเป็นลูกจ้าง) หรือเพื่อประโยชน์ที่พึงได้โดยมิชอบ ซึ่งมีผลบังคับใช้ตั้งแต่วันที่ ๒๑ มีนาคม ๒๕๖๒

๓. การให้สิทธิลูกจ้างรับเหมาค่าแรงเข้าเป็นสมาชิกสหภาพแรงงานที่จัดตั้งในสถานประกอบการ กระทรวงแรงงานและสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกาจะพิจารณาปรับปรุงร่าง พ.ร.บ.แรงงานสัมพันธ์ พ.ศ. เพิ่มเติมในมาตรา ๙๔ เพื่อให้ลูกจ้างสามารถเข้าร่วมสหภาพแรงงานได้โดยไม่ต้องจำกัดว่าต้องเป็นลูกจ้างของนายจ้างคนเดียวกัน หรือนายจ้างในประเภทกิจการเดียวกัน

อย่างไรก็ตาม สหรัฐอเมริกาเห็นว่าไทยยังไม่มี ความคืบหน้าที่ชัดเจนและเป็นรูปธรรมเพียงพอในการตอบสนองต่อข้อกังวลของสหรัฐอเมริกา

เมื่อวันที่ ๒๗ มีนาคม ๒๕๖๓ สหรัฐอเมริกาได้ส่งคำตอบต่อแบบสอบถามด้านความปลอดภัยอาหาร (Food Safety) ให้แก่ไทย โดยคณะกรรมการประเมินความเสี่ยงการนำเข้าสินค้าปศุสัตว์ จะพิจารณาคำตอบดังกล่าวก่อนแจ้งผลการพิจารณาให้สหรัฐอเมริกาทราบต่อไป

ต่อมา เมื่อวันที่ ๓๐ ตุลาคม ๒๕๖๓ ประธานาธิบดีสหรัฐฯ (นายโดนัลด์ ทรัมป์) ได้ประกาศ Proclamation to Modify Duty-Free Treatment Under the Generalized System of Preference and for Other Purposes แจ้งการระงับสิทธิพิเศษทางภาษีศุลกากรแก่สินค้าที่นำเข้าจากไทย เนื่องจากเห็นว่า การเปิดตลาดสินค้าของไทยนั้นไม่อยู่ในระดับที่เท่าเทียมและสมเหตุสมผล โดยให้มีผลบังคับใช้ในวันที่ ๓๐ ธันวาคม ๒๕๖๓ การระงับสิทธิพิเศษทางภาษี

ศุลกากรของไทยในครั้งนี้อยู่ครอบคลุมสินค้าจำนวน ๒๓๑ รายการ คิดเป็นมูลค่าการนำเข้าประมาณ ๘๑๗ ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ หรือประมาณ ๑ ใน ๖ ของมูลค่าการนำเข้าสินค้าไทยที่ใช้สิทธิ GSP ทั้งหมด จากสินค้าจำนวน ๒๓๑ รายการเป็นรายการสินค้าที่ไทยใช้สิทธิจริง ๑๔๗ รายการ คิดเป็นมูลค่าการนำเข้าภายใต้สิทธิ GSP ๖๐๔ ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ ซึ่งมีอัตราภาษีเฉลี่ย ร้อยละ ๓.๑๒

๒. การประกาศขึ้นอัตราภาษีนำเข้าสินค้าเหล็กและอลูมิเนียม ภายใต้ มาตรา ๒๓๒ ของกฎหมาย Trade Expansion Act 1962

ภายใต้มาตรา ๒๓๒ ของกฎหมาย Trade Expansion Act ค.ศ. ๑๙๖๒ กำหนดให้รัฐมนตรีว่าการกระทรวงพาณิชย์สหรัฐฯ มีอำนาจเปิดการได้สวนผลกระทบต่อสหรัฐอเมริกาจากการนำเข้าสินค้า ที่อาจก่อให้เกิดภัยคุกคามต่อความมั่นคงของประเทศ ประธานาธิบดีสหรัฐฯ จะมีอำนาจพิจารณาว่า (๑) เห็นด้วยกับผลการได้สวนดังกล่าวของกระทรวงพาณิชย์สหรัฐฯ หรือไม่ (๒) หากเห็นด้วย ประธานาธิบดีสหรัฐฯ จะมีอำนาจตามกฎหมายในการพิจารณาลดหรือจำกัดการนำเข้าสินค้านี้ดังกล่าว หรือใช้มาตรการที่เหมาะสมอื่น ๆ แทน

เมื่อวันที่ ๘ มีนาคม ๒๕๖๑ ประธานาธิบดีสหรัฐฯ (นายโดนัลด์ ทรัมป์) ได้ลงนามประกาศขึ้นอัตราภาษีศุลกากรสินค้าเหล็กและอลูมิเนียมจากทุกประเทศที่นำเข้ามายังสหรัฐอเมริกา ภายใต้มาตรา ๒๓๒ ของกฎหมาย Trade Expansion Act ปี ค.ศ. ๑๙๖๒ ซึ่งมีผลใช้บังคับตั้งแต่วันที่ ๒๓ มีนาคม ๒๕๖๑ โดยมีการจัดเก็บภาษีศุลกากร ดังนี้

สินค้าเหล็ก เก็บภาษีศุลกากรเพิ่มขึ้นจากอัตราที่เรียกเก็บเดิมอีก ร้อยละ ๒๕ ครอบคลุมสินค้าที่พิกัดภาษีศุลกากร ๖ หลัก จำนวน ๑๖๘ รายการ ได้แก่ สินค้าพิกัด ๗๒๐๖.๑๐ - ๗๒๑๖.๕๐ พิกัด ๗๒๑๖.๙๙ - ๗๓๐๑.๑๐ พิกัด ๗๓๐๒.๑๐ พิกัด ๗๓๐๒.๔๐ - ๗๓๐๒.๙๐ และ พิกัด ๗๓๐๔.๑๐ - ๗๓๐๖.๙๐

สินค้าอลูมิเนียม เก็บภาษีศุลกากรเพิ่มขึ้นจากอัตราที่เรียกเก็บเดิมอีก ร้อยละ ๑๐ ครอบคลุมสินค้าที่พิกัดภาษีศุลกากร ๔ หลัก ๗ รายการ ได้แก่ สินค้าพิกัด ๗๖๐๑ พิกัด ๗๖๐๔ พิกัด ๗๖๐๕ พิกัด ๗๖๐๖ พิกัด ๗๖๐๗ พิกัด ๗๖๐๘ พิกัด ๗๖๐๙ และสินค้าที่พิกัดภาษีศุลกากร ๑๐ หลัก ๒ รายการ ได้แก่ สินค้าพิกัด ๗๖๑๖.๙๙.๕๑ และพิกัด ๗๖๑๖.๙๙.๕๑.๗๐

เมื่อวันที่ ๒๔ มกราคม ๒๕๖๓ ประธานาธิบดีสหรัฐฯ (นายโดนัลด์ ทรัมป์) ได้ลงนามประกาศ Presidential Proclamation ปรับเพิ่มอัตราภาษีศุลกากรสินค้าผลิตภัณฑ์เหล็ก (derivatives of steel) ขึ้นอีก ร้อยละ ๒๕ และปรับเพิ่มอัตราภาษีศุลกากรสินค้าผลิตภัณฑ์อลูมิเนียม (derivatives of aluminum) ขึ้นอีก ร้อยละ ๑๐ โดยจะเริ่มมีผลบังคับใช้ตั้งแต่วันที่ ๘ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๓ เป็นต้นไป โดยมีรายละเอียดเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์เหล็กและอลูมิเนียม ดังนี้

ผลิตภัณฑ์อลูมิเนียมประเภท

๑. ลวดเกลียว เคเบิล แล็บลัก และของที่คล้ายกัน พิกัด ๗๖๑๔.๑๐.๕๐ พิกัด ๗๖๑๔.๙๐.๒๐ พิกัด ๗๖๑๔.๙๐.๔๐ พิกัด ๗๖๑๔.๙๐.๕๐

๒. ก้านชนและส่วนประกอบของก้านชนที่ทำจากอลูมิเนียมสำหรับรถยนต์ พิกัด ๘๗๐๘.๑๐.๓๐

๓. แผ่นโลหะขึ้นรูปสำหรับตัวถังแทรกเตอร์ที่ทำจากอลูมิเนียม พิกัด ๘๗๐๘.๒๙.๒๑

ผลิตภัณฑ์เหล็กประเภท

๑. ตะปู ตะปูสั้นหัวใหญ่ หมุดกด ตะปูชนิดคอร์รูเกต ตะปูสองขา และของที่คล้ายกัน พิกัด ๗๓๑๗.๐๐.๓๐ พิกัด ๗๓๑๗.๐๐.๕๕๐๓ พิกัด ๗๓๑๗.๐๐.๕๕๐๕ พิกัด ๗๓๑๗.๐๐.๕๕๐๗ พิกัด ๗๓๑๗.๐๐.๕๕๖๐ พิกัด ๗๓๑๗.๐๐.๕๕๘๐ พิกัด ๗๓๑๗.๐๐.๖๕๖๐

๒. กันชนและส่วนประกอบของกันชนที่ทำจากเหล็กสำหรับยานยนต์ พิกัด ๘๗๐๘.๑๐.๓๐

๓. แผ่นโลหะขึ้นรูปสำหรับตัวถังแทรกเตอร์ที่ทำจากเหล็ก พิกัด ๘๗๐๘.๒๙.๒๑

นอกจากนี้ ประกาศ Presidential Proclamation ยังกำหนดรายละเอียดของผลิตภัณฑ์เหล็กและผลิตภัณฑ์อลูมิเนียมที่จะถูกใช้มาตรการ ดังนี้

๑. เหล็กหรืออลูมิเนียมที่อยู่ในผลิตภัณฑ์จะต้องมีส่วนสองในสาม ของต้นทุนรวมของวัสดุทั้งหมดของผลิตภัณฑ์นั้น

๒. ปริมาณการนำเข้าผลิตภัณฑ์ดังกล่าวเพิ่มขึ้นตั้งแต่วันที่ ๑ มิถุนายน ๒๕๖๑ เมื่อเทียบกับปริมาณการนำเข้าในช่วง ๒ ปีก่อนหน้า

๓. ปริมาณนำเข้าผลิตภัณฑ์ดังกล่าว เพิ่มขึ้นเกิน ร้อยละ ๔ ของปริมาณการนำเข้าสินค้าทั้งหมดของสหรัฐอเมริกาในช่วงระยะเวลาเดียวกัน นับตั้งแต่วันที่ ๑ มิถุนายน ๒๕๖๑

อย่างไรก็ตาม มีบางประเทศได้รับการยกเว้นจากการใช้มาตรการตามมาตรา ๒๓๒ ที่ปรับเพิ่มอัตราภาษีศุลกากรดังกล่าว โดยประเทศที่ได้รับการยกเว้นจากการใช้มาตรการในสินค้าผลิตภัณฑ์เหล็ก ได้แก่ อาร์เจนตินา ออสเตรเลีย บราซิล แคนาดา เม็กซิโก และเกาหลีใต้ ประเทศที่ได้รับการยกเว้นจากการใช้มาตรการในสินค้าผลิตภัณฑ์อลูมิเนียม ได้แก่ อาร์เจนตินา ออสเตรเลีย แคนาดา และเม็กซิโก

๒.๑ หลักเกณฑ์การยกเว้นการใช้มาตรการตามมาตรา ๒๓๒ เป็นรายประเทศ (Country Exemption)

ประเทศที่เข้าหลักเกณฑ์ที่จะได้รับการยกเว้นจากการใช้มาตรการ ตามมาตรา ๒๓๒ มีดังนี้

๒.๑.๑ เป็นประเทศที่มีความสัมพันธ์ด้านความมั่นคงที่ดี อาทิ ความร่วมมือทางการทหาร การเป็นพันธมิตรด้านความมั่นคง (security ally)

๒.๑.๒ มีแนวทางในการแก้ไขปัญหา (potential alternative means) เพื่อจำกัดปริมาณส่งออกเหล็กและอลูมิเนียมมายังสหรัฐอเมริกา และแก้ไขปัญหาการผลิตเหล็กเกินของตลาดโลก อาทิ

๒.๑.๒.๑ จำกัดปริมาณการส่งออกเหล็กมายังสหรัฐอเมริกาโดยสมัครใจ

๒.๑.๒.๒ แก้ไขปัญหาการแอบอ้างสวมสิทธิและแหล่งกำเนิดเหล็กและอลูมิเนียมส่งออกมายังสหรัฐอเมริกา โดยมีมาตรการป้องกันการหลบเลี่ยงมาตรการตอบโต้ (circumvention) และการขนส่งผ่านแดน (transshipment)

๒.๑.๒.๓ มีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาการผลิตเหล็กและอลูมิเนียมที่เกินความต้องการของตลาดโลก อาทิ มีการออกก๊อชแกลงระดับนโยบายเกี่ยวกับความตั้งใจที่จะร่วมมือแก้ไขปัญหาการผลิตเหล็กและอลูมิเนียมที่เกินความต้องการของตลาดโลก

๒.๑.๒.๔ มีการปฏิบัติต่อจีนแบบ Non – Market Economies (NMEs)

๒.๒ การยกเว้นการใช้มาตรการตามมาตรา ๒๓๒ เป็นรายสินค้า (Product Exclusion)

กระทรวงพาณิชย์สหรัฐฯ (Department of Commerce: DOC) ได้ประกาศแนวทางเพื่อให้ภาคเอกชนที่เกี่ยวข้องดำเนินการขอยกเว้นจากการใช้มาตรการนี้ โดยผู้มีสิทธิ์ยื่นคำขอต้องเป็นบุคคลหรือองค์กรในสหรัฐอเมริกา โดยผู้ยื่นคำร้องจะต้องเป็นบริษัทที่จดทะเบียนเป็นผู้นำเข้าสหรัฐฯ (มี Import License) และต้องการใช้สินค้าเหล็กหรืออลูมิเนียมในกิจกรรมทางธุรกิจ เช่น การก่อสร้าง การผลิต หรือเป็นผู้จัดหาสินค้าเหล็กหรืออลูมิเนียมให้กับผู้ใช้ ซึ่งกระทรวงพาณิชย์สหรัฐฯ จะพิจารณายกเว้นการใช้มาตรการนี้ให้แก่สินค้าที่สหรัฐอเมริกาผลิตแต่ไม่เพียงพอกับความต้องการ หรือมีคุณภาพไม่ต้องตามความต้องการ

เมื่อวันที่ ๒๐ มิถุนายน ๒๕๖๑ กระทรวงพาณิชย์สหรัฐฯ ได้ประกาศผลการพิจารณาในรอบแรกสำหรับการยกเว้นการใช้มาตรการตามมาตรา ๒๓๒ เป็นรายสินค้า จำนวน ๙๘ รายการ โดยสินค้าเหล็กที่ได้รับการยกเว้นจากการใช้มาตรการมีจำนวน ๔๒ รายการ เป็นการนำเข้าเหล็กจาก ญี่ปุ่น สวีเดน เบลเยียม เยอรมนี และจีน ผลการพิจารณาในรอบแรกครอบคลุมน้อยกว่าร้อยละ ๑ ของรายการคำขอต้งหมด

ต่อมาเมื่อวันที่ ๒๙ สิงหาคม ๒๕๖๑ ประธานาธิบดีสหรัฐฯ (นายโดนัลด์ ทรัมป์) ได้ลงนามในประกาศ Presidential Proclamation ปรับแก้ไขหลักเกณฑ์การขอยกเว้นจากการใช้มาตรการตามมาตรา ๒๓๒ รายสินค้า สำหรับสินค้าเหล็กและอลูมิเนียม เพื่ออนุญาตให้ผู้ประกอบการสหรัฐฯ สามารถยื่นขอยกเว้นการใช้มาตรการจากประเทศที่ได้รับการยกเว้นการใช้มาตรการภายใต้เงื่อนไขของการกำหนดโควตา (country exemption with quota deals) ซึ่งได้แก่ เกาหลีใต้ อาร์เจนตินา และบราซิล เพื่อแก้ไขปัญหาโครงการก่อสร้างภายในสหรัฐอเมริกาที่ต้องหยุดชะงักหรือล่าช้าออกไป เนื่องจากไม่สามารถนำเข้าสินค้าเหล็กและอลูมิเนียมเนื่องจากโควตาเต็ม จึงเห็นสมควรให้ผ่อนปรนข้อจำกัดปริมาณการนำเข้าในกรณีจำกัด (relief from quantitative limitations in limited circumstances) โดยการนำเข้าที่เกินโควตาจะต้องถูกจัดเก็บภาษีศุลกากรในอัตราเพิ่มขึ้นตามที่กำหนดไว้ภายใต้มาตรา ๒๓๒ ทั้งนี้ กรณีที่จะเข้าข่ายได้รับการผ่อนปรน ได้แก่กรณีดังนี้

๒.๒.๑ ผู้ประกอบการสหรัฐฯ ที่ยื่นขอยกเว้นจากการใช้มาตรการ ได้มีการลงนามสัญญาซื้อขายเหล็กหรืออลูมิเนียมก่อนวันที่ ๘ มีนาคม ๒๕๖๑

๒.๒.๒ สัญญาซื้อขายดังกล่าวมีการระบุถึงปริมาณเหล็ก/อลูมิเนียมที่ต้องผลิตและจัดส่งมายังสหรัฐอเมริกา ตามกรอบระยะเวลาที่กำหนดภายใต้สัญญา

๒.๒.๓ เหล็ก/อลูมิเนียมที่นำเข้ามาจะถูกนำมาใช้ในงานก่อสร้างภายในสหรัฐอเมริกา และเหล็ก/อลูมิเนียมดังกล่าวไม่สามารถจัดซื้อได้จากซัพพลายเออร์ในสหรัฐอเมริกาได้ ทั้งนี้ตามกำหนดส่งสินค้าและตามคุณสมบัติที่ระบุไว้ในสัญญาซื้อขาย

๒.๒.๔ ยอดชำระค่าสินค้ามีมูลค่าต่ำกว่า ร้อยละ ๑๐ ของมูลค่าการก่อสร้างทั้งหมด

๒.๒.๕ หากไม่ได้รับการยกเว้นให้สามารถนำเข้าได้ จะมีผลให้งานก่อสร้างที่ดำเนินการอยู่ภายในสหรัฐอเมริกาท้องหยุดชะงักลง หรือล่าช้าออกไป

โดยเมื่อวันที่ ๑๓ มิถุนายน ๒๕๖๒ กระทรวงพาณิชย์สหรัฐฯ ได้ประกาศเปิดใช้ระบบใหม่ (232 Exclusion Portal) สำหรับการยื่นขอยกเว้นจากการใช้มาตรการตามมาตรา ๒๓๒ สำหรับสินค้าเหล็กและอลูมิเนียม ในรูปแบบรายสินค้า ผ่านเว็บไซต์ใหม่ www.trade.gov/232/steelalum ตั้งแต่วันที่ ๑๓ มิถุนายน ๒๕๖๒ เป็นต้นไป โดยระบบใหม่จะทำให้การยื่นขอยกเว้นมีความสะดวกและใช้งานง่ายยิ่งขึ้น

๓. การประกาศไต่สวนสินค้านำเข้าและขึ้นส่วนยานยนต์นำเข้า ภายใต้มาตรา ๒๓๒ ของกฎหมาย Trade Expansion Act 1962

เมื่อวันที่ ๒๓ พฤษภาคม ๒๕๖๑ สหรัฐอเมริกาประกาศเริ่มกระบวนการไต่สวนสินค้านำเข้าและขึ้นส่วนยานยนต์นำเข้า ที่อาจมีผลกระทบต่อความมั่นคงของประเทศ ตามมาตรา ๒๓๒ ของกฎหมาย Trade Expansion Act ค.ศ. ๑๙๖๒ โดยการไต่สวนครั้งนี้ไม่ได้รับขอบเขต (scope) ของสินค้านำเข้าและขึ้นส่วนยานยนต์ว่าจะครอบคลุมพิกัดมากน้อยเพียงใด รวมทั้งไม่ได้ระบุแหล่งนำเข้าสำคัญที่อาจก่อให้เกิดผลกระทบต่อสหรัฐอเมริกา หากผลการไต่สวนมีมูลเหตุเพียงพอ สหรัฐอเมริกาอาจพิจารณาเพิ่มภาษีศุลกากรในสินค้านำเข้าดังกล่าวอีก ร้อยละ ๒๕

ภายหลังการประกาศเริ่มการไต่สวนสินค้านำเข้าและขึ้นส่วนยานยนต์นำเข้า ตามมาตรา ๒๓๒ สมาชิกวุฒิสภาสหรัฐฯ ประเทศคู่ค้าของสหรัฐฯ และสมาคมธุรกิจสหรัฐฯ ต่างมีท่าทีคัดค้านและห่วงกังวล โดยเห็นว่าอุตสาหกรรมการผลิตรถยนต์ไม่มีความเชื่อมโยงกับประเด็นเรื่องความมั่นคงแห่งชาติ และอาจส่งผลกระทบต่อเศรษฐกิจของสหรัฐอเมริกาในวงกว้าง ขณะที่สหภาพแรงงานสนับสนุนการใช้มาตรการตามมาตรา ๒๓๒ ที่มุ่งเน้นเฉพาะประเทศคู่แข่งที่สำคัญที่ยังไม่เปิดตลาดนำเข้ารถยนต์ให้กับสหรัฐอเมริกาในระดับที่เท่าเทียม เช่น ญี่ปุ่น เกาหลีใต้ เยอรมนี เม็กซิโก และจีน

เมื่อวันที่ ๑๗ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๒ กระทรวงพาณิชย์สหรัฐฯ ได้เสนอรายงานผลการไต่สวนสินค้านำเข้าและขึ้นส่วนยานยนต์นำเข้า ตามมาตรา ๒๓๒ ของกฎหมาย Trade Expansion Act ค.ศ. ๑๙๖๒ ต่อประธานาธิบดีสหรัฐฯ โดยประธานาธิบดีสหรัฐฯ มีระยะเวลา ๙๐ วัน ในการ (๑) พิจารณาเห็นพ้อง หรือปฏิเสธผลการไต่สวน (๒) กรณีเห็นพ้องกับผลการไต่สวน ประธานาธิบดีสหรัฐฯ จะต้องพิจารณามาตรการและระยะเวลาที่เหมาะสมในการปรับการนำเข้าสินค้านำเข้าดังกล่าว เพื่อให้ไม่ก่อให้เกิดภัยคุกคามต่อความมั่นคงของสหรัฐอเมริกา

ในวันที่ ๑๗ พฤษภาคม ๒๕๖๒ ประธานาธิบดีสหรัฐฯ (นายโดนัลด์ ทรัมป์) ได้ประกาศ Presidential Proclamation¹ เปิดเผยผลการไต่สวนสินค้านำเข้าและขึ้นส่วนยานยนต์นำเข้า ตามมาตรา ๒๓๒ บางส่วน และขอพิจารณาพร้อมคำสั่งของประธานาธิบดีสหรัฐฯ ดังนี้

๓.๑ ผลการไต่สวน

พบว่า การวิจัยและพัฒนาด้านยานยนต์มีความสำคัญต่อความมั่นคงอุตสาหกรรมด้านการป้องกันประเทศจำเป็นต้องพึ่งพาอุตสาหกรรมยานยนต์ที่สหรัฐอเมริกาเป็นเจ้าของในการพัฒนาเทคโนโลยีที่สำคัญต่อการรักษาความเป็นผู้นำด้านการทหารของสหรัฐอเมริกา และความมั่นคงแห่งชาติ ทั้งนี้ การนำเข้าสินค้ายานยนต์และชิ้นส่วนที่เพิ่มขึ้น ทำให้เศรษฐกิจในประเทศอ่อนกำลัง และหากส่วนแบ่งตลาดของผู้ผลิตสหรัฐฯ ยังคงหดตัวอย่างต่อเนื่อง ก็จะเป็นอุปสรรคต่อขีดความสามารถในการพัฒนาเทคโนโลยีขั้นสูงที่สำคัญต่อการรักษาความเป็นผู้นำด้านเทคโนโลยี เพื่อตอบสนองความต้องการด้านการป้องกันประเทศของสหรัฐอเมริกา นอกจากนี้ สหภาพยุโรปและญี่ปุ่นยังมีการกีดกันการนำเข้ายานยนต์ของสหรัฐอเมริกา ส่งผลให้ผู้ผลิตสหรัฐฯ ไม่สามารถขยายตลาดที่เป็นแหล่งรายได้ชดเชยยอดขายภายในประเทศ และขาดศักยภาพที่จะส่งเสริมการวิจัยและพัฒนาที่จำเป็น

๓.๒ ข้อเสนอแนะของกระทรวงพาณิชย์สหรัฐฯ

เสนอให้มีการเจรจาข้อตกลงเพื่อปรับการนำเข้าสินค้ายานยนต์ เพื่อไม่ให้เป็นภัยคุกคามต่อความมั่นคงแห่งชาติของสหรัฐอเมริกา

๓.๓ ความเห็นและคำสั่งของประธานาธิบดีสหรัฐฯ

เห็นพ้องกับความเห็นและข้อเสนอของกระทรวงพาณิชย์สหรัฐฯ และมีความเห็นและคำสั่ง ดังนี้

๓.๓.๑ ความตกลงการค้าเสรีสหรัฐฯอเมริกา - เกาหลีใต้ (Korea - U.S. FTA: KORUS) และความตกลงการค้าเสรีสหรัฐฯอเมริกา - เม็กซิโก - แคนาดา (U.S. - Mexico - Canada Agreement: USMCA) 1 เมื่อมีผลใช้บังคับแล้ว จะช่วยแก้ไขปัญหายุทธศาสตร์ความมั่นคงแห่งชาติของสหรัฐฯอเมริกา โดยภายใต้ความตกลงการค้าเสรีสหรัฐฯอเมริกา - เม็กซิโก - แคนาดา สหรัฐอเมริกาได้กำหนดโควตาการนำเข้ายานยนต์ของแคนาดาและเม็กซิโกที่ ๒.๖ ล้านคันต่อปีต่อประเทศ และยกเว้นภาษีสำหรับชิ้นส่วนยานยนต์ให้เม็กซิโกเป็นมูลค่า ๑๐๘,๐๐๐ ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ ต่อปี และแคนาดาเป็นมูลค่า ๓๒,๔๐๐ ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ ต่อปี

๓.๓.๒ ภายใต้ความตกลงการค้าเสรีสหรัฐฯอเมริกา - เกาหลีใต้ สหรัฐอเมริกาคงภาษีนำเข้ารถบรรทุกจากเกาหลีใต้ในอัตรา ร้อยละ ๒๕ เป็นระยะเวลา ๒๐ ปี หรือจนถึงปี ค.ศ. ๒๐๔๑ (จากเดิมสหรัฐฯอเมริกาต้องลดภาษีศุลกากรทั้งหมดเป็นศูนย์ ภายในปี ค.ศ. ๒๐๒๑) และเกาหลีใต้ตกลงที่จะเพิ่มจำนวนการส่งออกรถยนต์ของสหรัฐฯอเมริกาที่ผ่านมาตรฐานความปลอดภัยของสหรัฐฯอเมริกาแทนมาตรฐานความปลอดภัยของเกาหลีใต้ เป็นจำนวน ๕๐,๐๐๐ คันต่อผู้ผลิต (จากเดิม ๒๕,๐๐๐ คันต่อผู้ผลิต)

๓.๓.๓ ให้สำนักงานผู้แทนการค้าสหรัฐฯ ดำเนินการเจรจาจัดทำความตกลงกับสหภาพยุโรปและญี่ปุ่น และประเทศอื่น ๆ ที่สำนักงานผู้แทนการค้าสหรัฐฯ พิจารณาว่าเหมาะสมเพื่อลดหรือจำกัดการนำเข้าสินค้ายานยนต์และชิ้นส่วนยานยนต์ และรายงานความคืบหน้าของการเจรจาให้ประธานาธิบดีทราบภายใน ๑๘๐ วัน (ประมาณวันที่ ๑๘ พฤศจิกายน ๒๕๖๒) นับจากวันที่ประกาศ Presidential Proclamation

๓.๓.๔ ให้กระทรวงพาณิชย์สหรัฐฯ ติดตาม (monitor) การนำเข้าสินค้ายานยนต์และชิ้นส่วนยานยนต์เป็นระยะ และคอยประเมินสถานการณ์การนำเข้าต่อการเป็นภัยคุกคามต่อความมั่นคงแห่งชาติของสหรัฐอเมริกา

๔. การปรับขึ้นภาษีศุลกากรสินค้าที่สหรัฐอเมริกานำเข้าจากประเทศจีน ตามมาตรา ๓๐๑ ของ Trade Act 1947

จีนเป็นประเทศที่สหรัฐอเมริกาขาดดุลการค้าด้วยเป็นอันดับที่ ๑ มาอย่างต่อเนื่อง เมื่อประธานาธิบดีโดนัลด์ ทรัมป์ เข้ารับตำแหน่งประธานาธิบดีสหรัฐฯ ในปี พ.ศ. ๒๕๕๙ จีนจึงเป็นเป้าหมายสำคัญที่ประธานาธิบดีทรัมป์ต้องการลดการขาดดุลการค้า

เมื่อวันที่ ๒๐ เมษายน ๒๕๖๐ สหรัฐอเมริกาได้เปิดการไต่สวนสินค้าเหล็กและอลูมิเนียม ตามมาตรา ๒๓๒ ของ Trade Expansion Act 1962 สินค้าเหล็กและอลูมิเนียมจากทุกประเทศ

เมื่อวันที่ ๑๘ สิงหาคม ๒๕๖๐ สหรัฐอเมริกาได้ประกาศเปิดไต่สวนจีน ตามมาตรา ๓๐๑ ของกฎหมาย Trade Act 1947 เกี่ยวกับนโยบายของจีนและการกำหนดให้นักลงทุนที่มาลงทุนในจีนต้องมีการถ่ายโอนเทคโนโลยี ทรัพย์สินทางปัญญา และนวัตกรรม ในปี ๒๕๖๐ สหรัฐอเมริกาขาดดุลการค้ากับจีนเป็นมูลค่า ๓๗๕,๕๘๐ เหรียญสหรัฐฯ ลำดับการขึ้นภาษีของสหรัฐอเมริกาและการขึ้นภาษีตอบโต้สหรัฐอเมริกาของจีน มีดังนี้

วันที่ ๒๒ มกราคม ๒๕๖๑ สหรัฐอเมริกาประกาศใช้มาตรการโควตาภาษี กับสินค้าเครื่องซักผ้าและเซลล์แสงอาทิตย์ ตามมาตรา ๒๐๑ ของ Trade Act 1947 จากทุกประเทศ โดยจำกัดปริมาณการนำเข้าสินค้าทั้งสองชนิด โดยสินค้าเครื่องซักผ้ากำหนดโควตาให้นำเข้าที่ ๑.๒ ล้านเครื่อง โดยเก็บภาษีในโควตา ปีที่ ๑ ร้อยละ ๒๐ ปีที่ ๒ ร้อยละ ๑๘ และปีที่ ๓ ร้อยละ ๑๖ กรณีที่นำเข้าเกินจากปริมาณโควตา ปริมาณส่วนที่เกินโควตาจะเรียกเก็บภาษีในปีที่ ๑ ร้อยละ ๕๐ ปีที่ ๒ ร้อยละ ๔๕ และปีที่ ๓ ร้อยละ ๔๐ สำหรับสินค้าส่วนประกอบของเครื่องซักผ้า ปีที่ ๑ กำหนดโควตาไว้ที่ ๕๐,๐๐๐ หน่วยส่วนที่เกิดโควตาเก็บภาษี ร้อยละ ๕๐ ปีที่ ๒ กำหนดโควตาไว้ที่ ๗๐,๐๐๐ หน่วยส่วนที่เกินโควตาเก็บภาษี ร้อยละ ๔๕ และปีที่ ๓ กำหนดโควตาไว้ที่ ๙๐,๐๐๐ หน่วย ส่วนที่เกินโควตา เก็บภาษี ร้อยละ ๔๐

สินค้าเซลล์แสงอาทิตย์ กำหนดโควตาไว้ที่ ๒.๕ กิกกะวัตต์ ส่วนที่เกินโควตา เก็บภาษีในปีที่ ๑ ร้อยละ ๓๐ ในปีที่ ๒ ร้อยละ ๒๕ ในปีที่ ๓ ร้อยละ ๒๐ และในปีที่ ๔ ร้อยละ ๑๕

วันที่ ๘ มีนาคม ๒๕๖๑ สหรัฐอเมริกาได้ประกาศจะขึ้นภาษีนำเข้าสินค้าเหล็ก อีก ร้อยละ ๒๕ และขึ้นภาษีสินค้าอลูมิเนียมอีก ร้อยละ ๑๐

ในวันที่ ๒๒ มีนาคม ๒๕๖๑ สหรัฐอเมริกาได้ประกาศจะเก็บภาษีเพิ่มเติมจากจีน เป็นมูลค่า ๖๐,๐๐๐ ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ และจำกัดการลงทุนของจีนในสหรัฐอเมริกา (รายละเอียดตามข้อ ๒.)

วันที่ ๒๓ มีนาคม ๒๕๖๑ จีนประกาศยุติการให้สิทธิพิเศษทางภาษี (Tariff Concessions) แก่สินค้าที่นำเข้าจากสหรัฐอเมริกา ๑๒๘ รายการ มูลค่า ๓,๐๐๐ ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ เพื่อตอบโต้การใช้มาตรการทางการค้า ขึ้นภาษีสินค้าเหล็กและอลูมิเนียมตามมาตรา ๒๓๒ ของสหรัฐอเมริกา

วันที่ ๒๓ มีนาคม ๒๕๖๑ สหรัฐอเมริกา เริ่มบังคับใช้มาตรา ๒๓๒ ขึ้นภาษีศุลกากรสินค้าเหล็กและอลูมิเนียมที่นำเข้าจากทุกประเทศ

วันที่ ๒ เมษายน ๒๕๖๑ จีนขึ้นภาษีสินค้านำเข้าจากสหรัฐอเมริกา จำนวน ๑๒๘ รายการ ตอบโต้การใช้มาตรการภายใต้มาตรา ๒๓๒ ของสหรัฐอเมริกา โดยแบ่งการขึ้นภาษีเป็นสินค้า ๒ กลุ่ม ดังนี้ (๑) สินค้า ๑๒๐ รายการ เก็บภาษีเพิ่ม ร้อยละ ๑๕ อาทิ ผลไม้สด ผลไม้แห้ง ถั่วเปลือกแข็ง ท่อเหล็ก (๒) สินค้า ๘ รายการ เก็บภาษีเพิ่ม ร้อยละ ๒๕ อาทิ เนื้อหมู และเศษอลูมิเนียม

วันที่ ๓ เมษายน ๒๕๖๑ สหรัฐอเมริกาประกาศจะเก็บภาษีศุลกากรเพิ่ม ร้อยละ ๒๕ ในรายการสินค้านำเข้าจากจีน ๑.๓๓๓ รายการ มูลค่า ๕๐,๐๐๐ ล้านดอลลาร์สหรัฐ ตามมาตรา ๓๐๑ ของกฎหมาย Trade Act 1947 อาทิ สินค้าในอุตสาหกรรมด้านการบิน สินค้าเทคโนโลยีสารสนเทศ และเครื่องมือแพทย์

วันที่ ๔ เมษายน ๒๕๖๑ จีนประกาศจะขึ้นภาษีอีก ร้อยละ ๒๕ จากสินค้านำเข้าจากสหรัฐอเมริกา เพิ่มเติมจำนวน ๑๐๖ รายการ มูลค่า ๕๐,๐๐๐ ล้านดอลลาร์สหรัฐ อาทิ สินค้าเกษตร ถั่วเหลือง รถยนต์ เคมีภัณฑ์ และเครื่องบิน เพื่อตอบโต้การใช้มาตรา ๓๐๑ ของสหรัฐอเมริกา

วันที่ ๕ เมษายน ๒๕๖๑ สหรัฐอเมริกาประกาศจะเก็บภาษีสินค้านำเข้าจากจีนเพิ่มเติม รวมมูลค่า ๑๐๐,๐๐๐ ล้านดอลลาร์สหรัฐ

วันที่ ๒๓ พฤษภาคม ๒๕๖๒ สหรัฐอเมริกาเปิดไต่สวนสินค้านานยนต์และชิ้นส่วนยานยนต์ ตามมาตรา ๒๓๒ ของกฎหมาย Trade Expansion Act 1962

วันที่ ๒๙ พฤษภาคม ๒๕๖๑ สหรัฐอเมริกาประกาศเตรียมขึ้นภาษีอีก ร้อยละ ๒๕ กับสินค้านำเข้าจากจีน จำนวน ๑,๑๐๒ รายการ มูลค่า ๕๐,๐๐๐ ล้านดอลลาร์สหรัฐ ตามมาตรา ๓๐๑ ของกฎหมาย Trade Act 1947

วันที่ ๑๕ มิถุนายน ๒๕๖๑ สหรัฐอเมริกาประกาศรายการสินค้า จำนวน ๑,๑๐๒ รายการที่จะขึ้นภาษี ร้อยละ ๒๕ โดยแบ่งเป็น ๒ กลุ่ม ดังนี้ (๑) สินค้า ๘๑๘ รายการ (List 1) มูลค่า ๓๔,๐๐๐ ล้านดอลลาร์ (เริ่มขึ้นภาษีในวันที่ ๖ กรกฎาคม ๒๕๖๑) อาทิ ยางและผลิตภัณฑ์เครื่องใช้ไฟฟ้า เครื่องบินและชิ้นส่วน และอุปกรณ์การแพทย์ (๒) สินค้า ๒๘๔ รายการ (List 2) มูลค่า ๑๖,๐๐๐ ล้านดอลลาร์ (ยังไม่ขึ้นภาษี) โดยจะเปิดรับฟังความเห็นจนถึง ๒๐ กรกฎาคม ๒๕๖๑ อาทิ แร่เชื้อเพลิง พลาสติก เหล็ก อลูมิเนียม

ในวันเดียวกันนี้ จีนได้ประกาศจะขึ้นภาษีอีก ร้อยละ ๒๕ กับสินค้านำเข้าจากสหรัฐอเมริกาจำนวน ๖๕๙ รายการ เพื่อตอบโต้สหรัฐอเมริกาที่ขึ้นภาษีตามมาตรา ๓๐๑ โดยแบ่งเป็น ๒ กลุ่ม ดังนี้ (๑) สินค้า ๕๔๕ รายการ มูลค่า ๓๔,๐๐๐ ล้านดอลลาร์ (เริ่มขึ้นภาษีในวันที่ ๖ กรกฎาคม ๒๕๖๑) อาทิ ถั่วเหลือง ยานยนต์ อาหารทะเล เนื้อหมู เนื้อวัว (๒) สินค้า ๑๑๔ รายการ (ยังไม่ขึ้นภาษี) มูลค่า ๑๖,๐๐๐ ล้านดอลลาร์ อาทิ ถ่านหิน และน้ำมันดิบ

วันที่ ๒๓ สิงหาคม ๒๕๖๑ สหรัฐอเมริกา ประกาศรายการสินค้านำเข้าจากจีนที่จะขึ้นภาษี จำนวน ๒๗๙ รายการ (ลดลงจากที่เคยประกาศไว้ จากเดิม ๒๘๔ รายการ) (List 2) โดยจะเก็บภาษีศุลกากรเพิ่มอีก ร้อยละ ๒๕ อาทิ แร่เชื้อเพลิง พลาสติก เหล็ก อลูมิเนียม สินค้า ๕ รายการที่สหรัฐอเมริกาถอนออกจากรายการเดิม ได้แก่ (๑) กรดแอสจินิก (๒) เครื่องผ้าเครื่องฟาน (๓)

คอนเทนเนอร์ (รวมถึงคอนเทนเนอร์สำหรับขนส่งของเหลว) ที่ออกแบบและติดตั้งเป็นพิเศษสำหรับการขนส่งตั้งแต่ ๑ วิถีขึ้นไป (๔) อู่ลอย (๕) ไมโครตอม

วันที่ ๒๓ สิงหาคม ๒๕๖๑ จีนได้ประกาศขึ้นภาษีอีกร้อยละ ๒๕ กับสินค้าที่นำเข้าจากสหรัฐอเมริกา จำนวน ๓๓๓ รายการ (เพิ่มจากเดิมที่เคยประกาศไว้ที่ ๑๑๔ รายการ) มูลค่า ๑๖,๐๐๐ ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ เพื่อตอบโต้ที่สหรัฐอเมริกาจะขึ้นภาษีกับสินค้าจีนเพิ่มเติม ภายใต้มาตรา ๓๐๑ โดยสินค้าที่จะได้รับผลกระทบ อาทิ เคมีภัณฑ์ อุปกรณ์การแพทย์ แร่เชื้อเพลิง น้ำมันดิบ และรถยนต์

วันที่ ๑ สิงหาคม ๒๕๖๑ สหรัฐอเมริกาประกาศทบทวนปรับเพิ่มอัตราภาษีนำเข้าที่จะเรียกเก็บกับสินค้าที่นำเข้าจากจีน (ร้อยละ ๑๐ - ๒๕) จำนวน ๖,๐๓๑ รายการ (List 3) อาทิ สินค้าเกษตร ประมง สินค้าอุปโภคบริโภค และสินค้าอุตสาหกรรมตามนโยบาย Made in China 2025 มูลค่า ๒๐๐,๐๐๐ ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ

วันที่ ๓ สิงหาคม ๒๕๖๑ จีนประกาศจะขึ้นภาษีตอบโต้สหรัฐอเมริกา โดยจะขึ้นภาษีกับสินค้าที่นำเข้าจากสหรัฐอเมริกา จำนวน ๕,๒๐๗ รายการ ที่อัตราร้อยละ ๕ ๑๐ ๒๐ ๒๕ มูลค่า ๖๐,๐๐๐ ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ โดยแบ่งเป็น ๔ กลุ่ม ได้แก่ (๑) กลุ่มที่ขึ้นภาษี ร้อยละ ๕ จำนวน ๖๖๒ รายการ อาทิ เครื่องบิน คอมพิวเตอร์ (๒) กลุ่มที่ขึ้นภาษี ร้อยละ ๑๐ จำนวน ๙๔๗ รายการ อาทิ วิก สิ่งทอ (๓) กลุ่มที่ขึ้นภาษี ร้อยละ ๒๐ จำนวน ๑,๐๗๘ รายการ อาทิ เคมีภัณฑ์ หม้อต้ม กระดาษ (๔) กลุ่มที่ขึ้นภาษี ร้อยละ ๒๕ จำนวน ๒,๔๙๓ รายการ อาทิ เนื้อสัตว์ ข้าวสาลี ไวน์ ก๊าซ LNG

วันที่ ๑๗ กันยายน ๒๕๖๑ สหรัฐอเมริกาประกาศรายการสินค้าที่นำเข้าจากจีนที่จะมีการขึ้นภาษี จำนวน ๕,๗๔๕ รายการ (ลดลงจากที่เคยเสนอไว้ ๖,๐๓๑ รายการ) (List 3) มูลค่า ๒๐๐,๐๐๐ ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ โดยสหรัฐอเมริกาก็จะเริ่มขึ้นภาษี อีกร้อยละ ๑๐ ในวันที่ ๒๔ กันยายน ๒๕๖๑ และจะปรับขึ้นภาษี เพิ่มเป็นอัตราร้อยละ ๒๕ ในวันที่ ๑ มกราคม ๒๕๖๒

วันที่ ๑๘ กันยายน ๒๕๖๑ จีนประกาศจะขึ้นภาษีสินค้าที่นำเข้าจากสหรัฐอเมริกา จำนวน ๕,๒๐๗ รายการในวันเดียวกับสหรัฐอเมริกาคือ วันที่ ๒๔ กันยายน ๒๕๖๑

วันที่ ๒๔ กันยายน ๒๕๖๑ สหรัฐอเมริกาขึ้นภาษีสินค้าในรายการสินค้ากลุ่มที่ ๓ (List 3) จำนวน ๖,๓๐๑ รายการ มูลค่า ๒๐๐,๐๐๐ ล้านดอลลาร์ อีกร้อยละ ๒๕ จากเดิมประกาศว่าจะขึ้นอีกร้อยละ ๑๐ วันเดียวกัน จีนได้ขึ้นภาษีสินค้าที่นำเข้าจากสหรัฐอเมริกา จำนวน ๕,๒๐๗ รายการ มูลค่า ๖๐,๐๐๐ ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ ตามที่เคยประกาศไว้

วันที่ ๒ ธันวาคม ๒๕๖๑ สหรัฐอเมริกา ระวังการเก็บภาษีเพิ่ม อีกร้อยละ ๒๕ จากสินค้าที่นำเข้าจากจีนในสินค้ากลุ่มที่ ๓ โดยให้เก็บภาษีเพิ่มที่ร้อยละ ๑๐ ระหว่างที่สหรัฐอเมริกาและจีนมีการหารือเพื่อจัดทำข้อตกลงทางการค้าระหว่างกัน โดยจีนจะซื้อสินค้าเกษตร พลังงาน อุตสาหกรรมจากสหรัฐอเมริกาเป็นการแลกเปลี่ยนที่สหรัฐอเมริกาจะไม่ขึ้นภาษี

วันที่ ๒๘ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๒ สำนักงานผู้แทนการค้าสหรัฐฯ (U.S. Trade Representative Office) ได้ออกประกาศ เลื่อนกำหนดเวลาที่จะปรับขึ้นอัตราภาษีสินค้าที่นำเข้าจากจีน จากร้อยละ ๑๐ เป็นร้อยละ ๒๕ สำหรับสินค้า ๕,๗๔๕ รายการ (List 3) จากเดิมกำหนดไว้ว่าจะปรับอัตราภาษีในวันที่ ๒ มีนาคม ๒๕๖๒

วันที่ ๙ พฤษภาคม ๒๕๖๒ สำนักงานผู้แทนการค้าสหรัฐฯ (U.S. Trade Representative Office) ได้ออกประกาศ ปรับขึ้นอัตราภาษีสินค้าที่นำเข้าจากจีน จากร้อยละ ๑๐ เป็นร้อยละ ๒๕ สำหรับสินค้า ๕,๗๔๕ รายการ (List 3) ซึ่งจะมีผลใช้บังคับตั้งแต่ ๑๐ พฤษภาคม ๒๕๖๒ เป็นต้นไป

วันที่ ๑๓ พฤษภาคม ๒๕๖๒ สำนักงานผู้แทนการค้าสหรัฐฯ (U.S. Trade Representative Office) ได้ออกประกาศว่าจะเก็บภาษีเพิ่มขึ้น ร้อยละ ๒๕ กับสินค้าที่นำเข้าจากจีน จำนวน ๓,๘๐๐ รายการ (List 4) มูลค่า ๓๐๐,๐๐๐ ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ ซึ่งเป็นสินค้านำเข้ารายการที่เหลือที่สหรัฐอเมริกานำเข้าจากจีน ในวันเดียวกัน จีนได้ประกาศตอบโต้สหรัฐอเมริกา โดยขึ้นภาษีสินค้าที่นำเข้าจากสหรัฐอเมริกา จำนวน ๕,๑๔๐ รายการ มูลค่า ๖๐,๐๐๐ ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ มีผลตั้งแต่วันที่ ๑ มิถุนายน ๒๕๖๒ โดยแบ่งการขึ้นภาษีเป็น ๔ กลุ่ม ได้แก่ (๑) สินค้ากลุ่มที่ ๑ ปรับขึ้นภาษีจากเดิมเก็บเพิ่มร้อยละ ๑๐ เป็น เก็บเพิ่มร้อยละ ๒๕ เช่น ฝ้าย เครื่องจักร และธัญพืช (๒) สินค้ากลุ่มที่ ๒ ปรับขึ้นภาษีจากเดิมเก็บเพิ่มร้อยละ ๑๐ เป็น เก็บเพิ่มร้อยละ ๒๐ เช่น ชิ้นส่วนอากาศยาน อุปกรณ์แวนตา และเฟอร์นิเจอร์บางประเภท (๓) สินค้ากลุ่มที่ ๓ ปรับขึ้นภาษีจากเดิมเก็บเพิ่มร้อยละ ๕ เป็น เก็บเพิ่มร้อยละ ๑๐ เช่น แป้งข้าวโพด และไวน์ (๔) สินค้ากลุ่มที่ ๔ คงภาษีที่เก็บเพิ่มไว้ที่อัตราเดิม คือ ร้อยละ ๕ เช่น เคมีภัณฑ์บางประเภท แร่ธาตุที่หายาก และเครื่องมือแพทย์

สงครามการค้าระหว่างสหรัฐอเมริกาและจีนส่งผลกระทบต่อไทยทั้งทางบวกและทางลบ เนื่องจากทั้งสหรัฐอเมริกาและจีนเป็นคู่ค้าของไทยในอันดับที่ ๑ และ ๓

สินค้าไทยที่ได้รับผลกระทบทางบวกในตลาดสหรัฐอเมริกา เนื่องจากสหรัฐอเมริกานำเข้าจากไทยเพิ่มขึ้น ส่วนใหญ่เป็นสินค้าชั้นกลางที่ทดแทนการนำเข้าจากจีน เช่น หม้อแปลงไฟฟ้า ส่วนประกอบเครื่องจักร มอเตอร์ไฟฟ้า/เครื่องกำเนิดไฟฟ้า สินค้าอุปโภคบริโภค (เช่น ข้าว สิ่งทอ) และสินค้าทุน (เช่น เครื่องสูบของเหลว) เป็นต้น

สินค้าไทยที่ได้รับผลกระทบทางลบในตลาดสหรัฐอเมริกา เนื่องจากสหรัฐอเมริกานำเข้าจากไทยลดลง เป็นสินค้าชั้นกลางเช่นเดียวกัน เช่น ไดโอด ส่วนประกอบวิทยุ ส่วนประกอบรถยนต์ดีเซล สินค้าอุปโภคบริโภค (เช่น อาหารทะเลแปรรูป/แช่แข็ง) และสินค้าทุน (เช่น เครื่องจักรไฟฟ้า/เครื่องอุปกรณ์ไฟฟ้า) เป็นต้น

สินค้าไทยที่ได้รับผลกระทบทางบวกในตลาดจีน เนื่องจากจีนนำเข้าจากไทยเพิ่มขึ้น ส่วนใหญ่เป็นสินค้าอุปโภคบริโภค เช่น ผลไม้ เครื่องสำอางค์ เต้าหู้ และสินค้าชั้นกลาง เช่น ซีเมนต์ พลาสติก เคมีภัณฑ์ (ไซคลิกไฮโดรคาร์บอน อะไซคลิกแอลกอฮอล์) เป็นต้น

สินค้าไทยที่ได้รับผลกระทบทางลบในตลาดจีน เนื่องจากจีนลดการนำเข้า เป็นสินค้าวัตถุดิบและสินค้าชั้นกลาง เช่น ยางธรรมชาติ เคมีภัณฑ์ ส่วนประกอบเครื่องจักร ส่วนประกอบของแผงวงจรไฟฟ้า ส่วนประกอบของเครื่องประมวลผล หม้อน้ำสำหรับรถยนต์ เส้นใยสังเคราะห์ เป็นต้น

จากการศึกษาสถิติการค้าของศูนย์เทคโนโลยีสารสนเทศ สำนักงานปลัดกระทรวงพาณิชย์ โดยความร่วมมือจากกรมศุลกากร พบว่า มูลค่าการส่งออกของไทยไปยังประเทศคู่ค้าสำคัญในช่วงครึ่งปีแรกของปี พ.ศ. ๒๕๖๒ (มกราคม – มิถุนายน) ได้รับผลกระทบจากสงครามการค้าระหว่างสหรัฐอเมริกาและจีน โดยการส่งออกของไทยในช่วงครึ่งปีแรกของปี ๒๕๖๒ ไปยังตลาดอาเซียน จีน ญี่ปุ่น และสหภาพยุโรป ลดลง ร้อยละ ๕.๒ ร้อยละ ๙.๗ ร้อยละ ๒ และ ร้อยละ ๖.๑

ตามลำดับ ขณะที่การส่งออกไปยังสหรัฐอเมริกาเพิ่มขึ้น ร้อยละ ๑๗.๔ เมื่อเปรียบเทียบกับช่วงเดียวกันของปี ๒๕๖๑

ขณะที่มูลค่าการนำเข้าของไทยจากประเทศคู่ค้าสำคัญ ในช่วงครึ่งปีแรกของปี พ.ศ. ๒๕๖๒ (มกราคม – มิถุนายน) ก็ลดลงเช่นเดียวกัน โดยไทยนำเข้าจาก จีน อาเซียน ญี่ปุ่น สหภาพยุโรป ลดลง ร้อยละ ๑.๖ ร้อยละ ๐.๙ ร้อยละ ๓.๘ และร้อยละ ๑๖.๗ มีเพียงการนำเข้าจากสหรัฐอเมริกาที่เพิ่มขึ้นจากช่วงเดียวกันของปี ๒๕๖๑ ร้อยละ ๒๘.๙

ตารางที่ ๒-๑ มูลค่าการส่งออกของไทยไปยังประเทศคู่ค้าสำคัญ ครึ่งปีแรกของปี พ.ศ. ๒๕๖๒

มูลค่าการส่งออกของ ไทยไปยังประเทศคู่ค้า สำคัญ (ล้านเหรียญสหรัฐฯ)	2559	2560	2561	2561 (ม.ค.-มิ.ย.)	2562 (ม.ค.-มิ.ย.)	อัตราการ ขยายตัว 2562/2561 (ม.ค.-มิ.ย.)
1. อาเซียน	54,778.6	59,643.4	68,545.3	33,036.6	31,316.7	-5.2
2. สหรัฐอเมริกา	24,499.6	26,570.4	28,041.0	13,637.4	16,003.5	17.4
3. จีน	23,799.6	29,506.0	30,316.9	15,267.9	13,783.3	-9.7
4. ญี่ปุ่น	20,481.1	22,066.5	24,937.0	12,566.1	12,310.7	-2.0
5. สหภาพยุโรป (28)	22,063.0	23,826.6	25,068.5	12,862.7	12,079.3	-6.1
6. รวม 5 อันดับแรก	145,621.9	161,612.9	176,908.7	87,370.7	85,493.5	-2.1
7. ประเทศอื่น ๆ	69,765.6	75,021.8	76,048.3	39,284.2	37,477.5	-4.6
8. โลก	215,387.5	236,634.7	252,957.0	126,654.9	122,971.0	-2.9

ที่มา: ศูนย์เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร สำนักงานปลัดกระทรวงพาณิชย์ โดยความร่วมมือจากกรมศุลกากร, ๒๕๖๔.

ตารางที่ ๒-๒ มูลค่าการนำเข้าของไทยจากประเทศคู่ค้าสำคัญ ครึ่งปีแรกของปี พ.ศ. ๒๕๖๒

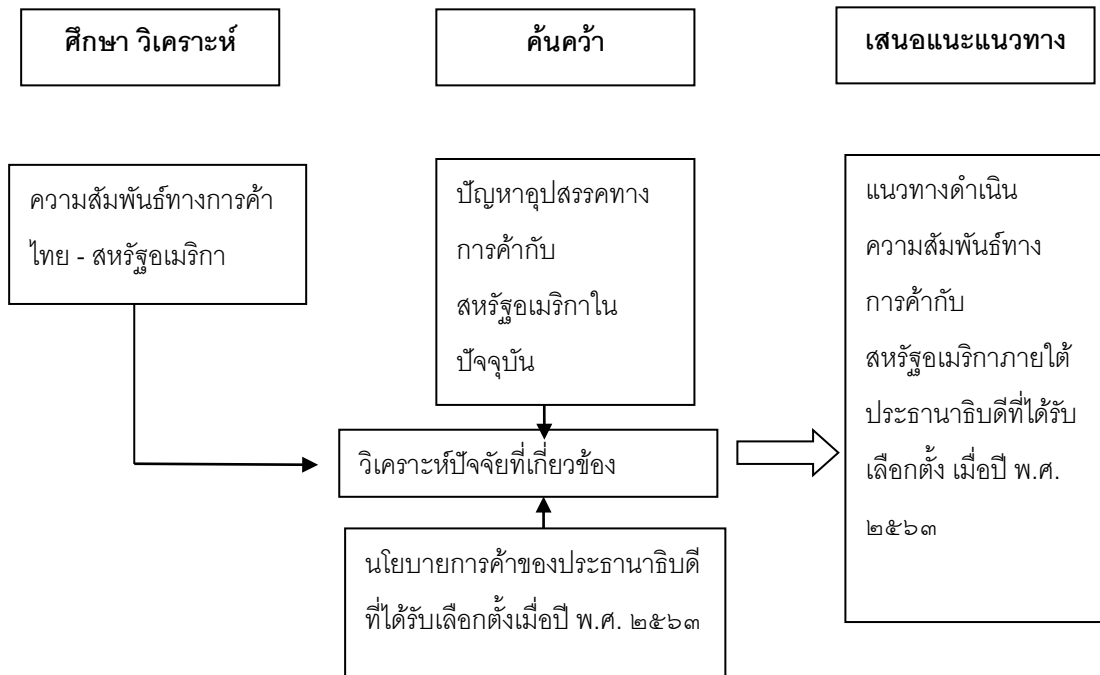
มูลค่าการนำเข้าของ ไทยจากประเทศคู่ค้า สำคัญ (ล้านเหรียญสหรัฐฯ)	2559	2560	2561	2561 (ม.ค.-มิ.ย.)	2562 (ม.ค.-มิ.ย.)	อัตราการขยายตัว 2562/2561 (ม.ค.-มิ.ย.)
1. จีน	42,030.0	44,239.2	49,903.1	24,467.0	24,070.1	-1.6
2. อาเซียน	36,530.8	41,139.5	45,247.0	22,443.0	22,240.5	-0.9
3. ญี่ปุ่น	30,672.9	32,053.7	35,256.1	17,272.8	16,610.3	-3.8
4. สหภาพยุโรป (28)	18,095.8	20,598.4	22,273.1	11,799.3	9,829.6	-16.7
5. สหรัฐอเมริกา	12,041.0	14,798.3	14,969.0	7,334.0	9,455.7	28.9
6. รวม 5 อันดับแรก	139,370.5	152,829.1	167,648.3	83,316.1	82,206.2	-1.3
7. ประเทศอื่นๆ	54,827.5	68,689.7	80,552.7	38,645.3	36,821.2	-4.7
8. โลก	194,198.0	221,518.8	248,201.0	121,961.4	119,027.4	-2.4

ที่มา: ศูนย์เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร สำนักงานปลัดกระทรวงพาณิชย์ โดยความร่วมมือจากกรมศุลกากร, ๒๕๖๔.

กรอบแนวคิดของการวิจัย

จากการศึกษาแนวทางทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความสัมพันธ์ระหว่างประเทศข้างต้น ผู้วิจัยจึงประมวลมาจัดทำกรอบแนวคิดการวิจัยหัวข้อ แนวทางดำเนินความสัมพันธ์ทางการค้ากับสหรัฐอเมริกาภายหลังการเลือกตั้งประธานาธิบดีสหรัฐฯ ปี พ.ศ. ๒๕๖๓ ดังนี้

แผนภาพที่ ๒-๑ กรอบแนวคิดของการวิจัย

สรุป

ทฤษฎีด้านความสัมพันธ์ระหว่างประเทศที่เป็นรากฐานของการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ ได้แก่ ทฤษฎีเสรีนิยมและทฤษฎีสัจนิยม การศึกษาทฤษฎีดังกล่าวจะช่วยให้สามารถวิเคราะห์แนวคิดและนโยบายของสหรัฐอเมริกาได้ชัดเจนขึ้น ซึ่งนำมาสู่การกำหนดกรอบแนวคิดของการวิจัยที่ถูกต้อง

สหรัฐอเมริกาและประเทศไทยมีความสัมพันธ์ระหว่างกันเกือบ ๓๐๐ ปี เริ่มตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ ๓ แห่งกรุงรัตนโกสินทร์จวบจนถึงปัจจุบัน มีการทำสนธิสัญญาไมตรีระหว่างกันหลายฉบับ ซึ่งฉบับที่ใช้บังคับอยู่ในปัจจุบันเป็นฉบับที่ ๕ อย่างไรก็ตาม แม้สหรัฐอเมริกาจะเป็นคู่ค้าลำดับที่ ๓ ของไทยและเป็นตลาดส่งออกอันดับ ๑ ของไทย แต่ไทยยังไม่ได้จัดทำความตกลงการค้าเสรีกับสหรัฐอเมริกา เพื่อลดอุปสรรคทางการค้าระหว่างกัน

ในช่วงการดำรงตำแหน่งของประธานาธิบดีโดนัลด์ ทรัมป์ (พ.ศ. ๒๕๖๐ - ๒๕๖๓) ซึ่งใช้นโยบาย "สหรัฐต้องมาก่อน" หรือ America First เพื่อลดการขาดดุลทางการค้ากับประเทศคู่ค้าต่าง ๆ รวมทั้งไทย ส่งผลให้มีการนำมาตรการทางการค้ามาใช้กับประเทศคู่ค้าต่าง ๆ มาตรการทางการค้าที่ส่งผลกระทบต่อไทยโดยตรงในสมัยประธานาธิบดีทรัมป์ มี ๓ กรณี ได้แก่ (๑) การตัดสิทธิพิเศษทางภาษีศุลกากรที่สหรัฐอเมริกาให้แก่ประเทศกำลังพัฒนาและประเทศพัฒนาน้อยที่สุด (โครงการจีเอสพี หรือ GSP) (๒) การประกาศขึ้นอัตราภาษีนำเข้าสินค้าเหล็กและอลูมิเนียม ภายใต้มาตรา ๒๓๒ ของกฎหมาย Trade Expansion Act 1962 (๓) การประกาศไต่สวนสินค้ายานยนต์และชิ้นส่วนยานยนต์นำเข้า ภายใต้มาตรา ๒๓๒ ของกฎหมาย Trade Expansion Act 1962 และ

(๔) การปรับขึ้นภาษีศุลกากรสินค้าที่สหรัฐอเมริกานำเข้าจากประเทศจีน ตามมาตรา ๓๐๑ ของ Trade Act 1947

ในบทที่ ๓ จะกล่าวถึงนโยบายด้านการค้าของประธานาธิบดีสหรัฐฯ ที่ได้รับเลือกตั้งในปี พ.ศ. ๒๕๖๓

บทที่ ๓

นโยบายการค้าของประธานาธิบดีสหรัฐอเมริกา ที่ได้รับเลือกตั้ง ในปี พ.ศ. ๒๕๖๓

สหรัฐอเมริกาได้จัดการเลือกตั้งประธานาธิบดีคนที่ ๔๖ เมื่อวันที่ ๓ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๕๖๓ โดยผู้สมัครรับเลือกตั้งจากพรรครีพับลิกันคือ นายโดนัลด์ ทรัมป์ ซึ่งดำรงตำแหน่งประธานาธิบดีสหรัฐอเมริกาคนที่ ๔๕ และผู้สมัครรับเลือกตั้งจากพรรคเดโมแครต คือ นายโจเซฟ ไบเดน จูเนียร์ หรือ โจ ไบเดน ซึ่งเคยเป็นรองประธานาธิบดีถึงสองสมัย ในสมัยที่นายบารัค โอบามา ดำรงตำแหน่งประธานาธิบดีสหรัฐ คนที่ ๔๔

นโยบายด้านเศรษฐกิจและการค้าของผู้สมัครชิงตำแหน่งประธานาธิบดี สหรัฐอเมริกาในปี พ.ศ. ๒๕๖๓ ในช่วงหาเสียง

นายโดนัลด์ ทรัมป์ ประธานาธิบดีสหรัฐอเมริกา คนที่ ๔๖ จะสานต่อนโยบายการค้า เช่นเดียวกับที่ปฏิบัติมาตลอด ๔ ปี คือเน้นการค้าที่เสรี (Free) ยุติธรรม (Fair) และต่างตอบแทน (Reciprocal) และยังคงนโยบาย อเมริกาต้องมาก่อน (America First) เป็นนโยบายเศรษฐกิจหลัก โดยมุ่งปกป้องผลประโยชน์ของสหรัฐอเมริกาและบริษัทอเมริกันเป็นหลัก ส่งเสริมการลงทุนและการสร้างงานในสหรัฐอเมริกา และจะรักษาทำที่ที่แข็งแกร่งในการขยายผลของนโยบายนี้ เพื่อลดการขาดดุลการค้ากับประเทศคู่ค้า โดยเฉพาะ จีน ญี่ปุ่น แคนาดา เม็กซิโก และสหภาพยุโรป

ตลอด ๔ ปีที่ผ่านมาสหรัฐอเมริกาได้ใช้กลไกการเจรจาแบบทวิภาคีในการผลักดันการแก้ไขปัญหาทางการค้ากับประเทศคู่ค้าต่าง ๆ และใช้การออกมาตรการฝ่ายเดียวภายใต้กฎหมายการค้าของสหรัฐอเมริกาเป็นเครื่องมือต่อรองและกดดันประเทศคู่ค้า อาทิ การใช้กฎหมายการค้า (Trade Act 1974) มาตรา ๓๐๑ เพิ่มภาษีสินค้านำเข้าจากจีน กรณีการละเมิดทรัพย์สินทางปัญญา หรือการใช้กฎหมาย Trade Expansion Act มาตรา ๒๓๒ ขึ้นภาษีสินค้าเหล็กและอลูมิเนียมเพื่อปกป้องความมั่นคงภายในประเทศ เป็นต้น นอกจากนี้ สหรัฐอเมริกาภายใต้การบริหารของประธานาธิบดีโดนัลด์ ทรัมป์ยังขัดขวางการแต่งตั้งคณะผู้พิจารณาขององค์กรอุทธรณ์ (Appellate Body) ภายใต้องค์การการค้าโลก (World Trade Organization: WTO) ทำให้กระบวนการพิจารณาข้อพิพาทต่าง ๆ ภายใต้องค์การการค้าโลกต้องหยุดชะงักเพราะมีผู้พิจารณาไม่ครบองค์ประชุม พร้อมทั้งขู่ว่าจะถอนตัวออกจากองค์การการค้าโลก ที่มีกระบวนการที่ล่าช้าและต้องฟังเสียงข้างมาก ในช่วง ๔ ปีภายใต้การนำของประธานาธิบดีโดนัลด์ ทรัมป์ สหรัฐอเมริกาได้ถอนตัวออกจากองค์การระหว่างประเทศหลายองค์การ ที่สหรัฐอเมริกาไม่พอใจการดำเนินงาน อาทิ องค์การการศึกษา วิทยาศาสตร์และวัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติ (UNESCO) และองค์การอนามัยโลก (World Health

Organization: WHO) รวมทั้งถอนตัวออกจากความตกลงหุ้นส่วนเศรษฐกิจภาคพื้นแปซิฟิก (Trans-Pacific Partnership Agreement)

นายโดนัลด์ ทรัมป์ตั้งเป้าจะสร้างการจ้างงาน ๑๐ ล้านตำแหน่งภายใน ๑๐ เดือน หลังจากได้รับการเลือกตั้ง ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของนโยบาย Make America Great Again พร้อมทั้งส่งเสริมธุรกิจขนาดเล็กให้โตขึ้นอีก ๑ ล้านราย โดยจะคงอัตราภาษีเงินได้นิติบุคคลไว้ที่ ร้อยละ ๒๑ แต่จะลดภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา ขณะเดียวกันจะประกาศอัตราค่าแรงที่ ๗.๒๕ เหรียญสหรัฐต่อชั่วโมง เพื่อให้ธุรกิจคงอยู่ได้และคนยังมีงานทำ

นายโจเซฟ ไบเดน อดีตรองประธานาธิบดีสมัยประธานาธิบดีบารัค โอบามา มีนโยบายให้ความสำคัญกับการดำเนินการภายในประเทศ เพื่อเร่งแก้ไขปัญหาเศรษฐกิจของสหรัฐอเมริกา ควบคู่กับนโยบายเรื่องแรงงาน สิ่งแวดล้อม ทรัพย์สินทางปัญญา และความโปร่งใส ซึ่งเป็นนโยบายหลักของพรรคเดโมแครต สำหรับนโยบายการค้า นายไบเดนเน้นนโยบายการค้าเสรี และให้คำมั่นว่า หากได้เป็นประธานาธิบดี จะผลักดันการใช้แนวทางการเจรจาผ่านองค์การการค้าโลก เพื่อรักษาผลประโยชน์ของสหรัฐอเมริกาไม่ให้เสียเปรียบคู่แข่งรายใหม่ที่ผ่านมานายไบเดนเคยเรียกร้องให้ประธานาธิบดีทรัมป์ ให้สัตยาบันความตกลงที่ครอบคลุมและก้าวหน้าเพื่อหุ้นส่วนเศรษฐกิจภาคพื้นแปซิฟิก (Comprehensive and Progressive Trans-Pacific Partnership Agreement) ซึ่งพัฒนามาจากความตกลงหุ้นส่วนเศรษฐกิจภาคพื้นแปซิฟิก

นโยบายเศรษฐกิจในภาพใหญ่ของนายไบเดน มีชื่อว่า Buy American เป็นโครงการมูลค่า ๗ แสนล้านเหรียญสหรัฐฯ โดยเขาวางแผนใช้เงิน ๔ แสนเหรียญสหรัฐฯ กระตุ้นเศรษฐกิจโดยตรง ผ่านการลงทุนก่อสร้างโครงสร้างสาธารณูปโภคพื้นฐาน ลงทุนกับเทคโนโลยีสมัยใหม่ เช่น การสื่อสารแบบ 5G ยานยนต์ไฟฟ้า พลังงานสะอาด และปัญญาประดิษฐ์ (Artificial Intelligence: AI) เพื่อพัฒนาอุตสาหกรรมและกระตุ้นให้เกิดการจ้างงานที่มีค่าตอบแทนสูงในอุตสาหกรรมดังกล่าวข้างต้น อย่างไรก็ตาม นายไบเดนกล่าวว่า เขาจะขึ้นภาษีนิติบุคคล จากร้อยละ ๒๑ เป็น ร้อยละ ๒๘ แต่จะคงภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาไว้เท่าเดิม โดยจะไปหาทางเก็บภาษีเพิ่มในส่วนอื่นแทนเพื่อหารายได้เข้าคลัง

นโยบายด้านการต่างประเทศ

ประธานาธิบดีโดนัลด์ ทรัมป์ เน้นรักษาผลประโยชน์ของสหรัฐอเมริกาและบริษัทอเมริกัน โดยจะลดการให้ความช่วยเหลือทั้งด้านเศรษฐกิจและทางทหารแก่ประเทศต่าง ๆ ลดกำลังพลในเกาหลีใต้และญี่ปุ่น ขณะเดียวกันก็เร่งเจรจาทบทวนแก้ไขความตกลงทางการค้าที่สหรัฐอเมริกาเคยทำไว้แต่ประธานาธิบดีทรัมป์เห็นว่า สหรัฐอเมริกาเป็นฝ่ายเสียเปรียบ เช่น การยกเลิกการเข้าร่วมเป็นภาคความตกลงหุ้นส่วนเศรษฐกิจภาคพื้นแปซิฟิก (TPP) และริ่ความตกลงการค้าเสรีแห่งอเมริกาเหนือ (North America Free Trade Agreement: NAFTA) ที่ทำไว้กับเม็กซิโกและแคนาดา นอกจากนี้ ยังใช้มาตรการทางการค้ากดดันให้คู่แข่งรายอื่นเช่นจีนมาเจรจาด้วย เพื่อลดการขาดดุลทางการค้า

นายโจเซฟ ไบเดน มีความเห็นว่า การใช้นโยบายแข็งกร้าวกับประเทศคู่ค้าทำให้สหรัฐอเมริกาถูกโดดเดี่ยวและสูญเสียสถานะการเป็นผู้นำในระบบการค้าเสรี ซึ่งเท่ากับเปิดโอกาสให้

จีนเข้ามามีบทบาทโดดเด่นแทนที่ ไบเดนจึงชูนโยบายที่สหรัฐอเมริกาจะต้องมีบทบาทผู้นำในการรักษาสันติภาพของโลก พร้อมกับการรักษาผลประโยชน์ของสหรัฐอเมริกา

นโยบายที่นายโจเซฟ ไบเดนได้แถลงไว้ในช่วงหาเสียง

ในช่วงการหาเสียงเพื่อรับเลือกเป็นประธานาธิบดีสหรัฐฯ นายโจเซฟ ไบเดน กล่าวอย่างชัดเจนว่า เรื่องการค้า ไม่ได้อยู่ในลำดับความสำคัญแรก ๆ ของเขา โดยเขาจะให้ความสำคัญกับการแก้ไขสิ่งที่ควรต้องดำเนินการในประเทศก่อน ซึ่งรวมถึง เรื่องการลงทุนในการศึกษา โครงสร้างพื้นฐาน และภาคการผลิต นโยบายเศรษฐกิจหลักของนายโจเซฟ ไบเดนในช่วงหาเสียง ได้แก่

๑. นโยบาย Buy American จะแก้ไขระเบียบการจัดซื้อจัดจ้างโดยรัฐ ให้ใช้ของที่ผลิตในสหรัฐอเมริกาในสัดส่วนที่มากขึ้น ให้การอุดหนุนในการวิจัยและพัฒนาแก่ผู้ประกอบการสหรัฐฯ จะนำนโยบาย Buy American มาใช้มากขึ้นในโครงการก่อสร้างโครงสร้างพื้นฐาน รวมทั้งจะเพิ่มงบประมาณในการจัดซื้อจัดจ้างโดยรัฐเป็น ๔๐๐,๐๐๐ ล้านดอลลาร์สหรัฐในปีแรกของการดำรงตำแหน่งประธานาธิบดี เพื่อซื้อสินค้าและบริการที่ผลิตในสหรัฐอเมริกา รวมถึงยานพาหนะและสินค้าที่ใช้พลังงานสะอาด

๒. นโยบาย Offshoring Tax จะเก็บภาษีบริษัทอเมริกัน ที่ไปลงทุนผลิตสินค้าหรือให้บริการในต่างประเทศแล้วส่งสินค้าหรือบริการเข้ามาจำหน่ายให้คนอเมริกันในประเทศ เพื่อทำโทษบริษัทอเมริกันที่ย้ายฐานการผลิตออกจากสหรัฐอเมริกาไปยังประเทศที่ต้นทุนถูกกว่า โดยเสนอจะเก็บภาษีนิติบุคคลที่ ร้อยละ ๒๘ บวก ภาษีที่ย้ายฐานการผลิต (Offshoring Penalty surtax) อีก ร้อยละ ๑๐

๓. การใช้มาตรการทางการค้า จะใช้มาตรการทางการค้ากับจีนหรือประเทศใดก็ตาม ที่ทำการค้ากับสหรัฐอเมริกาอย่างไม่เป็นธรรม เช่น ให้การอุดหนุนสินค้าส่งออก ขายสินค้าในราคาต่ำกว่าทุน กำหนดอัตราแลกเปลี่ยน (currency manipulation) ขโมยทรัพย์สินทางปัญญาของสหรัฐอเมริกา เป็นต้น

๔. อุดช่องโหว่ห่วงโซ่อุปทานสินค้าจำเป็นที่สหรัฐอเมริกาต้องพึ่งพาการนำเข้าจากประเทศอื่น เพื่อให้แน่ใจว่าสหรัฐอเมริกาจะไม่ขาดแคลนสินค้าจำเป็นเหล่านั้น รวมถึงพลังงานและโครงข่ายโทรคมนาคม โดยหากได้เป็นประธานาธิบดี จะทบทวนและหาทางอุดช่องโหว่ของห่วงโซ่อุปทานสินค้าจำเป็นเหล่านี้ภายใน ๑๐๐ วันแรกของการดำรงตำแหน่ง

๕. อุตสาหกรรมและเทคโนโลยีสมัยใหม่ เพื่อตอบโต้ นโยบาย Made in China 2025 นายไบเดนเสนอจะเพิ่มการลงทุนในการวิจัยและพัฒนา ๓๐๐,๐๐๐ ล้านดอลลาร์ในช่วงเวลา ๔ ปีของการดำรงตำแหน่งประธานาธิบดี เพื่อให้สหรัฐอเมริกามีเทคโนโลยีที่ทันสมัยสามารถเป็นผู้นำโลกด้านเทคโนโลยีต่าง ๆ เช่น 5G ปัญญาประดิษฐ์ วัสดุขั้นสูง (advanced material) ชีววิทยา และยานพาหนะพลังงานสะอาด

๖. จะลดการจัดทำความตกลงทางการค้าใหม่ ๆ โดยจะไม่จัดทำความตกลงการค้าฉบับใหม่ จนกว่าจะสามารถเพิ่มการลงทุนในสหรัฐอเมริกาได้มากเพียงพอเพื่อเพิ่มการจ้างงานและรายได้ของประเทศ

๗. เข้าร่วมเวทีพหุภาคี เข้าร่วมเวทีความตกลงพหุภาคีต่าง ๆ เพื่อร่วมกับประเทศพันธมิตรกำหนดคกฏเกณฑ์และทิศทางของโลก

๘. นโยบายต่อจีน จะร่วมกับประเทศพันธมิตรในการจัดการกับพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ของจีน

๙. ยกเลิกการเก็บภาษีเพิ่มกับสินค้าที่นำเข้าจากประเทศพันธมิตร เช่น แคนาดา เม็กซิโก สหภาพยุโรป เนื่องจากในช่วงการดำรงตำแหน่งของประธานาธิบดีโดนัลด์ ทรัมป์ มีการออกมาตรการเพิ่มภาษีสินค้าที่นำเข้าจากประเทศพันธมิตร ทำให้ความสัมพันธ์ระหว่างสหรัฐอเมริกากับประเทศพันธมิตรเหล่านั้นได้รับผลกระทบ

ผลการเลือกตั้งประธานาธิบดีสหรัฐอเมริกาใน ปี พ.ศ. ๒๕๖๓

ผลการนับคะแนนเสียงเมื่อวันที่ ๗ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๕๖๓ ปรากฏว่า นายโจ ไบเดน ได้รับคะแนนคณะผู้เลือกตั้ง (Electoral College) เป็นจำนวน ๒๙๐ เสียง ซึ่งเกิน ๒๗๐ คะแนนที่ถือเป็นเกณฑ์ว่าผู้สมัครที่ได้รับคะแนนคณะผู้เลือกตั้งมากกว่า ๒๗๐ คะแนนจะได้เป็นประธานาธิบดีคนใหม่ นอกจากนี้ นายโจ ไบเดนยังได้รับคะแนนมหาชน (Popular Votes) มากที่สุดในประวัติศาสตร์ ด้วยคะแนน ๗๔ ล้านเสียง มากกว่านายบารัค โอบามา ประธานาธิบดีคนที่ ๔๔ ที่ได้คะแนนมหาชน ๖๙ ล้านเสียง โดยนายโจ ไบเดน ได้เลือกนางกมลลา แฮร์ริส เป็นรองประธานาธิบดี ซึ่งนางกมลลา แฮร์ริส เป็นรองประธานาธิบดีหญิงคนแรกของสหรัฐอเมริกา และยังเป็นชาวอเมริกันเชื้อสายแอฟริกันและชาวอเมริกันเชื้อสายเอเชียคนแรกที่ได้เป็นรองประธานาธิบดีสหรัฐอเมริกาอีกด้วย

หลังการเลือกตั้งประธานาธิบดีสหรัฐ ในปี พ.ศ. ๒๕๖๓ สหรัฐอเมริกามีความขัดแย้งทางสังคมอย่างรุนแรง มีการเหยียดสีผิว และทำร้ายคนเชื้อสายเอเชีย มีการประท้วงต่อต้านผลการเลือกตั้ง และมีการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา ๒๐๑๙ อย่างรุนแรง นอกจากนี้ ยังมีกลุ่มผู้ชุมนุมประท้วงบุกเข้าไปในรัฐสภาของสหรัฐอเมริกา เพื่อขัดขวางการแต่งตั้งให้นายโจ ไบเดน เป็นประธานาธิบดีสหรัฐอเมริกา คนที่ ๔๖

ถ้อยแถลงต่อสาธารณะในวันสาบานตนเข้ารับตำแหน่ง

จากสถานการณ์ความขัดแย้งในสหรัฐอเมริกาที่แผ่ขยายไปเกือบทุกมลรัฐ และการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา ๒๐๑๙ ที่ส่งผลให้สหรัฐอเมริกาเป็นประเทศที่มีผู้ติดเชื้อสูงที่สุดในโลก และมีผู้เสียชีวิตจากการติดเชื้อสูงที่สุดในโลก ส่งผลให้ถ้อยแถลงต่อสาธารณะในวันสาบานตนเข้ารับตำแหน่งของประธานาธิบดีโจเซฟ ไบเดน เมื่อวันที่ ๒๐ มกราคม ๒๕๖๔ เน้นย้ำการสร้างความเป็นเอกภาพ (Unity) ในประเทศ โดยนายไบเดน กล่าวย้ำหลายครั้งเรื่อง ประชาธิปไตย และให้คำมั่นว่า จะทำให้สหรัฐอเมริกากลับสู่สภาพเดิมที่คนเต็มไปด้วยความหวัง มีงานทำ มีความปลอดภัย รวมทั้งจะหยุดยั้งการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา ๒๐๑๙ ที่คร่าชีวิตคนอเมริกันไปมากกว่า ๔๐๐,๐๐๐ คน (ณ วันที่ ๒๐ มกราคม ๒๕๖๔) รวมทั้งเรียกร้องให้คนอเมริกันให้ความเคารพซึ่งกันและกัน ไม่เผชิญหน้ากันด้วยความโกรธ เกลียด ชิงชัง ความรุนแรง เพราะการจะฟันฝ่าอุปสรรคและผ่านพ้นโรคระบาดไปได้ คนอเมริกันทุกคนต้องร่วมมือกัน พร้อมทั้งกล่าวว่า เขาจะเป็น

ประธานาธิบดีของคนอเมริกันทุกคน เขาจะสู้เพื่อคนอเมริกันทุกคนไม่ว่าคนนั้นจะลงคะแนนเลือกตั้งให้เขาหรือไม่ นายโจเซฟ ไบเดนยังได้กล่าวถึงคุณค่าของความเป็นคนอเมริกัน ซึ่งได้แก่ โอกาส (Opportunity) ความมั่นคงปลอดภัย (Security) เสรีภาพ (Liberty) ศักดิ์ศรี (Dignity) ความเคารพ (Respect) เกียรติภูมิ (Honor) และความจริง (Truth) นายไบเดนจึงขอเรียกร้องให้คนอเมริกาดูหน้าถึงหน้าที่และความรับผิดชอบที่จะยืนหยัดเพื่อความจริง มีความอดทน และเห็นอกเห็นใจกันในยามที่ประเทศเผชิญความท้าทายนานัปการ และให้สัญญาว่าเขา จะพูดความจริงกับประชาชน จะปกป้องรัฐธรรมนูญ จะปกป้องประชาธิปไตย และจะปกป้องสหรัฐอเมริกา

แม้ว่าในการกล่าวสุนทรพจน์ในโอกาสสาบานตนเข้ารับตำแหน่ง ประธานาธิบดีโจเซฟ ไบเดน จะให้ความสำคัญกับกิจการภายในประเทศ และการสร้างเอกภาพในประเทศมากกว่ากิจการด้านต่างประเทศหรือการค้า แต่ในวันเดียวกันนั้นเอง ประธานาธิบดีไบเดนได้ลงนามคำสั่งประธานาธิบดี (Executive Order) ถึง ๑๗ ฉบับ ซึ่งนับว่ามากที่สุดสำหรับการทำงานในวันแรก เมื่อเทียบกับประธานาธิบดีคนอื่น ๆ

คำสั่งประธานาธิบดีในจำนวน ๑๗ ฉบับที่เกี่ยวข้องกับกิจการต่างประเทศ อาทิ (๑) การกลับเข้าเป็นสมาชิกองค์การอนามัยโลก (World Health Organization WHO) (๒) การกลับเข้าร่วมสนธิสัญญาสภาพอากาศ (The Paris Agreement) (๓) หยุดการก่อสร้างกำแพงระหว่างชายแดนเม็กซิโกและสหรัฐอเมริกา (๔) ยกเลิกคำสั่งห้ามเดินทางเข้าประเทศสหรัฐอเมริกาของคนจากประเทศมุสลิม ๗ ประเทศ (๕) กำหนดให้ประชาชนต้องใส่หน้ากากในพื้นที่ของรัฐบาลกลางเพื่อลดการระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา ๒๐๑๙ (๖) ตั้งตำแหน่งผู้ประสานงานการรับมือกับโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา ๒๐๑๙ และให้รายงานตรงต่อประธานาธิบดีสหรัฐ เป็นต้น นอกจากนี้ ยังได้สั่งการให้หน่วยงานของรัฐบาลกลางหยุดออกคำสั่งหรือนโยบายใหม่ ๆ รวมทั้งชะลอการบังคับใช้คำสั่งหรือกฎระเบียบที่ได้ออกไปแล้วเป็นเวลา ๖๐ วัน เพื่อจะทบทวนคำสั่งต่าง ๆ ที่ประธานาธิบดีโดนัลด์ ทรัมป์ ได้สั่งการก่อนหมดวาระ

นโยบายเศรษฐกิจ

เพื่อปฏิบัติตามนโยบาย Buy America ที่ได้หาเสียงไว้ เมื่อวันที่ ๒๕ มกราคม ๒๕๖๔ ประธานาธิบดีไบเดน ได้ลงนามคำสั่ง Executive Order ว่าด้วย Ensuring the Future is Made in All America by All of America's Workers โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมการใช้สินค้าและบริการที่ผลิตในสหรัฐอเมริกาในการจัดซื้อจัดจ้างโดยรัฐ

สาระสำคัญของคำสั่งประธานาธิบดีฉบับนี้ สรุปได้ดังนี้

๑. กำหนดเป็นนโยบายของรัฐบาลภายใต้การนำของประธานาธิบดีไบเดนว่า การใช้จ่ายงบประมาณของรัฐบาลกลางในการให้ความช่วยเหลือในโครงการต่าง ๆ และการจัดซื้อจัดจ้างโดยรัฐจะต้องจัดซื้อจัดจ้างสินค้าและบริการที่ผลิตในสหรัฐอเมริกา เพื่อสนับสนุนธุรกิจอเมริกันและแรงงานอเมริกัน

๒. ขอให้หน่วยราชการทุกหน่วย ยับยั้ง ทบทวน หรือยกเลิกการใช้จ่ายเงินงบประมาณที่ไม่สอดคล้องกับนโยบายนี้ และจัดให้มีกฎระเบียบที่จำเป็นเพื่อปฏิบัติให้เป็นไปตามนโยบายนี้

๓. ให้จัดตั้งสำนักงาน Made in America และในกรณีที่หน่วยงานได้ประสงค์จะขอรับการยกเว้นจากการปฏิบัติตามนโยบายข้างต้น ให้ขออนุมัติจากสำนักงานนี้พร้อมรายละเอียดและเหตุผลความจำเป็นในการต้องจัดซื้อจัดจ้างสินค้าหรือวัสดุที่ไม่ได้ผลิตในสหรัฐอเมริกา

๔. ให้จัดทำเว็บไซต์ที่รวบรวมคำขอยกเว้นการปฏิบัติตามนโยบายนี้ พร้อมรายละเอียดประกอบคำขอยกเว้น เพื่อให้ผู้ผลิตสหรัฐฯ หรือผู้สนใจสามารถเข้ามาตรวจสอบได้

๕. ให้หน่วยงานรัฐใช้ประโยชน์จากเครือข่ายผู้ผลิต (Manufacturing Extension Partnership: MEP) ในการรวบรวมจัดทำรายชื่อผู้ผลิตสหรัฐฯ รวมทั้งวิสาหกิจขนาดเล็กและขนาดกลาง จากทั้ง ๕๐ มลรัฐ ที่สามารถผลิตสินค้าและวัสดุที่ตรงตามเงื่อนไขและข้อกำหนดที่รัฐบาลกลางประสงค์จะจัดซื้อจัดจ้าง

๖. ส่งเสริมการบังคับใช้กฎหมาย Buy American ค.ศ. ๑๙๓๓ โดยปรับปรุงสัดส่วนของสินค้าที่ต้องผลิตในประเทศทั้งสินค้าสำเร็จรูปและวัสดุก่อสร้าง โดยเพิ่มสัดส่วนที่ต้องใช้วัตถุดิบที่ผลิตภายในสหรัฐอเมริกา

๗. ปรับปรุงรายการสินค้าที่สหรัฐอเมริกาไม่สามารถผลิตได้ให้ทันสมัย

๘. ภายใน ๑๘๐ วัน ทุกหน่วยงานจะต้องรายงานผลการปฏิบัติตามกฎหมายที่เกี่ยวข้องของนโยบาย Made in America ทั้งในส่วนของ การปฏิบัติตามกฎหมายและส่วนที่ขอยกเว้นการปฏิบัติตามกฎหมาย

๙. กำหนดให้การใช้จ่ายงบประมาณ หรือโครงการความช่วยเหลือของรัฐบาลกลางสหรัฐฯ และการจัดซื้อจัดจ้างโดยรัฐต้องจัดซื้อจัดจ้างสินค้าและบริการในสหรัฐอเมริกา และบริการภายใต้กฎหมาย Buy America และกฎหมาย Buy American เท่านั้น ซึ่งรวมถึงสินค้าเหล็กและเหล็กกล้าด้วย และยืนยัน

นโยบายต่างประเทศ

เมื่อวันที่ ๔ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๕๖๔ ประธานาธิบดีโจเซฟ ไบเดน ได้กล่าวสุนทรพจน์ที่กระทรวงการต่างประเทศสหรัฐฯ (Department of State) ในโอกาสที่ไปเยือนกระทรวงการต่างประเทศสหรัฐฯ โดยกล่าวถึงนโยบายต่างประเทศที่สำคัญ ดังนี้

๑. เพิ่มความสัมพันธ์กับประเทศพันธมิตรผ่านการทูต (Diplomacy) โดยให้เหตุผลว่าการกระชับความสัมพันธ์กับประเทศพันธมิตรจะเพิ่มพลังอำนาจของสหรัฐอเมริกาและเพิ่มศักยภาพของสหรัฐอเมริกาในการจัดการกับภัยคุกคามก่อนที่จะมาถึงประเทศ ประธานาธิบดีไบเดนได้สั่งระงับการถอนกำลังทหารออกจากเยอรมนี ตามที่ประธานาธิบดีทรัมป์ได้สั่งการไว้ก่อนหมดวาระการดำรงตำแหน่ง

๒. ความสัมพันธ์กับรัสเซีย สหรัฐอเมริกาจะไม่เพิกเฉยต่อพฤติกรรมที่ก้าวร้าวของรัสเซีย รวมทั้งจะไม่เพิกเฉยต่อการแทรกแซงการเลือกตั้งในสหรัฐอเมริกา การโจมตีทางไซเบอร์ และการวางยาพิษพลเมืองรัสเซีย โดยพฤติกรรมเหล่านี้จะต้องยุติ สหรัฐอเมริกาได้ลงนามความตกลงลดอาวุธนิวเคลียร์ฉบับใหม่กับรัสเซีย (The New Strategic Arms Reduction Treaty: New START) ซึ่งจะเปิดโอกาสให้ทั้งสองประเทศสามารถตรวจสอบการครอบครองอาวุธนิวเคลียร์ของอีกฝ่ายหนึ่งได้ผ่านการแลกเปลี่ยนข้อมูลและการตรวจเยี่ยมสถานที่เก็บอาวุธ

๓. ร่วมกับประเทศพันธมิตรในการแก้ไขปัญหาการปฏิบัติในเมียนมา เพื่อคืนอำนาจให้กับรัฐบาลที่มาจากทางเลือกตั้งตามระบอบประชาธิปไตย และลงโทษคณะปฏิวัติ

๔. จะเผชิญหน้ากับการเอาเปรียบทางเศรษฐกิจของจีน และการละเมิดสิทธิมนุษยชน การละเมิดสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญา และการแผ่ขยายอิทธิพลไปทั่วโลก อย่างไรก็ตาม สหรัฐอเมริกาพร้อมจะร่วมมือกับจีนในเรื่องที่เป็นผลประโยชน์ของสหรัฐอเมริกา สหรัฐอเมริกาจะแข่งขันกับจีนด้วยการฟื้นฟูเศรษฐกิจของประเทศ ร่วมมือกับประเทศพันธมิตรของสหรัฐอเมริกา และกลับมามีบทบาทนำในองค์การระหว่างประเทศ เพื่อสร้างความน่าเชื่อถือและอำนาจของสหรัฐอเมริกาที่ได้สูญเสียไปในช่วงที่ผ่านมา

๕. ยุติการสนับสนุนทางทหารและอาวุธแก่ชาอุดิอาระเบียในสงครามในประเทศเยเมน ซึ่งส่งผลให้มีผู้พลพเพราะได้รับผลกระทบจากสงครามจำนวนมาก อย่างไรก็ตาม สหรัฐอเมริกาจะให้ความช่วยเหลือชาอุดิอาระเบียเพื่อปกป้องอิปไตย ประเทศ และประชาชนของชาอุดิอาระเบีย

๖. จะมีคำสั่งประธานาธิบดี (Executive Order) เพื่อเพิ่มจำนวนผู้พลพที่ได้รับอนุญาตให้เข้ามาอยู่ในสหรัฐอเมริกา เป็น ๑๒๕,๐๐๐ คนต่อปี ตั้งแต่เดือนตุลาคม ๒๕๖๔ เช่นเดียวกับในสมัยประธานาธิบดีบารัค โอบามา ที่อนุญาตไว้ปีละ ๑๑๐,๐๐๐ คน หลังจากที่ประธานาธิบดีโดนัลด์ ทรัมป์ ได้ลดจำนวนผู้พลพที่ได้รับอนุญาตให้เข้ามาอยู่ในสหรัฐอเมริกาเหลือเพียงปีละ ๓๑,๐๐๐ คน

๗. ส่งเสริมและสนับสนุนสิทธิที่เท่าเทียมสำหรับกลุ่มคนรักร่วมเพศ ผู้พลพ และผู้ลี้ภัย เมื่อวันที่ ๓ มีนาคม ๒๕๖๔ รัฐมนตรีกระทรวงการต่างประเทศของสหรัฐ นายแอนโทนี บลิงเคน (Antony Blinken) ได้แถลงนโยบายต่างประเทศของสหรัฐอเมริกา ตามนโยบายที่ได้รับมอบหมายจากประธานาธิบดีไบเดน โดยเน้นย้ำว่าจะเชื่อมโยงนโยบายต่างประเทศกับความต้องการและความปรารถนาของคนอเมริกัน เพื่อให้คนอเมริกันรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งของการดำเนินนโยบายต่างประเทศของรัฐบาล

นโยบายต่างประเทศภายใต้การบริหารของประธานาธิบดีไบเดน จะให้ความสำคัญกับประเด็นต่าง ๆ ๘ เรื่อง ซึ่งถือว่าเป็นเรื่องเร่งด่วนและเกี่ยวข้องกับประเด็นภายในประเทศของสหรัฐอเมริกา ได้แก่

๑. การแก้ไขปัญหาการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา ๒๐๑๙ และส่งเสริมความมั่นคงด้านสาธารณสุขของโลก

๒. การเสริมสร้างความแข็งแกร่งทางเศรษฐกิจของสหรัฐอเมริกา โดยเน้นการค้าที่เป็นธรรม เพื่อแรงงาน ชนชั้นกลาง และวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดเล็กของสหรัฐอเมริกา

๓. การเสริมสร้างความเข้มแข็งของประชาธิปไตย ทั้งในประเทศและทั่วโลก ต่อต้านการคอร์รัปชัน โดยจะไม่ใช้กำลังทางทหารเพื่อส่งเสริมประชาธิปไตยเช่นที่เคยดำเนินการในอดีต

๔. ปรับปรุงกฎระเบียบด้านการตรวจคนเข้าเมือง ให้มีความเป็นธรรมและมีประสิทธิภาพ และจะร่วมมือกับประเทศอื่น ๆ โดยเฉพาะประเทศเพื่อนบ้าน เพื่อหาทางแก้ไขปัญหาที่ต้นเหตุ ที่ทำให้คนอพยพย้ายถิ่น

๕. ฟื้นฟูและส่งเสริมความสัมพันธ์กับประเทศพันธมิตรและหุ้นส่วนในทวีปต่าง ๆ รวมถึงเอเชีย

๖. ต่อสู้กับวิกฤตการณ์สภาพภูมิอากาศและขับเคลื่อนการปฏิบัติพลังงานสะอาด โดยวางเป้าหมายให้สหรัฐอเมริกากลับไปเป็นผู้นำด้านพลังงานหมุนเวียน เช่น ลม และแสงแดด เพื่อสร้างงานที่มีรายได้ดีให้แก่ประชาชนสหรัฐฯ

๗. เป็นผู้นำเทคโนโลยีสมัยใหม่ เช่น ปัญญาประดิษฐ์ (Artificial Intelligence) Quantum Computing เทคโนโลยีชีวภาพ (biotechnology) และร่วมมือกับประเทศต่าง ๆ ในการสร้างกฎระเบียบเกี่ยวกับการใช้เทคโนโลยีเกิดใหม่ และปกป้องความเป็นส่วนตัวของประชาชน

๘. การบริหารความสัมพันธ์กับจีน รัฐบาลสหรัฐฯ มีความเห็นว่าการบริหารความสัมพันธ์กับจีนเป็นบททดสอบที่ใหญ่ที่สุดในศตวรรษที่ ๒๑ ของสหรัฐอเมริกา เนื่องจากจีนเป็นประเทศเดียวที่มีความเข้มแข็งทางเศรษฐกิจ การทูต การทหาร และเทคโนโลยี โดยรัฐบาลสหรัฐฯ จะแข่งขันกับจีนเมื่อควรจะเป็น จะร่วมมือกับจีนเมื่อสามารถทำได้ และเป็นปฏิปักษ์กับจีนเมื่อต้องทำ โดยรัฐบาลสหรัฐฯ จะร่วมมือกับประเทศต่าง ๆ ผ่านการทูต (Diplomacy) เวทีระหว่างประเทศ ตั้งคำถามต่อการละเมิดสิทธิมนุษยชนในจีน และยืนหยัดต่อการปฏิบัติระหว่างกันอย่างเท่าเทียม (level playing field)

นโยบายการค้า

หน่วยงานหลักในการดำเนินนโยบายการค้าของสหรัฐอเมริกาคือ สำนักงานผู้แทนการค้าสหรัฐอเมริกา (Office of the U.S. Trade Representative) โดยผู้ดำรงตำแหน่งสูงสุดของหน่วยงานเรียกว่า ผู้แทนการค้าสหรัฐอเมริกา (U.S. Trade Representative) โดยผู้แทนการค้าสหรัฐอเมริกา จะทำหน้าที่เจรจากับประเทศต่าง ๆ เพื่อปกป้องดูแลผลประโยชน์ของสหรัฐอเมริกา กำกับดูแลการปฏิบัติตามความตกลงต่าง ๆ ที่สหรัฐอเมริกาเป็นภาคี และเสนอแนะนโยบายด้านการค้าแก่ประธานาธิบดีสหรัฐอเมริกา ตำแหน่งผู้แทนการค้าสหรัฐอเมริกาคือตำแหน่งทางการเมืองแต่งตั้งโดยประธานาธิบดี โดยความเห็นชอบของรัฐสภาสหรัฐฯ ดังนั้น ผู้ที่ได้รับเลือกให้ดำรงตำแหน่งนี้ จะสะท้อนท่าทีของประธานาธิบดีสหรัฐอเมริกาได้อย่างชัดเจนว่านโยบายการค้าต่อประเทศต่าง ๆ จะเป็นอย่างไร

ประธานาธิบดีไบเดนได้เลือก นางแคทเธอริน ไท (Katherine Tai) เป็นผู้แทนการค้าสหรัฐอเมริกา ซึ่งนางแคทเธอริน ไท มีประสบการณ์ในการร่วมเจรจาความตกลงสหรัฐอเมริกา-เม็กซิโก-แคนาดา (USMCA) ซึ่งปรับปรุงจากความตกลงการค้าเสรีอเมริกาเหนือ (North America Free Trade Agreement: NAFTA) ในสมัยประธานาธิบดีทรัมป์ และประสบความสำเร็จในคดีพิพาทระหว่างสหรัฐอเมริกากับจีน ภายใต้องค์การการค้าโลก ที่เกิดขึ้นในช่วงปี ๒๕๕๐ - ๒๕๕๗ เรื่องข้อจำกัดการส่งออกกลุ่มธาตุโลหะหายากของจีน (rare earth) ที่ทำให้จีนมีความได้เปรียบทางการค้า

นางแคทเธอริน ไท เป็นชาวจีนที่ครอบครัวอพยพมาจากจีนไทเป และเป็นสตรีผิวสีและสตรีชาวเอเชียคนแรกที่ได้รับเลือกให้ดำรงตำแหน่งผู้แทนการค้าสหรัฐอเมริกา โดยได้รับคำชื่นชมจากทั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภาสหรัฐอเมริกาอย่างกว้างขวางจากประสบการณ์การทำงานที่ผ่านมา และได้รับคะแนนเสียงเป็นเอกฉันท์จากทั้งสองพรรค คือพรรคเดโมแครตและพรรครีพับลิกัน ให้ดำรงตำแหน่งผู้แทนการค้าสหรัฐอเมริกา เมื่อวันที่ ๑๗ มีนาคม ๒๕๖๔

เมื่อวันที่ ๑ มีนาคม ๒๕๖๔ สำนักงานผู้แทนการค้าสหรัฐอเมริกาได้เผยแพร่รายงานการค้าประจำปี ๒๕๖๓ และนโยบายการค้าปี ๒๕๖๔ (2021 Trade Policy Agenda and 2020 Annual Report) ต่อรัฐสภา ซึ่งเป็นรายงานที่สรุปภาพรวมและทิศทางการดำเนินนโยบายการค้าของสหรัฐอเมริกา ประจำปี ๒๕๖๔ โดยมีสาระสำคัญ ดังนี้

ในภาพรวม ฝ่ายบริหารสหรัฐอเมริกาจะเน้นนโยบายการค้าที่ทำให้เศรษฐกิจสหรัฐอเมริกาฟื้นตัวจากผลกระทบของการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา ๒๐๑๙ และเสริมสร้างการลงทุนในเศรษฐกิจภายในประเทศ รัฐบาลสหรัฐฯ จะเจรจากำหนดมาตรฐานทางการค้าใหม่ เพิ่มความเข้มงวดในการบังคับใช้ความตกลงทางการค้า และเสริมสร้างความร่วมมือและฟื้นฟูความสัมพันธ์กับประเทศพันธมิตร ส่งเสริมนโยบายการค้าที่ผลประโยชน์อย่างเป็นรูปธรรมแก่แรงงาน ครอบครัว และชุมชนชาวอเมริกัน แก้ไขปัญหาการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ เสริมสร้างความเสมอภาคทางเชื้อชาติ พัฒนาห่วงโซ่อุปทานของสหรัฐอเมริกาให้มีความแข็งแกร่ง และขยายตลาดการส่งออกสินค้าและบริการของสหรัฐอเมริกา

นโยบายการค้าภายใต้การนำของประธานาธิบดีไบเดน ในปี ๒๕๖๔ จะให้ความสำคัญกับเรื่องต่าง ๆ จำนวน ๙ เรื่อง ดังนี้

๑. Tackling the COVID-19 Pandemic and Restoring the Economy นโยบายการค้าที่สนับสนุนการลงทุนระยะยาวเพื่อเพิ่มการผลิตเวชภัณฑ์และอุปกรณ์การแพทย์ที่สำคัญภายในประเทศ เพื่อให้สหรัฐอเมริกาสามารถรองรับวิกฤตด้านสาธารณสุขในอนาคตได้อย่างมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น โดยมีเป้าหมาย ๒ ด้าน คือ

๑.๑ การเข้าถึงอุปกรณ์ป้องกันและคุ้มครองความปลอดภัยสำหรับบุคลากรทางการแพทย์และผู้ปฏิบัติงานด้านสาธารณสุขภายในประเทศ

๑.๒ การเสริมสร้างความแข็งแกร่งของห่วงโซ่อุปทานภายในประเทศของสหรัฐอเมริกาสำหรับเวชภัณฑ์และอุปกรณ์ทางการแพทย์ที่มีความสำคัญด้านสาธารณสุข

๒. Putting Workers at the Center of Trade Policy นโยบายการค้าเป็นปัจจัยสำคัญในการขับเคลื่อนนโยบาย Build Back Better ของประธานาธิบดีไบเดนให้ประสบความสำเร็จ โดยนโยบายการค้าจะต้องปกป้องแรงงานสหรัฐอเมริกา ผลักดันการเติบโตที่อาศัยการยกระดับรายได้เป็นตัวขับเคลื่อนและนำไปสู่ผลลัพธ์ทางเศรษฐกิจที่ดียิ่งขึ้นสำหรับคนอเมริกัน ฝ่ายบริหารสหรัฐอเมริกาจะดำเนินการ ดังนี้

๒.๑ ทบทวนผลกระทบจากการดำเนินนโยบายการค้าที่ผ่านมา รวมถึงผลกระทบต่อแรงงานสหรัฐอเมริกา

๒.๒ ติดตามและบังคับใช้ข้อผูกพันด้านแรงงานภายใต้ความตกลงทางการค้าของสหรัฐอเมริกาอย่างเข้มงวด

๒.๓ เน้นนโยบายการค้าที่ส่งเสริมการเติบโตทางเศรษฐกิจที่เท่าเทียมและเป็นธรรม โดยการกำหนดให้มีการบังคับใช้มาตรฐานแรงงานในระดับสูงในความตกลงทางการค้าของสหรัฐอเมริกา เพื่อคุ้มครองสิทธิแรงงานและเสริมสร้างความมั่นคงทางเศรษฐกิจ

๒.๔ ร่วมมือกับประเทศคู่ค้าในการแก้ไขปัญหาทางการค้าที่สำคัญ อาทิ การใช้แรงงานบังคับ การแทรกแซงค่าเงิน และการเพิ่มความโปร่งใสและความรับผิดชอบร่วมกันในห่วงโซ่อุปทานโลก

๓. Putting the World on a Sustainable Environment and Climate Path ฝ่ายบริหารสหรัฐอเมริกาจะทำงานร่วมกับประเทศต่าง ๆ ในการเจรจาและบังคับใช้มาตรฐานสิ่งแวดล้อมที่สูงขึ้น การพัฒนาที่ยั่งยืน และแก้ไขปัญหาการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ โดยนโยบายการค้าจะสนับสนุนเป้าหมายการลดปริมาณการปล่อยก๊าซเรือนกระจกสุทธิให้เป็นศูนย์ภายในปี ๒๕๕๓ (ค.ศ. ๒๐๕๐)

๔. Advancing Racial Equity and Supporting Underserved Communities นโยบายการค้าสหรัฐอเมริกาจะสนับสนุนการลดอุปสรรคเชิงโครงสร้างทางสังคมและเศรษฐกิจ เพื่อเสริมสร้างความเท่าเทียมทางเชื้อชาติและขยายโอกาสทางเศรษฐกิจให้กับชุมชนด้อยโอกาส

๕. Addressing China's Coercive and Unfair Economic Trade Practices Through a Comprehensive Strategy ฝ่ายบริหารสหรัฐอเมริกายุ่ระหว่างทบทวนนโยบายการค้าต่อจีน เพื่อกำหนดยุทธศาสตร์ที่ครอบคลุมและเป็นระบบมากขึ้น (comprehensive strategy and systematic approach) โดยฝ่ายบริหารสหรัฐอเมริกายังจะใช้เครื่องมือทางการค้าทั้งหมดเพื่อแก้ไขปัญหาการปฏิบัติทางการค้าที่ไม่เป็นธรรมของจีนในด้านต่าง ๆ เช่น มาตรการภาษีและมาตรการที่มีใช้ภาษีที่เป็นข้อจำกัดต่อการเข้าสู่ตลาด แรงงานบังคับ ภาวะกำลังการผลิตส่วนเกินในอุตสาหกรรมที่สำคัญ การอุดหนุน การบังคับถ่ายโอนเทคโนโลยี การละเมิดทรัพย์สินทางปัญญา นอกจากนี้ ฝ่ายบริหารสหรัฐอเมริกายังจะติดตามการปฏิบัติตามสัญญาและข้อผูกพันทางการค้าของจีน รวมถึงการเสริมสร้างความร่วมมือกับประเทศพันธมิตรเพื่อหาแนวทางปฏิบัติต่อจีนร่วมกัน

๖. Partnering with Friends and Allies ฝ่ายบริหารสหรัฐอเมริกายุ่จะพยายามฟื้นฟูความสัมพันธ์กับประเทศพันธมิตร และการเจรจาภายใต้องค์การการค้าโลก เพื่อให้สหรัฐอเมริกากลับมาเป็นผู้นำในเวทีโลก

๗. Standing Up for American Farmers, Ranchers, Food Manufacturers, and Fishers ดำเนินนโยบายการค้าที่ขยายโอกาสทางการค้าและปกป้องผลประโยชน์ของเกษตรกรเจ้าของปศุสัตว์ ผู้ผลิตอาหาร และชาวประมงสหรัฐอเมริกา และบังคับใช้กฎระเบียบด้านการค้าสินค้าเกษตรอย่างเข้มงวด

๘. Promoting Equitable Economic Growth Around the World ทบทวนโครงการทางการค้าต่าง ๆ ของสหรัฐอเมริกา เพื่อประเมินผลของโครงการเหล่านั้นต่อการพัฒนาทางเศรษฐกิจอย่างเท่าเทียม การลดช่องว่างระหว่างรายได้ การขยายสิทธิแรงงานในการรวมกลุ่ม การส่งเสริมสภาพแวดล้อมการทำงานที่ปลอดภัย เป็นต้น และอาจพิจารณาเพิ่มเรื่อง ความรับผิดชอบขององค์กร และความยั่งยืน เป็นส่วนหนึ่งของนโยบายการค้า

๙. Making the Rules Count ฝ่ายบริหารสหรัฐอเมริกายุ่จะติดตามและบังคับใช้ความตกลงทางการค้าของสหรัฐอเมริกาอย่างเข้มงวด โดยเฉพาะอย่างยิ่งข้อกำหนดว่าด้วยมาตรฐาน

แรงงานและสิ่งแวดล้อม และจะพิจารณาแนวทางการดำเนินการใหม่ ๆ ในการแก้ไขปัญหาการละเมิดสิทธิแรงงานในประเทศอื่น ที่ก่อให้เกิดความเสียหายต่อแรงงานสหรัฐอเมริกา

สรุป

ผู้ที่ได้รับเลือกตั้งเป็นประธานาธิบดีสหรัฐอเมริกาในการเลือกตั้งในปี พ.ศ. ๒๕๖๓ คือ นายโจเซฟ ไบเดน จากพรรคเดโมแครต โดยประธานาธิบดีไบเดน เป็นประธานาธิบดีคนที่ ๔๖ ของสหรัฐอเมริกา

นโยบายที่ประธานาธิบดีไบเดนใช้หาเสียงคือ นโยบาย Buy America เพื่อฟื้นฟูเศรษฐกิจของประเทศ โดยเน้นให้การจัดซื้อจัดจ้างโดยรัฐใช้ของที่ผลิตในสหรัฐอเมริกาเป็นหลัก โดยเฉพาะในโครงการก่อสร้างโครงสร้างพื้นฐาน และให้ความสำคัญกับการวิจัยและพัฒนาเพื่อให้สหรัฐอเมริกากลับมาเป็นผู้นำทางด้านเทคโนโลยี นอกจากนี้ ประธานาธิบดีไบเดนยังให้ความสำคัญกับการรักษาสิ่งแวดล้อมผ่านการกำหนดให้หน่วยงานภาครัฐต้องใช้อาคารพาณิชย์ที่ใช้พลังงานสะอาดเพื่อสร้างอุปสงค์ (Demand) รถยนต์ที่ขับเคลื่อนด้วยพลังงานไฟฟ้า เพื่อให้ผู้ผลิตรถยนต์ที่ขับเคลื่อนด้วยพลังงานไฟฟ้าคงฐานการผลิตและการวิจัยและพัฒนาไว้ในสหรัฐอเมริกา ซึ่งจะช่วยเพิ่มการจ้างงานในประเทศ

จากการศึกษาวิเคราะห์นโยบายด้านเศรษฐกิจ ด้านการต่างประเทศ และด้านการค้าของประธานาธิบดีไบเดน พบว่านโยบายทั้ง ๓ ด้านมีความสอดคล้องและเป็นไปในทิศทางเดียวกัน กล่าวคือ ให้ความสำคัญกับการฟื้นฟูเศรษฐกิจภายในประเทศของสหรัฐอเมริกา ในขณะเดียวกันก็ให้ความสำคัญกับการฟื้นฟูความสัมพันธ์กับประเทศพันธมิตรทั่วโลกผ่านการดำเนินการทางการทูต เนื่องจากความสัมพันธ์ระหว่างสหรัฐอเมริกากับประเทศพันธมิตรได้ร้าวฉานอย่างรุนแรงในสมัยประธานาธิบดีโดนัลด์ ทรัมป์ อย่างไรก็ตาม นโยบายด้านต่างประเทศของสหรัฐอเมริกาต่อจีนยังไม่เปลี่ยนแปลง โดยประธานาธิบดีไบเดนมีความเห็นว่าจีน เป็นคู่แข่งของสหรัฐอเมริกา และท้าทายอำนาจของสหรัฐอเมริกาทั้งด้านเศรษฐกิจ การค้า การต่างประเทศ เทคโนโลยี และความมั่นคง โดยประธานาธิบดีไบเดนมีนโยบายที่จะร่วมมือกับประเทศพันธมิตรในการปิดล้อมและกดดันจีนและรัสเซีย

ในบทที่ ๔ จะเป็นการวิเคราะห์ผลกระทบต่อประเทศไทยจากนโยบาย Buy America และนโยบายการค้าของประธานาธิบดีไบเดน

บทที่ ๔

ผลกระทบต่อไทยที่อาจเกิดขึ้นจากนโยบายด้านการค้าของ ประธานาธิบดีสหรัฐอเมริกาที่ได้รับเลือกตั้งในปี พ.ศ. ๒๕๖๓

จากแนวคิดทฤษฎีและข้อมูลจากเอกสารต่าง ๆ ที่ได้ศึกษาในบทที่ ๒ ประกอบกับการศึกษาวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับนโยบายการค้าของประธานาธิบดีโจเซฟ ไบเดน ในบทที่ ๓ พบว่านโยบายการค้าของรัฐบาลประธานาธิบดีไบเดน ให้ความสำคัญกับการฟื้นฟูเศรษฐกิจของสหรัฐอเมริกาเป็นอันดับแรก พร้อมทั้งมุ่งเสริมสร้างการลงทุนในเศรษฐกิจภายในประเทศ ส่งเสริมนโยบายการค้าที่ผลประโยชน์อย่างเป็นรูปธรรมแก่แรงงาน ครอบครัว และชุมชนชาวอเมริกัน พัฒนาห่วงโซ่อุปทานของสหรัฐอเมริกาให้มีความแข็งแกร่ง และขยายตลาดการส่งออกสินค้าและบริการของสหรัฐอเมริกา โดยรัฐบาลสหรัฐอเมริกามุ่งเน้นในการบังคับใช้ความตกลงทางการค้าต่าง ๆ ที่สหรัฐอเมริกาเป็นภาคีหรือมีส่วนร่วม ให้ความสำคัญกับการสร้างความร่วมมือและฟื้นฟูความสัมพันธ์กับประเทศพันธมิตร แก้ไขปัญหาการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ เสริมสร้างความเสมอภาคทางเชื้อชาติ โดยนโยบายการค้าที่น่าจะส่งผลกระทบต่อการค้าระหว่างประเทศที่เป็นที่จับตามองคือนโยบาย Buy America

ในบทนี้ เป็นการรวบรวมความเห็นจากภาครัฐ ภาคเอกชน และนักวิชาการต่อนโยบายด้านการค้าของประธานาธิบดี โจเซฟ ไบเดน ที่ได้รับเลือกตั้งเป็นประธานาธิบดีสหรัฐอเมริกาในปี พ.ศ. ๒๕๖๓ และศึกษายุทธศาสตร์ชาติของสหรัฐอเมริกาในสมัยประธานาธิบดีสหรัฐอเมริกาที่ผ่านมา เพื่อเปรียบเทียบและคาดการณ์ยุทธศาสตร์ชาติของสหรัฐอเมริกาในสมัยประธานาธิบดีไบเดน เพื่อนำมาวิเคราะห์ผลกระทบต่อไทยที่อาจเกิดขึ้นจากนโยบายการค้าดังกล่าวต่อประเทศไทย

ความเห็นจากภาครัฐ ภาคเอกชน และนักวิชาการ

ผู้บริหารจากหน่วยงานในกระทรวงพาณิชย์ ผู้ประกอบการภาคเอกชน และนักวิชาการ ได้แสดงความเห็นเกี่ยวกับผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นกับประเทศไทยจากนโยบาย Buy America ของรัฐบาลประธานาธิบดีไบเดน ดังนี้

รศ.ดร.สมภาพ มานะรังสรรค์ อธิการบดีสถาบันการจัดการปัญญาภิวัฒน์ ให้ความเห็นเกี่ยวกับนโยบาย Buy America ของประธานาธิบดีไบเดนว่า น่าจะมีความเข้มข้นมากกว่า นโยบาย America First ของประธานาธิบดีทรัมป์ โดยนโยบายเหล่านี้มีวัตถุประสงค์เพื่อให้สหรัฐอเมริกากลับมาเป็นอันดับ ๑ เป็นผู้นำโลก การบริหารของประธานาธิบดีทรัมป์ตลอด ๔ ปีที่ผ่านมา ไม่สามารถทำให้สหรัฐอเมริกากลับมาเป็นผู้นำโลกได้ แต่กลับก่อสงครามทางการค้ากับจีน แม้จะมีการตั้งกำแพงภาษีระหว่างกัน แต่ในที่สุดสหรัฐอเมริกายังนำเข้าสินค้าจากจีน คิดเป็นสัดส่วนประมาณ ร้อยละ ๒๓ ของการนำเข้าสินค้าทั้งหมดของสหรัฐอเมริกาอยู่ดี

ประธานาธิบดีไบเดนเห็นแล้วว่า การใช้นโยบายแบบประธานาธิบดีทรัมป์ไม่สามารถแก้ปัญหาเศรษฐกิจและนำพาสหรัฐอเมริกาให้กลับมาเป็นที่ ๑ ในเวทีโลกได้ ประธานาธิบดีไบเดนและพรรคเดโมแครตจึงเสนอให้ใช้นโยบายเศรษฐกิจสีเขียว ผสมเข้ากับนโยบาย Buy America ซึ่งจะใช้จ่ายเงินถึง ๖๐๐,๐๐๐ ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ “เป็นการสร้างเศรษฐกิจ สร้างตำแหน่งงานใหม่ ๆ จากพลังงานทางเลือก/พลังงานสะอาด และมุ่งไปที่เทคโนโลยีดิจิทัลขั้นสูง การปรับเปลี่ยนมาใช้รถยนต์ไฟฟ้า (Electric Vehicle: EV) การสนับสนุนสตาร์ทอัพ ค่าแรงขั้นต่ำจะปรับเพิ่มขึ้นจาก ๗.๒๕ เหรียญสหรัฐฯ เป็น ๑๕ เหรียญสหรัฐฯ ได้ด้วยนโยบายนี้” นอกจากนี้ สหรัฐอเมริกาให้ความสำคัญในเรื่องของสิ่งแวดล้อมมาก ดังนั้น หากมองไปถึงบริบททางการค้าในอนาคต การใช้มาตรการที่มีใช้ภาษีหรือ NTB เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมก็จะกลับมาในการค้าโลก

นายสมเด็จ สุขสมบูรณ์ อธิบดีกรมส่งเสริมการค้าระหว่างประเทศ มีความเห็นว่านโยบาย Buy America สนับสนุนให้มีการผลิตในสหรัฐอเมริกา โดยเฉพาะสินค้าที่มีเทคโนโลยีสูงหรือสินค้าที่มีความจำเป็น ซึ่งจะส่งผลให้เกิดการจ้างงานและรายได้เพิ่มมากขึ้น ทำให้มีกำลังซื้อและมีความต้องการสินค้ามากขึ้น โดยหากนักลงทุนสหรัฐฯ ย้ายฐานการผลิตกลับไปสหรัฐอเมริกา สินค้าที่อยู่ในห่วงโซ่การผลิต (Supply Chain) จะได้อานิสงส์จากการส่งออกในระยะยาว “บางอุตสาหกรรมที่สหรัฐฯ ดึงกลับจะเป็นพวกใช้เทคโนโลยี สินค้าสุขอนามัย ไทยก็ต้องปรับตัว ไม่ใช่อยู่กับที่

นายวิศิษฐ์ ลิ้มลือชา รองประธานสภาผู้ส่งสินค้าทางเรือแห่งประเทศไทย และนายกสมาคมอาหารสำเร็จรูปแห่งประเทศไทย กล่าวว่า สภาผู้ส่งสินค้าทางเรือได้วิเคราะห์นโยบาย Buy America แล้วพบว่า เป็นการเร่งรัดการจัดซื้อจัดจ้างสินค้าและบริการในประเทศมากขึ้น ซึ่งในแต่ละปีสหรัฐอเมริกามีการจ่ายงบประมาณสำหรับการจัดซื้อจัดจ้างเฉลี่ย ๖๐๐,๐๐๐ ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ อย่างไรก็ตาม นโยบายนี้มีช่องที่ทำให้มีการฟ้องร้องมายังบริษัทต่างชาติที่เป็นผู้ผลิตสินค้า “ผลเสียที่จะเกิดกับไทยจากนโยบาย Buy American ก็คือ อาจจะมีการลดการนำเข้าสินค้าสำเร็จรูปจากไทย แต่จะใช้สินค้าที่ติดฉลาดผลิตโดยสัญชาติอเมริกันแทน และอาจจะกระทบสินค้ากลุ่มเหล็กและอลูมิเนียม แต่อีกด้านหนึ่งหากมีการผลิตสินค้าในสหรัฐอเมริกามากขึ้น ก็จะมีผลดีต่อสินค้ากลุ่ม raw material และ semi-product ของไทย ที่ส่งไปขายให้ผู้ผลิตสหรัฐอเมริกา เช่น กลุ่มอุปกรณ์คอมพิวเตอร์และส่วนประกอบ ชิ้นส่วนยานยนต์ ชิ้นส่วนและอุปกรณ์เครื่องใช้ไฟฟ้า แผงวงจรไฟฟ้า แผงสวิตช์ และแผงควบคุมกระแสไฟฟ้า เป็นต้น

นายสุรพงษ์ ไพสิฐพัฒนพงศ์ รองประธานและโฆษกกลุ่มอุตสาหกรรมยานยนต์ สภาอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย เห็นว่า ในระยะสั้นอาจยังไม่เห็นผลกระทบต่อประเทศไทยชัดเจนนักสำหรับอุตสาหกรรมยานยนต์ เนื่องจากไทยส่งออกรถยนต์ไปสหรัฐอเมริกาไม่มากนักเมื่อเทียบกับประเทศอื่น ๆ ส่วนใหญ่จะเป็นการส่งออกอุปกรณ์และชิ้นส่วนยานยนต์ ซึ่งจะยังไม่ได้รับผลกระทบจากสถานการณ์นี้ สำหรับนโยบาย Buy American ที่ต้องการสนับสนุนให้เกิดการใช้รถยนต์ไฟฟ้าที่ผลิตในสหรัฐอเมริกาทั้งหมด ในส่วนของชิ้นส่วนสำคัญที่ใช้กับรถยนต์ไฟฟ้านั้น ยังคงต้องนำเข้าจากแหล่งผลิตอื่น ๆ อยู่ โดยเฉพาะแหล่งผลิตรถยนต์ไฟฟ้าที่ใหญ่ที่สุดของโลกอยู่ที่จีน ซึ่งหมายถึงยังต้องใช้ระยะเวลาอีกพอสมควร ผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นกับอุตสาหกรรมยานยนต์ไทยจะยังไม่เห็นผลในทันที และยังต้องใช้ระยะเวลาอีกพอสมควรในการศึกษารายละเอียดต่าง ๆ

นายเกียรติ รัชโน อธิบดีกรมการค้าต่างประเทศ กล่าวถึงโครงการให้สิทธิพิเศษทางภาษีศุลกากรหรือ GSP ของสหรัฐอเมริกา ซึ่งเป็นงานที่อยู่ในความรับผิดชอบของกรมการค้าต่างประเทศว่า ภายใต้โครงการนี้สหรัฐอเมริกาให้สิทธิพิเศษลดหรือยกเว้นภาษีศุลกากรแก่สินค้าที่นำเข้าจากประเทศกำลังพัฒนาและพัฒนาน้อยที่สุด ปัจจุบันโครงการให้สิทธิพิเศษทางภาษีศุลกากรหมดอายุลงเมื่อวันที่ ๓๑ ธันวาคม ๒๕๖๓ และรอการต่ออายุจากรัฐบาลสหรัฐอเมริกา

โครงการให้สิทธิพิเศษทางภาษีศุลกากรมีเงื่อนไขว่า หากประเทศใดก็ตามมีระดับการพัฒนาที่เพิ่มขึ้น หรือมีศักยภาพในการแข่งขันในสินค้าบางรายการ สหรัฐอเมริกาก็จะระงับการให้สิทธิพิเศษ GSP แก่ประเทศนั้น ทั้งหมด หรือในรายการสินค้านั้น ๆ แล้วแต่กรณี

ในฐานะอธิบดีกรมการค้าต่างประเทศที่รับผิดชอบการส่งออกเพื่อเตรียมการสำหรับสถานการณ์ที่ประเทศไทยจะถูกตัดสิทธิพิเศษ GSP เป็นการถาวร เนื่องจากประเทศไทยมีรายได้ต่อหัวสูงเกินเพดานที่กำหนดไว้ ได้ทำความเข้าใจกับประชาชนในประเทศ โดยเฉพาะผู้ประกอบการให้เข้าใจและมีทัศนคติที่ถูกต้องกับการได้รับสิทธิพิเศษ GSP และให้เตรียมพร้อมปรับตัว หากไทยจะไม่ได้รับสิทธิพิเศษ GSP ในอนาคต

ผู้ประกอบการที่ใช้สิทธิพิเศษภายใต้โครงการ GSP มี ๒ กลุ่ม กลุ่มแรก เป็นผู้ประกอบการรายใหญ่ กลุ่มที่สอง เป็นผู้ประกอบการรายย่อยและรายกลางหรือ SME สำหรับผู้ประกอบการรายใหญ่ ได้เตรียมพร้อมปรับตัวสำหรับสถานการณ์ที่ไม่มี GSP โดยการเน้นผลิตสินค้าที่มีคุณภาพ ใช้กลยุทธ์การตลาดโดยเน้นการทำ Branding สินค้า มากกว่ากลยุทธ์ด้านราคา จึงทำให้ลดการพึ่งพาโครงการ GSP ส่วนผู้ประกอบการ SME ยังพึ่งพาสหสิทธิพิเศษลดภาษีศุลกากรภายใต้โครงการ GSP อยู่มาก กรมการค้าต่างประเทศจึงพยายามยกระดับคุณภาพมาตรฐานของ SME เพื่อให้ไม่ต้องพึ่งพา GSP มากนัก และในขณะเดียวกันกรมการค้าต่างประเทศก็ยังทำตามบทบาทหน้าที่ในการเจรจาต่อรองเพื่อให้มีการต่ออายุโครงการสิทธิพิเศษ GSP อีกทางหนึ่งด้วย

อีกเรื่องหนึ่งที่อยู่ภายใต้ความรับผิดชอบของกรมการค้าต่างประเทศคือ การดำเนินการในส่วนที่เกี่ยวข้องกรณีต่างประเทศ ในกรณีนี้คือ สหรัฐอเมริกา มีการไต่สวนเพื่อเก็บอากรตอบโต้การทุ่มตลาด (Antidumping Duty: AD) หรือมีการไต่สวนเพื่อเก็บอากรตอบโต้การอุดหนุน (Countervailing Duty: CVD) หรือมีการใช้มาตรการปกป้องอุตสาหกรรมภายใน (Safeguards) จากการประเมินนโยบายการค้าของไบเดน คาดว่าสหรัฐอเมริกาจะมีการใช้มาตรการ AD CVD และ Safeguards เพิ่มขึ้น เพื่อปกป้องอุตสาหกรรมภายในประเทศจากสินค้านำเข้าที่อาจมีราคาถูกกว่าและฟื้นฟูเศรษฐกิจในประเทศ

ในสมัยประธานาธิบดีโดนัลด์ ทรัมป์ มีการใช้มาตรการปกป้องกับสินค้าแผงโซลาร์เซลล์และเครื่องซักผ้า ซึ่งประเทศสมาชิกองค์การการค้าโลกได้ฟ้องร้องต่อองค์กรยุติข้อพิพาทจะได้ชัยชนะ สหรัฐอเมริกาก็ไม่ได้จ่ายค่าชดเชยความเสียหาย เพียงแต่ยกเลิกการใช้มาตรการเท่านั้น

จากการที่ประธานาธิบดีไบเดน ให้ความสำคัญกับเรื่องแรงงานและสิ่งแวดล้อม ทำให้คาดการณ์ได้ว่า รัฐบาลไบเดนคงจะมีการใช้มาตรการที่เกี่ยวข้องกับแรงงานและสิ่งแวดล้อมกับประเทศคู่ค้ามากขึ้น เพื่อกีดกันทางการค้า แม้ว่าไบเดนจะมีท่าทีสุภาพกว่าทรัมป์ แต่มีเป้าหมายในการปกป้องอุตสาหกรรมและฟื้นฟูเศรษฐกิจของสหรัฐอเมริกาเหมือนกัน จึงได้เตือนให้ผู้ประกอบการ

ไทยติดตามสถานการณ์และพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง เพื่อเตรียมการรับมือกับมาตรการต่าง ๆ ที่สหรัฐอเมริกาอาจนำมาใช้ในอนาคต

ยุทธศาสตร์ชาติของสหรัฐอเมริกา

การจะเข้าใจนโยบายของสหรัฐอเมริกา จะต้องศึกษาภูมิหลังหรือประวัติศาสตร์ในการกำหนดเป้าหมายหรือความประสงค์ที่แท้จริงของสหรัฐอเมริกาเสียก่อน จึงจะสามารถเตรียมการเพื่อรับมือหรือตอบสนองมาตรการต่าง ๆ ของสหรัฐอเมริกา รวมถึงคาดการณ์สิ่งที่จะเกิดขึ้นในอนาคต และเตรียมการรองรับหรือปรับตัวให้ทันเวลา การกำหนดเป้าหมายหรือความมุ่งประสงค์ของสหรัฐอเมริกาได้กำหนดไว้ในกฎหมายความมั่นคงแห่งชาติ ค.ศ. ๑๙๔๗ (National Security Act 1947) ที่ระบุว่า “ประธานาธิบดีและรัฐสภามีหน้าที่รับผิดชอบตามกฎหมายที่ต้องจัดทำและขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ (ยุทธศาสตร์ความมั่นคงแห่งชาติ)” โดยโครงสร้างและกระบวนการในการจัดทำยุทธศาสตร์ชาติของสหรัฐอเมริกา เริ่มต้นจากขั้นตอนการกำหนดความมุ่งประสงค์แห่งชาติ (National Purpose) ในอดีต สหรัฐอเมริกาได้กำหนดผลประโยชน์แห่งชาติหลัก ๓ ประการ (Three Cores National Interests) ซึ่งประกอบด้วย

๑. ความมั่นคงปลอดภัยเพื่อประกันความอยู่รอด (Security that Ensures Survival)
๒. ส่งเสริมค่านิยมของอเมริกัน (Promotion of Values)
๓. เสริมสร้างความมั่งคั่งทางเศรษฐกิจ (Promotion of Economic Prosperity)

จากผลประโยชน์แห่งชาติทั้ง ๓ ประการได้ถูกแปลงเป็นวัตถุประสงค์หลักแห่งชาติ (Grand National Objectives) เพื่อที่จะนำไปเข้าสู่ตร โดยให้วัตถุประสงค์หลักแห่งชาติเป็นเป้าหมาย (End) และหาวิธีการ (Ways) ทรัพยากร (Means) การทดสอบยุทธศาสตร์ (Strategic Test) และการประเมินและจัดการกับความเสี่ยง (Risk Assessment/Management) เพื่อให้เกิดองค์ประกอบของยุทธศาสตร์ที่สมบูรณ์และขับเคลื่อนยุทธศาสตร์เพื่อให้บรรลุเป้าหมาย

ในสมัยประธานาธิบดีบารัค โอบามา ซึ่งประธานาธิบดีโจเซฟ ไบเดน ได้ทำหน้าที่รองประธานาธิบดี ได้กำหนดยุทธศาสตร์ด้านต่าง ๆ เพื่อให้บรรลุผลประโยชน์แห่งชาติทั้ง ๓ ประการจำนวน ๔ ด้าน ได้แก่

๑. ด้านความมั่นคง (Security)
๒. ความมั่งคั่ง (Prosperity)
๓. ค่านิยม (Values)
๔. การจัดระเบียบประชาคมโลก (International Order)

ในสมัยประธานาธิบดีโดนัลด์ ทรัมป์ เพื่อให้บรรลุผลประโยชน์แห่งชาติทั้ง ๓ ประการได้กำหนดยุทธศาสตร์หลัก ๔ ด้าน ได้แก่

๑. การปกป้องประชาชนชาวอเมริกัน มาตุภูมิ และวิถีชีวิตของชาวอเมริกัน (Protect the American People, the Homeland, and the American Way of Life)
๒. การเสริมสร้างความมั่งคั่งให้กับสหรัฐอเมริกา (Promote American Prosperity)
๓. การดำรงสันติภาพด้วยความแข็งแกร่งของอเมริกัน (Preserve Peace through Strength)

๔. การแผ่ขยายอิทธิพลของสหรัฐอเมริกาออกไป (Advance American Influence)

ในสมัยประธานาธิบดีโจเซฟ ไบเดน ยังไม่มีการประกาศยุทธศาสตร์ชาติหรือยุทธศาสตร์ชาติด้านความมั่นคงฉบับทางการ โดยเมื่อวันที่ ๓ มีนาคม ๒๕๖๔ รัฐบาลสหรัฐฯ ได้เผยแพร่เอกสารแนวทางชั่วคราวของยุทธศาสตร์ชาติด้านความมั่นคง (ยุทธศาสตร์ชาติ) (Interim National Security Strategic Guidance (INSSG) เพื่อเป็นแนวทางปฏิบัติด้านให้แก่หน่วยงานสหรัฐฯ ถือเป็นปฏิบัตินระหว่างที่รัฐบาลสหรัฐฯ กำลังจัดทำยุทธศาสตร์ชาติด้านความมั่นคง (ยุทธศาสตร์ชาติ) ฉบับใหม่ ซึ่งจะต้องใช้เวลาหลายเดือน

ในเอกสารแนวทางชั่วคราวของยุทธศาสตร์ชาติด้านความมั่นคงฉบับนี้ ได้กำหนดยุทธศาสตร์ไว้ ๓ ด้าน ได้แก่

๑. ปกป้องความมั่นคงของคนอเมริกัน (Protect the Security of the American People)
๒. ขยายความมั่งคั่งและโอกาส (Expanding Economic Prosperity and Opportunity)
๓. ฟื้นฟูและปกป้องค่านิยมประชาธิปไตยซึ่งเป็นหัวใจของวิถีชีวิตคนอเมริกัน (Realizing and Defending the Democratic Values at the Heart of the American Way of Life)

โดยระบุวิธีการ (Ways) ที่จะดำเนินการตามยุทธศาสตร์แต่ละด้าน ดังนี้

๑. ด้านความมั่นคง ปกป้องและรักษาแหล่งพลังอำนาจของสหรัฐอเมริกา ซึ่งรวมถึงประชาชน (People) เศรษฐกิจ (Economy) และกองกำลังป้องกันชาติ (National Defense) และประชาธิปไตย (Democracy)
๒. ส่งเสริมการกระจายอำนาจเพื่อชะลอและป้องกันสหรัฐอเมริกาหรือพันธมิตรของสหรัฐอเมริกา จากการคุกคามโดยตรง การขัดขวางการเข้าสู่วิถีปกติของโลก (Global Commons) หรือมีอิทธิพลในภูมิภาคต่าง ๆ ของภูมิภาค
๓. เป็นผู้นำและรักษาไว้ซึ่งระบบระหว่างประเทศที่มีเสถียรภาพและเปิดกว้าง โดยการสนับสนุนของประเทศพันธมิตรประชาธิปไตย องค์กรพหุภาคี และกฎเกณฑ์

ในเอกสารฉบับนี้กล่าวถึงจีนว่าเป็นคู่แข่งที่สามารถท้าทายพลังอำนาจของสหรัฐอเมริกา ทั้งด้านเศรษฐกิจ การทูต การทหาร เทคโนโลยี ซึ่งเท่ากับเป็นการท้าทายระบบระหว่างประเทศ (International System) ที่มีเสถียรภาพและเปิดกว้าง และรัสเซียยังคงมุ่งมั่นที่จะแผ่ขยายอิทธิพลไปยังประเทศต่าง ๆ ทั่วโลกและเล่นบทบาทผู้สั่นคลอนวิถีปกติของโลก ทั้งสองประเทศกำลังทดสอบพลังอำนาจของสหรัฐอเมริกา และขัดขวางสหรัฐอเมริกาในการปกป้องผลประโยชน์แห่งชาติของสหรัฐฯ และพันธมิตรทั่วโลก

จากเอกสารแนวทางชั่วคราวของยุทธศาสตร์ชาติด้านความมั่นคง (INSSG) ทำให้ประเมินได้ว่า การเผชิญหน้ากับสหรัฐอเมริกาและจีน (รวมถึงรัสเซีย) ภายใต้การบริหารของประธานาธิบดีโจเซฟ ไบเดน จะยังคงรุนแรงเทียบเท่าหรือมากกว่าสมัยประธานาธิบดีโดนัลด์ ทรัมป์ และการเผชิญหน้า จะไม่จำกัดอยู่เฉพาะด้านเศรษฐกิจเหมือนที่ผ่านมา โดยประธานาธิบดีไบเดน จะทุ่มเททรัพยากร (Means) เพื่อฟื้นฟูความสัมพันธ์กับประเทศพันธมิตร และร่วมกันปิดล้อมจีน ทั้ง

ด้านเศรษฐกิจ เทคโนโลยี การทหาร โดยอาศัยเวทีระหว่างประเทศต่าง ๆ ผ่านการที่สหรัฐอเมริกาเข้าไปกำหนดกฎเกณฑ์ต่าง ๆ เพื่อขัดขวางการเจริญเติบโตของจีนทุกวิถีทาง

ผลกระทบต่อไทยจากนโยบายด้านเศรษฐกิจ การค้า และการต่างประเทศของประธานาธิบดีไบเดน

นโยบายด้านเศรษฐกิจ การค้า และการต่างประเทศภายใต้การบริหารของประธานาธิบดีโจเซฟ ไบเดน มีทิศทางสอดคล้องกัน โดยมีเป้าหมายหลัก ดังนี้

๑. ฟื้นฟูเศรษฐกิจของสหรัฐอเมริกา โดยลดการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา ๒๐๑๙ ที่ทำให้เศรษฐกิจชะงักงันและถดถอย ออกนโยบาย Buy America เพื่อกำหนดให้การจัดซื้อจัดจ้างโดยรัฐต้องซื้อสินค้าและบริการที่ผลิตในสหรัฐอเมริกา ลงนามในกฎหมายเยียวยาเศรษฐกิจ (American Rescue Plan Act of 2021) เพื่อเยียวยาประชาชนและธุรกิจที่ได้รับผลกระทบจากโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนาอย่างทั่วถึง

๒. ลดความขัดแย้งในประเทศ ทั้งความขัดแย้งด้านความคิด เชื้อชาติ ฐานะทางเศรษฐกิจ เพศสภาพ ศาสนา โดยผ่านการออกคำสั่งประธานาธิบดี (Executive Order) หลายฉบับ ที่ยกเลิกการห้ามเดินทางเข้ามายังสหรัฐอเมริกาของคนจากประเทศมุสลิม ยกเลิกคำสั่งห้ามบุคคลข้ามเพศเข้าเป็นทหารในกองทัพ ขยายความคุ้มครองด้านประกันสุขภาพโดยให้ซื้อประกันสุขภาพผ่านเว็บไซต์ Healthcare.gov ซึ่งทำให้คนอเมริกันอีก ๘๐๐,๐๐๐ ได้มีประกันสุขภาพ

๓. ผลักดันให้สหรัฐอเมริกาคลับมาเป็นผู้นำในเวทีโลก อาทิ ด้านการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม โดยการจัดงานประชุมสุดยอดด้านสภาพภูมิอากาศ และประกาศเป้าหมายของสหรัฐอเมริกาในการลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจกในปี ค.ศ. ๒๐๓๐ ลง ร้อยละ ๕๐ - ๕๒ วางเป้าหมายใช้พลังงานสะอาดเพิ่มขึ้น โดยเปลี่ยนรถยนต์ของรัฐบาลกลางเป็นรถยนต์ไฟฟ้า เพิ่มงบประมาณในการวิจัยด้านสิ่งแวดล้อม เป็นต้น

๔. ฟื้นฟูความสัมพันธ์กับประเทศพันธมิตร เพื่อปิดล้อมปฏิบัติการ (จีนและรัสเซีย) และสร้างกฎเกณฑ์โลก

นโยบาย Buy America อาจส่งผลให้สหรัฐอเมริกานำเข้าสินค้าสำเร็จรูปจากไทยลดน้อยลง แต่เนื่องจากไทยอยู่ในห่วงโซ่อุปทานการผลิตของสหรัฐอเมริกา จึงคาดว่าสหรัฐอเมริกานำเข้าสินค้าวัตถุดิบและสินค้าขั้นกลาง (intermediate goods) จากไทยเพิ่มมากขึ้น อย่างไรก็ตาม สำหรับสินค้าเหล็กและอลูมิเนียม ที่สหรัฐอเมริกายังคงใช้มาตรการจำกัดการนำเข้าตามกฎหมาย Trade Expansion Act มาตรา ๒๓๒ คาดว่าจะได้รับผลกระทบจากการลดการนำเข้าจากไทย ยกเว้นสินค้าเหล็กและอลูมิเนียมที่ได้รับการยกเว้น เนื่องจากสหรัฐอเมริกาผลิตไม่ได้

การฟื้นตัวของเศรษฐกิจสหรัฐฯ จะส่งผลในเชิงบวกต่อการส่งออกของไทย เนื่องจากสินค้าไทยหลายประเภทสามารถทดแทนสินค้าที่สหรัฐอเมริกาเคยนำเข้าจากจีนได้

การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา ๒๐๑๙ ที่ชะลอตัวลงหลังประชาชนสหรัฐฯ ได้รับวัคซีน น่าจะยังส่งผลเชิงบวกต่อการนำเข้าสินค้าที่เกี่ยวข้องกับการดูแลสุขภาพจากไทย เช่น ถุงมือยาง อาหาร สินค้าเกษตรแปรรูป สินค้าอิเล็กทรอนิกส์ เฟอร์นิเจอร์ใช้ในบ้าน เป็นต้น

การเผชิญหน้าและทัศนคติของรัฐบาลสหรัฐฯ ต่อจีน อาจส่งผลให้ไทยถูกกดดันให้เลือกข้าง ซึ่งไทยอยู่ในฐานะที่แตกต่างจากประเทศอื่น ๆ กล่าวคือ ไทยอยู่ในห่วงโซ่อุปทานการผลิตทั้งของจีนและสหรัฐอเมริกาอย่างใกล้ชิดเคียงกัน ไทยได้ชื่อว่าเป็นพันธมิตรของจีนและสหรัฐอเมริกามาอย่างยาวนาน จึงเป็นการยากที่ไทยจะเลือกข้าง ดังนั้น ฝ่ายบริหารและฝ่ายนิติบัญญัติ รวมทั้งฝ่ายตุลาการ จะต้องดำเนินการอย่างรอบคอบและสร้างสมดุลในการบริหารความสัมพันธ์กับทั้งสหรัฐอเมริกาและจีน ทั้งในความสัมพันธ์ระดับทวิภาคี ภูมิภาค และพหุภาคี โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อสหรัฐอเมริกาประกาศอย่างชัดเจนว่าจะใช้การสร้างกฎเกณฑ์ในเวทีระหว่างประเทศเพื่อกดดันหรืออาจจะโดดเดี่ยวจีน ผู้แทนไทยจะต้องใช้ความระมัดระวังอย่างยิ่งในการเจรจาในเวทีระหว่างประเทศต่าง ๆ เพื่อไม่ให้อยู่ในสภาพเลือกข้าง

สรุป

ผู้บริหารหน่วยงานในกระทรวงพาณิชย์ ผู้ประกอบการภาคเอกชน และนักวิชาการ มีความเห็นไปในทิศทางเดียวกันว่า นโยบายการค้า Buy America ของประธานาธิบดีไบเดน อาจส่งผลกระทบต่อไทยไม่มากนัก เนื่องจากสหรัฐอเมริกายังคงต้องนำเข้าสินค้าวัตถุดิบและสินค้าชั้นกลางจากไทยไปผลิตต่อ สินค้าที่อาจได้รับผลกระทบจากนโยบายนี้ในระยะสั้นคือ สินค้าสำเร็จรูป อย่างไรก็ตาม เนื่องจากประธานาธิบดีไบเดนให้ความสำคัญกับการฟื้นฟูเศรษฐกิจภายในประเทศ สหรัฐอเมริกาเป็นลำดับแรก ซึ่งน่าจะส่งผลให้เศรษฐกิจของสหรัฐอเมริกาฟื้นตัวค่อนข้างเร็ว ซึ่งจะส่งผลดีต่อประเทศไทย ที่น่าจะสามารถส่งออกสินค้าไปยังสหรัฐอเมริกาได้เพิ่มขึ้นเนื่องจากคนอเมริกันมีกำลังซื้อเพิ่มขึ้น ดังนั้น ในระยะยาวสินค้าสำเร็จรูปก็จะได้ประโยชน์จากนโยบาย Buy America ด้วย

บทที่ ๕

สรุปและข้อเสนอแนะ

การค้าระหว่างประเทศมีความสำคัญต่อเศรษฐกิจของไทย เนื่องจากการค้าระหว่างประเทศมีส่วน ร้อยละ ๑๒๐ ของผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศ (Gross Domestic Products: GDP) ของไทย คู่ค้าสำคัญ ๓ ลำดับแรกของไทย คือ จีน ญี่ปุ่น และสหรัฐอเมริกา ตามลำดับ กรณีของจีนและญี่ปุ่นนั้น ไทยได้จัดทำความตกลงการค้าเสรีด้วยเรียบร้อยแล้ว เพื่อเป็นหลักประกันว่าสินค้าไทยจะสามารถส่งออกไปยังจีนและญี่ปุ่น โดยมีอุปสรรคทางการค้าน้อยที่สุด แต่สำหรับสหรัฐอเมริกา ซึ่งเป็นคู่ค้าลำดับที่ ๓ ของไทย และเป็นตลาดส่งออกอันดับที่ ๑ ของไทย ไทยยังไม่มีความตกลงการค้าเสรีด้วย การดำเนินนโยบายการค้าของสหรัฐอเมริกาภายใต้การบริหารของประธานาธิบดีสหรัฐฯ จึงส่งผลกระทบต่อเศรษฐกิจของไทยไม่ทางตรงก็ทางอ้อม

ผู้วิจัยจึงได้จัดทำงานวิจัยฉบับนี้ขึ้น โดยมีวัตถุประสงค์ ดังนี้

๑. เพื่อศึกษานโยบายด้านการค้าในปัจจุบันของสหรัฐอเมริกาภายใต้การบริหารของประธานาธิบดีโดนัลด์ ทรัมป์ และนโยบายด้านการค้าของประธานาธิบดีสหรัฐอเมริกาที่ได้รับเลือกตั้งในปี พ.ศ. ๒๕๖๓
๒. เพื่อวิเคราะห์ปัญหาจากนโยบายการค้าของสหรัฐอเมริกาต่อการค้าของไทยในปัจจุบัน
๓. เพื่อหาแนวทางในการขยายการค้าและความสัมพันธ์ทางการค้าระหว่างไทยและสหรัฐอเมริกาภายหลังการเลือกตั้งประธานาธิบดีสหรัฐอเมริกาเมื่อเดือนพฤศจิกายน พ.ศ. ๒๕๖๓

สรุป

๑. นโยบายด้านการค้าในปัจจุบันของสหรัฐอเมริกา

จากการศึกษาวิเคราะห์ข้อมูลจากเอกสารต่าง ๆ รวมทั้งถ้อยแถลง และผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง พบว่าตลอดระยะเวลา ๔ ปีภายใต้การบริหารประเทศสหรัฐอเมริกาของนายโดนัลด์ ทรัมป์ (พ.ศ. ๒๕๖๐ – ๒๕๖๓) ประธานาธิบดีโดนัลด์ ทรัมป์ใช้นโยบาย America First และใช้กลไกการเจรจาแบบทวิภาคีในการผลักดันการแก้ไขปัญหาทางการค้ากับประเทศคู่ค้าต่าง ๆ ร่วมกับการใช้มาตรการฝ่ายเดียวภายใต้กฎหมายการค้าของสหรัฐอเมริกาเป็นเครื่องมือต่อรองและกดดันประเทศคู่ค้า อย่างไรก็ตาม ผลปรากฏว่าวิธีการของประธานาธิบดีโดนัลด์ ทรัมป์ ไม่สามารถทำให้สหรัฐอเมริกามีความมั่นคงปลอดภัยหรือมีความมั่งคั่งได้ ในทางตรงกันข้ามในช่วงนั้นนอกจากสหรัฐอเมริกาส่งผลกระทบต่อจีนอย่างรุนแรงแล้ว ยังขัดแย้งกับประเทศพันธมิตรของสหรัฐอเมริกาอีกด้วย ในเรื่องความมั่งคั่ง เศรษฐกิจสหรัฐอเมริกาไม่สามารถเติบโตได้ตามที่วางแผน เนื่องจากสินค้านำเข้าจากจีนต้องเสียภาษีสูงขึ้นจากมาตรการฝ่ายเดียวของสหรัฐอเมริกา ทำให้ค่าครองชีพของคนอเมริกันสูงขึ้น ประกอบกับการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา ๒๐๑๙ ที่ในเบื้องต้น

ประธานาธิบดีทรัมป์ ไม่ได้ให้ความสำคัญและไม่ประกาศให้ประชาชนใช้อุปกรณ์ป้องกันการติดเชื้อ จนส่งผลให้สหรัฐอเมริกาเป็นประเทศที่มีผู้ติดเชื้อไวรัสโคโรนา ๒๐๑๙ สูงที่สุดในโลก และมีผู้เสียชีวิตจากการติดเชื้อสูงที่สุดในโลก และส่งผลกระทบต่อเศรษฐกิจสหรัฐอเมริกาอย่างรุนแรง

ในช่วงปี ๒๕๖๑ - ๒๕๖๓ ที่สหรัฐอเมริกาขึ้นภาษีศุลกากรกับสินค้าที่นำเข้าจากจีน สหรัฐอเมริกาหันมานำเข้าสินค้าบางอย่างจากไทยทดแทน ส่งผลให้ไทยสามารถส่งออกไปสหรัฐอเมริกาเพิ่มมากขึ้น อย่างไรก็ตาม การส่งออกจากไทยไปจีนในลดลง เนื่องจากสินค้าของไทยอยู่ในห่วงโซ่การผลิตสินค้าของจีนที่ผลิตเพื่อส่งออกไปสหรัฐอเมริกา

จากการที่ไทยได้ดุลการค้ากับสหรัฐอเมริกาดูแลระยะเวลาที่ ๒๐ ปีที่ผ่านมา ทำให้ในสมัยประธานาธิบดีโดนัลด์ ทรัมป์ ไทยเองก็อยู่ในสถานะประเทศที่สหรัฐอเมริกาจับตามอง และอยู่ในข่ายที่สหรัฐอเมริกาอาจใช้มาตรการตอบโต้ หน่วยราชการที่เกี่ยวข้องของไทย จึงต้องกำกับดูแลสถิติการส่งออกไปยังสหรัฐอเมริกา และสถิติการนำเข้าจากสหรัฐอเมริกาให้การเกินดุลการค้ากับสหรัฐอเมริกาของไทยอยู่ในระดับที่ไม่สูงจนเกินไป

๒. ปัญหาจากนโยบายการค้าของสหรัฐอเมริกาต่อการค้าของไทย

โดยในช่วงปี พ.ศ. ๒๕๖๐ - ๒๕๖๓ ประเด็นปัญหาทางการค้าที่สำคัญระหว่างไทยกับสหรัฐอเมริกา คือ

๑. การตัดสิทธิพิเศษทางภาษีศุลกากร หรือ จีเอสพี ที่สหรัฐอเมริกาให้แก่ไทย ส่งผลให้สินค้าไทยที่ส่งออกไปยังสหรัฐอเมริกาต้องเสียภาษีในอัตราปกติ ทำให้มีผลกระทบต่อศักยภาพในการแข่งขันของสินค้าไทยที่นำเข้าไปยังสหรัฐอเมริกา เมื่อเปรียบเทียบกับประเทศคู่แข่งอื่นที่ยังคงได้รับสิทธิพิเศษทางภาษีศุลกากรอยู่

๒. การใช้มาตรการขึ้นภาษีศุลกากรตามมาตรา ๒๓๒ ของกฎหมาย Trade Expansion Act ๑๙๖๒ กับสินค้าเหล็กและอลูมิเนียมนำเข้า ส่งผลให้สินค้าเหล็กและอลูมิเนียมที่ไทยส่งออกไปสหรัฐอเมริกาต้องเสียภาษีเพิ่มขึ้น อย่างไรก็ตาม มีสินค้าเหล็กและอลูมิเนียมของไทยบางรายการที่ได้รับยกเว้นจากการใช้มาตรการนี้ เนื่องจากเป็นสินค้าที่ไม่มีการผลิตในสหรัฐอเมริกา

๓. การประกาศไต่สวนตามมาตรา ๒๓๒ ของกฎหมาย Trade Expansion Act ๑๙๖๒ กับสินค้าน้ำมันและชิ้นส่วนยานยนต์ ส่งผลให้เกิดความไม่แน่นอนทางการค้า กระทบต่อการส่งออกสินค้าดังกล่าวของไทยในช่วงที่มีการไต่สวน แม้ว่าในที่สุดจะยังไม่มีการใช้มาตรการทางภาษีกับสินค้าน้ำมันและชิ้นส่วนยานยนต์ก็ตาม ก็ส่งผลกระทบต่อการค้านำเข้าสินค้าดังกล่าวในเชิงจิตวิทยา

๔. สงครามการค้าระหว่างสหรัฐอเมริกาและจีน ส่งผลกระทบต่อทั้งทางบวกและทางลบต่อการส่งออกสินค้าของไทยไปยังสหรัฐอเมริกาและจีน สินค้าที่ได้รับผลกระทบในทางลบ คือ สินค้ากลุ่มวัตถุดิบ สินค้าที่ได้รับผลกระทบทั้งทางบวกและทางลบจากการส่งออกไปสหรัฐอเมริกาและจีน คือ สินค้าชิ้นกลาง และสินค้าอุปโภคบริโภค

๓. นโยบายด้านการค้าของประธานาธิบดีที่ได้รับเลือกตั้งในปี พ.ศ. ๒๕๖๓

เมื่อนายโจเซฟ ไบเดน ได้รับเลือกเป็นประธานาธิบดีสหรัฐอเมริกาและเห็นว่า การใช้นโยบายแข็งกร้าวกับประเทศคู่ค้าของประธานาธิบดีทรัมป์ ทำให้สหรัฐอเมริกาถูกโดดเดี่ยวและ

สูญเสียสถานะการเป็นผู้นำในระบบการค้าเสรี ซึ่งเท่ากับเปิดโอกาสให้จีนเข้ามามีบทบาทเด่นแทนที่ ประธานาธิบดีไบเดน จึงกำหนดนโยบายให้สหรัฐอเมริกาจะต้องมีบทบาทผู้นำในเวทีพหุภาคีเพื่อ กำหนดกฎเกณฑ์โลก นอกจากนี้ ยังมุ่งใช้การทูตฟื้นฟูความสัมพันธ์กับประเทศพันธมิตร เพื่อให้เป็น แนวร่วมในการกดดันและปิดล้อมจีนและรัสเซีย โดยประธานาธิบดีไบเดนมองจีนว่าเป็นคู่แข่ง และ ทำลายพลังอำนาจของสหรัฐอเมริกา ในการเตรียมพร้อมที่จะต่อกรกับจีน สหรัฐอเมริกาต้องมี เศรษฐกิจที่เข้มแข็ง และมีความก้าวหน้าด้านเทคโนโลยีจึงจะเป็นผู้นำเทคโนโลยีของโลกได้ ประธานาธิบดีไบเดนจึงกำหนดนโยบาย Buy America ให้หน่วยงานของรัฐจัดซื้อจัดจ้างโดยซื้อ สินค้าและบริการที่ผลิตในสหรัฐอเมริกา เพิ่มงบประมาณในการสนับสนุนการวิจัยและพัฒนา โดยเฉพาะด้านเทคโนโลยี เพื่อเสริมสร้างขีดความสามารถในการแข่งขันของสหรัฐอเมริกา ออก กฎหมายฟื้นฟูเศรษฐกิจโดยแจกเงินประชาชนคนละ ๑,๔๐๐ เหรียญสหรัฐ เพื่อบรรเทาผลกระทบ ทางเศรษฐกิจจากโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา ๒๐๑๙ และลงทุนในโครงการก่อสร้างโครงสร้างพื้นฐาน เพื่อสร้างการจ้างงาน และเพื่อให้ได้รับการสนับสนุนจากคนอเมริกันในประเทศในการดำเนินนโยบาย ต่าง ๆ ประธานาธิบดีไบเดนจึงประกาศว่านโยบายทุกด้าน ต้องเป็นประโยชน์แก่แรงงาน คน อเมริกัน และธุรกิจของสหรัฐอเมริกา และจะออกกฎหมายอีกหลายฉบับเพื่อทำให้เกิดความเท่า เทียมสำหรับประชาชนที่มีความหลากหลายชาติพันธุ์ ศาสนา เพศสภาพ ในสหรัฐอเมริกาและผู้ อพยพ ซึ่งทำให้คนอเมริกันที่เคยสนับสนุนประธานาธิบดีทรัมป์อาจเปลี่ยนใจมาสนับสนุน ประธานาธิบดีไบเดนในการเลือกตั้งครั้งหน้า

นักวิชาการ ผู้บริหารหน่วยราชการ และภาคเอกชนไทยแสดงความเห็นเกี่ยวกับ นโยบาย Buy America ของประธานาธิบดีโจเซฟ ไบเดน ที่เป็นไปในทิศทางเดียวกัน โดยเห็นว่า นโยบายนี้กำหนดให้การจัดซื้อจัดจ้างของรัฐบาลสหรัฐอเมริกาต้องซื้อสินค้าและบริการที่ผลิตใน สหรัฐอเมริกาเท่านั้น เพื่อสนับสนุนผู้ผลิตในประเทศ และลดการขาดดุลการค้าระหว่างประเทศ จึง อาจส่งผลกระทบต่อ การส่งออกสินค้าสำเร็จรูปของไทย แต่สินค้าส่งออกของไทยที่เป็นวัตถุดิบ หรือ สินค้าชิ้นกลาง น่าจะได้ประโยชน์เพราะอยู่ในห่วงโซ่อุปทานของสหรัฐอเมริกา และหากนโยบายนี้ ส่งผลให้เศรษฐกิจสหรัฐอเมริกาฟื้นตัว คนอเมริกันก็จะมีกำลังซื้อและมีโอกาสที่จะนำเข้าสินค้าจาก ประเทศไทยเพิ่มขึ้น

ในกรณีการตัดสิทธิพิเศษทางภาษีศุลกากรหรือ จีเอสพี หน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้อง ได้เร่งพัฒนาศักยภาพของผู้ประกอบการเพื่อเตรียมพร้อมรับมือกับการถูกตัดสิทธิพิเศษทางภาษี ศุลกากรทั้งหมดเนื่องจากไทยมีระดับการพัฒนาสูงกว่าเงื่อนไขที่จะได้รับสิทธิพิเศษดังกล่าว

๔. แนวทางในการขยายการค้าและความสัมพันธ์ทางการค้าระหว่างไทย และสหรัฐอเมริกาภายหลังการเลือกตั้งประธานาธิบดีสหรัฐอเมริกาในปี พ.ศ. ๒๕๖๓

จากการวิเคราะห์ข้อมูลในบทที่ ๓ และ ๔ สามารถคาดการณ์ได้ว่า การเผชิญหน้า ระหว่างสหรัฐอเมริกาและจีนจะยังคงมีอยู่ต่อไป และอาจจะรุนแรงมากขึ้น นอกจากการเผชิญหน้า ทางเศรษฐกิจและเทคโนโลยีแล้ว อาจมีการเผชิญหน้าทางการทหารจากกรณีความขัดแย้งในทะเลจีน ใต้ และอาจมีการเผชิญหน้าในเวทีพหุภาคีในองค์การระหว่างประเทศ จากนโยบายของ ประธานาธิบดีไบเดนที่ต้องการให้สหรัฐอเมริกามีบทบาทนำในทุกเวที ซึ่งนโยบายนี้ได้เคยนำมาใช้ สมัยประธานาธิบดีบารัค โอบามา ส่งผลให้ประเทศต่าง ๆ ในโลกมีการแบ่งเป็นหลายกลุ่มหลายฝ่าย

และถูกกดดันให้เลิกช้าง ระหว่างสหรัฐอเมริกา สหภาพยุโรป และจีน ในอนาคตอันใกล้ไทยและประเทศสมาชิกอาเซียนอาจเผชิญกับสถานการณ์เช่นนี้อีกครั้ง

ข้อเสนอแนะ

๑. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

๑.๑ รัฐบาลไทยต้องวางตัวเป็นกลาง และรักษาสมดุลความสัมพันธ์ระหว่างไทย - สหรัฐอเมริกา และไทย - จีน

๑.๒ ไทยควรสร้างและกระชับความสัมพันธ์กับประเทศอื่น ๆ เพื่อให้เป็นแนวร่วมในการต่อต้านการเผชิญหน้าระหว่างสหรัฐอเมริกาและจีน เช่น ประเทศในทวีปยุโรป แอฟริกา เอเชีย ตะวันออก และอิสราเอล เป็นต้น

๑.๓ ประธานาธิบดีไบเดน ต้องการฟื้นฟูเศรษฐกิจของสหรัฐอเมริกาโดยการรักษาฐานการผลิตและการค้าบริการไว้ในประเทศ ในขณะที่เดียวกันก็ต้องการการลงทุนจากต่างประเทศเพิ่มขึ้นด้วย ดังนั้น รัฐบาลไทยควรสนับสนุนให้เอกชนไทยไปลงทุนในสหรัฐอเมริกา เพื่อสร้างอำนาจการต่อรองกับสหรัฐอเมริกา

๒. ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

๒.๑ การสนับสนุนท่าทีของจีนหรือสหรัฐอเมริกาในเวทีพหุภาคีต่าง ๆ จะต้องอยู่บนพื้นฐานของข้อมูลและหลักฐานสนับสนุน มิใช่เพื่อสร้างความพอใจให้กับจีนหรือสหรัฐอเมริกา

๒.๒ หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรพัฒนาผู้ประกอบการให้เพิ่มขีดความสามารถทางการแข่งขัน โดยลดการพึ่งพาแต่มีต่อจากสิทธิพิเศษทางภาษีศุลกากรภายใต้โครงการจีเอสพี (Generalize System of Preference)

๒.๓ รักษาและกระชับความสัมพันธ์กับผู้นำเข้าสหรัฐอเมริกา เนื่องจากผู้นำเข้าสหรัฐอเมริกาจะสามารถเป็นแนวร่วมให้กับผู้ส่งออกไทย กรณีมีการใช้มาตรการในการกีดกันทางการค้าในอนาคตโดยรัฐบาลสหรัฐอเมริกา

๒.๔ ปรับปรุงสินค้าให้ได้คุณภาพตามมาตรฐานสากล เพื่อให้สามารถจำหน่ายได้ในทุกภูมิภาค แทนการผลิตตามมาตรฐานประเทศใดประเทศหนึ่ง ซึ่งอาจถูกปฏิเสธจากประเทศอีกฝ่ายหนึ่งได้

๒.๕ ปรับปรุงบรรจุภัณฑ์ของสินค้าให้แตกต่างจากบรรจุภัณฑ์ของจีน เพื่อหลีกเลี่ยงความเข้าใจผิด จากกระแสต่อต้านจีนในสหรัฐอเมริกาที่ยังคงมีอยู่อย่างต่อเนื่อง โดยเน้นใช้บรรจุภัณฑ์ที่มีเอกลักษณ์ความเป็นไทย

๒.๖ กลุ่มสินค้าที่มีแนวโน้มจะส่งออกได้เพิ่มขึ้น เมื่อคนอเมริกันมีกำลังซื้อ ควรติดต่อประสานกับผู้นำเข้าสหรัฐฯ แต่เนิ่น ๆ เพื่อเตรียมพร้อมสำหรับการส่งและกระจายสินค้า ทั้งนี้ อาจเตรียมกิจกรรมส่งเสริมการขายล่วงหน้า เพื่อลดอำนาจต่อรองของคู่แข่ง

๓. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

เมื่อศึกษายุทธศาสตร์ชาติหรือยุทธศาสตร์ด้านความมั่นคงแห่งชาติของสหรัฐอเมริกา จะพบว่า ประธานาธิบดีสหรัฐอเมริกาทุกยุคทุกสมัยจะดำเนินนโยบายต่าง ๆ เพื่อให้บรรลุผล ประโยชน์แห่งชาติ ๓ ประการ คือ

๑. ความมั่นคงปลอดภัยเพื่อประกันความอยู่รอด (Security that Ensures Survival)

๒. ส่งเสริมค่านิยมของอเมริกัน (Promotion of Values)

๓. เสริมสร้างความมั่งคั่งทางเศรษฐกิจ (Promotion)

อย่างไรก็ตาม กลยุทธ์และวิธีการเพื่อให้บรรลุผลประโยชน์แห่งชาติทั้ง ๓ ประการ มีความแตกต่างกันบ้างไม่มากก็น้อย การศึกษาแนวทางดำเนินความสัมพันธ์กับสหรัฐอเมริกาด้าน การค้าในการวิจัยครั้งต่อไป ควร

๓.๑ ศึกษาเปรียบเทียบยุทธศาสตร์ชาติของสหรัฐอเมริกาของประธานาธิบดี สหรัฐอเมริกาในอดีตที่มาจากพรรคเดียวกับประธานาธิบดีสหรัฐอเมริกาในเวลานั้น เพื่อให้สามารถ นำเสนอข้อเสนอแนะที่เหมาะสมในแต่ละช่วงเวลา เนื่องจากประธานาธิบดีเกือบทุกคนจะปฏิบัติตาม แนวทางของพรรคการเมืองของตนในการกำหนดนโยบายทั้งด้านการค้า เศรษฐกิจ ต่างประเทศ และ ความมั่นคง

๓.๒ ศึกษานโยบายด้านความมั่นคงมาประกอบการศึกษาวิจัยนโยบายด้านการค้า หรือ ด้านการต่างประเทศ หรือด้านเศรษฐกิจ เพราะนโยบายด้านความมั่นคงจะสะท้อนผลประโยชน์ แห่งชาติลำดับแรกของสหรัฐอเมริกา

บรรณานุกรม

ภาษาไทย

หนังสือ

โคริน เฟื่องเกษม. แนวคิดและทฤษฎีความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๘.

ประภัสสร เทพชาตรี. รายงานการวิจัยเรื่อง ความสัมพันธ์ไทย - สหรัฐฯ : อดีต ปัจจุบัน และอนาคต. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๕๔.

วิจิตร อวาทกุล. เทคนิคการประชาสัมพันธ์. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๑.

ศิริโรตม์ ภาคสุวรรณ. ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ : ทฤษฎีและพฤติกรรม. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยรามคำแหง, ๒๕๒๑.

วารสาร หนังสือพิมพ์

จุฑาทิพย์ คล้ายทับทิม. “สหรัฐอเมริกามาก่อน: ยุทธศาสตร์หลักนโยบายต่างประเทศสหรัฐอเมริกาสมัยประธานาธิบดีโด널ด์ ทรัมป์”. วารสารสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์. ปีที่ ๔๖ ฉบับที่ ๒, ๒๕๖๓. หน้า ๘๖ - ๑๑๐.

ธโรธร ตูทองคำ. “แนวคิด ทฤษฎี ตัวแบบ และแนวทางการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ: การจัดกลุ่มทางความคิดและสาระสำคัญจากแนวคิดกระแสหลักช่วงคริสต์ศตวรรษที่ ๒๐”. วารสารรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์. ปีที่ ๗ ฉบับที่ ๒ (กรกฎาคม - ธันวาคม), ๒๕๕๙. หน้า ๑๑๘ - ๑๕๑.

ฝ่ายวิจัยธุรกิจ ธนาคารเพื่อการส่งออกและนำเข้า. “ถอดนโยบายประธานาธิบดีโจ ไบเดน เพื่อไขผลกระทบต่อการค้าการลงทุนของไทย”. Advisory Notes. ๒๕ มกราคม ๒๕๖๔.

ประภัสสร เทพชาตรี. “ยุทธศาสตร์สหรัฐฯ ต่อภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้”. วารสารเอเชียตะวันออกเฉียงศึกษาศาสตร์. ปีที่ ๑๒ ฉบับที่ ๒, กันยายน ๒๕๕๐ - กุมภาพันธ์ ๒๕๕๑. หน้า ๔๑ - ๗๘.

ศุภมิตร ปิติพัฒน์. “ไม่มีความสมานฉันท์ในความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ”. วารสารสังคมศาสตร์ ปีที่ ๓๖ ฉบับที่ ๑, มกราคม - มิถุนายน ๒๕๔๘. หน้า ๑๓๐ - ๑๖๔.

สัญญารัตน์ มีสุวรรณ. “การวิเคราะห์นโยบายต่างประเทศของสหรัฐอเมริกาในทะเลจีนตะวันออก ค.ศ. ๒๐๑๖ ถึง ๒๐๑๗ และนัยต่อประเทศไทย”. วารสารฉบับพิเศษ การประชุมวิชาการ ปีที่ ๑๔ มหาวิทยาลัยมหาสารคามวิจัย ครั้งที่ ๑๔. ๒๕๖๑.

เอกสารวิจัย

ธนกร ทรยศนนท์, พลอากาศตรี. “แนวทางการดำเนินความสัมพันธ์ในกรอบความร่วมมือด้านความมั่นคงของไทยต่อนโยบายความมั่นคงของสหรัฐอเมริกาในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้”. เอกสารวิจัยส่วนบุคคล, วิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร, ๒๕๖๑.

ข้อมูลบนอินเทอร์เน็ต

พาณิชย์, กระทรวง. ศูนย์เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก : <http://tradereport.moc.go.th/TradeThai.aspx>, ๒๕๖๔.

Biden, Joseph. “The Power of America’s Example: the Biden Plan for Leading the Democratic World to Meet the Challenges of the 21st Century”. (Online). Available : www.JOEBIDEN.com, 2021.

Kim, Seung Min. “On his first day, Biden signs executive orders to reverse Trump’s policies”. (Online). Available : <https://www.washingtonpost.com>. 21 January 2021.

U.S. State Department. “Remarks by President Biden on America’s Place in the World”. (Online). Available: <https://www.state.gov>. 4 February 2021.

White House. “Speeches and Remarks by President Biden”. (Online). Available : <https://www.whitehouse.gov>, 2021.

ภาษาต่างประเทศ

Books

Cox, Michael. “Introduction”. in Carr, E. H., The Twenty Years’ Crisis, 1919 – 1939: An Introduction to the Study of International Relations. New York: Palgrave, 2001.

Morgenthau, Hans J., Politics Among Nations: The Struggle for Power and Peace. New York: Knopf, 1948.

Waltz, Kenneth N., Man, the State and War: A Theoretical Analysis. New York: Columbia University Press, 1954.

ประวัติย่อผู้วิจัย

- ชื่อ** นางสาวเก็จพิรุณ เกาะสุวรรณ
- วันเดือนปีเกิด** ๒๙ พฤษภาคม ๒๕๑๐
- การศึกษา**
- ๒๕๒๘ มาแตร์เดอีวิทยาลัย
- ๒๕๓๒ Bachelor of Commerce and Administration, Victoria University of Wellington.
- ๒๕๓๙ การตลาดมหาบัณฑิต (ภาษาอังกฤษ) มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
- ประวัติการทำงานโดยย่อ**
- ๒๕๓๒ เริ่มรับราชการตำแหน่งนักวิชาการพาณิชย์ ๓ สังกัดกรมการค้าภายใน กระทรวงพาณิชย์
- ๒๕๕๑ ผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้านการเจรจาการค้าทวิภาคี กรมเจรจาการค้าระหว่างประเทศ กระทรวงพาณิชย์
- ๒๕๕๗ ผู้อำนวยการสำนักอเมริกา แปซิฟิก และองค์การระหว่างประเทศ กรมเจรจาการค้าระหว่างประเทศ กระทรวงพาณิชย์
- ๒๕๕๙ ผู้อำนวยการสำนักเจรจาการค้าบริการและการลงทุน กรมเจรจาการค้าระหว่างประเทศ กระทรวงพาณิชย์
- ๒๕๖๐ รองอธิบดีกรมเจรจาการค้าระหว่างประเทศ กระทรวงพาณิชย์
- ตำแหน่งปัจจุบัน** ที่ปรึกษาการพาณิชย์ กระทรวงพาณิชย์

สรุปย่อ

ลักษณะวิชา การเศรษฐกิจ

เรื่อง แนวทางดำเนินความสัมพันธ์ทางการค้ากับสหรัฐอเมริกาภายหลังการเลือกตั้งประธานาธิบดีสหรัฐอเมริกา ปี พ.ศ. 2563

ผู้วิจัย นางสาวเก็จพิรุณ เกาะสุวรรณ

หลักสูตร วปอ. รุ่นที่ 63

ตำแหน่ง รองอธิบดีกรมเจรจาการค้าระหว่างประเทศ กระทรวงพาณิชย์

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การค้าระหว่างประเทศคิดเป็นสัดส่วนมากกว่า ร้อยละ 120 ของผลิตภัณฑ์มวลรวมประชาชาติ (GDP: Gross Domestic Product) ของประเทศไทย โดยคู่ค้าสำคัญ 3 ลำดับแรกคือ จีน ญี่ปุ่น และสหรัฐอเมริกา สำหรับจีนและญี่ปุ่น ไทยได้จัดทำความตกลงการค้าเสรีด้วยแล้ว เพื่อให้มั่นใจว่าสินค้าของไทยจะสามารถเข้าสู่ตลาดของทั้งสองประเทศโดยมีอุปสรรคทางการค้าน้อยที่สุด โดยสินค้าไทยที่ส่งออกไปยังจีนและญี่ปุ่นได้รับสิทธิพิเศษทางภาษีภายใต้ความตกลงการค้าเสรีอาเซียน-จีน และความตกลงหุ้นส่วนเศรษฐกิจที่ใกล้ชิดไทย-ญี่ปุ่น และความตกลงหุ้นส่วนเศรษฐกิจที่ใกล้ชิดอาเซียน-ญี่ปุ่น ตามลำดับ

สำหรับสหรัฐอเมริกาซึ่งเป็นคู่ค้าที่สำคัญของไทยลำดับที่ ๓ รองจากจีนและญี่ปุ่น ไทยยังไม่ได้จัดทำความตกลงการค้าเสรีด้วย การรักษาและขยายความสัมพันธ์ทางการค้ากับสหรัฐอเมริกาคือช่วยทำให้เศรษฐกิจไทยมีความมั่นคงและมีเสถียรภาพ ซึ่งเป็นปัจจัยหนึ่งที่จะทำให้ประเทศไทยไปสู่เป้าหมายของยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี คือ ความมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืนของประเทศ

การดำเนินนโยบายการค้าของสหรัฐอเมริกาในระดับทวิภาคี ภูมิภาค หรือพหุภาคี ส่งผลกระทบต่อไทยไม่ทางตรงก็ทางอ้อม ในช่วง 4 ปีที่ผ่านมาสหรัฐอเมริกายุติการนำของนายโดนัลด์ ทรัมป์ ได้มีการนำมาตรการกีดกันทางการค้าหลายมาตรการมาใช้กับประเทศจีน และประเทศผู้ส่งออกไปยังสหรัฐอเมริกา อาทิ การขึ้นภาษีศุลกากรสินค้าที่นำเข้าจากจีน จนก่อให้เกิดสงครามการค้าระหว่างสหรัฐอเมริกาและจีน การประกาศขึ้นภาษี สินค้าเหล็กและอลูมิเนียม และสินค้านานยนต์และชิ้นส่วนตามมาตรา 232 ของกฎหมาย Trade Expansion Act ค.ศ. 1962 และการประกาศตัดสิทธิพิเศษทางภาษีที่ให้แก่ไทยภายใต้โครงการสิทธิพิเศษทางภาษีศุลกากร GSP (Generalized System of Preference) เป็นต้น ส่งผลให้การค้าระหว่างไทยกับสหรัฐอเมริกาได้รับผลกระทบทั้งทางตรงและทางอ้อม

โดยที่ประธานาธิบดีสหรัฐอเมริกาคณปัจจุบัน นายโดนัลด์ ทรัมป์ (The Honorable Donald J. Trump) ครบวาระการดำรงตำแหน่งใน ปี พ.ศ. 2563 และมีการเลือกตั้งประธานาธิบดีคนใหม่ในเดือนพฤศจิกายน พ.ศ. 2563 จึงเป็นเรื่องน่าสนใจว่า การเลือกตั้งประธานาธิบดีสหรัฐอเมริกาในครั้งนี้ นายโดนัลด์ ทรัมป์ หากได้รับเลือกตั้งเป็นสมัยที่ 2 จะยังคงดำเนินนโยบายการค้าลักษณะเดิมหรือไม่ หรือจะปรับเปลี่ยนนโยบายไปในทิศทางใด หรือหากผู้สมัครพรรคเดโมแครต นายโจเซฟ ไบเดน ได้รับเลือกเป็นประธานาธิบดีสหรัฐอเมริกา คนที่ 46 จะดำเนินนโยบายการค้ากับจีนในลักษณะเดียวกับ

ประธานาธิบดีทรัมป์หรือไม่ และจะดำเนินนโยบายการค้ากับประเทศต่าง ๆ อย่างไร การศึกษาแผนนโยบายทางการค้าของประธานาธิบดีสหรัฐอเมริกาที่ได้รับเลือกตั้งในปี พ.ศ. 2563 จะทำให้ประเทศไทยสามารถเตรียมการรองรับมาตรการหรือผลกระทบต่าง ๆ ที่จะเกิดขึ้นจากนโยบายหรือมาตรการเหล่านั้น รวมทั้ง จะทำให้ประเทศไทยสามารถกำหนดกลยุทธ์ในการรักษาความสัมพันธ์ทางการค้ากับสหรัฐอเมริกาได้อย่างมีประสิทธิภาพ อันจะนำมาซึ่งการขยายตัวทางการค้าระหว่างไทยและสหรัฐอเมริกา โดยเฉพาะการส่งออกสินค้าของไทยไปยังสหรัฐอเมริกา

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษานโยบายด้านการค้าในปัจจุบันของสหรัฐอเมริกาภายใต้การบริหารของประธานาธิบดีโดนัลด์ ทรัมป์ และนโยบายด้านการค้าของประธานาธิบดีสหรัฐอเมริกาที่ได้รับเลือกตั้งในปี พ.ศ. 2563
2. เพื่อวิเคราะห์ปัญหาจากนโยบายการค้าของสหรัฐอเมริกาต่อการค้าของไทยในปัจจุบัน
3. เพื่อหาแนวทางในการขยายการค้าและความสัมพันธ์ทางการค้าระหว่างไทยและสหรัฐอเมริกาภายหลังการเลือกตั้งประธานาธิบดีสหรัฐอเมริกาเมื่อเดือนพฤศจิกายน พ.ศ. 2563

ขอบเขตของการวิจัย

ขอบเขตด้านเนื้อหา การวิจัยนี้จะศึกษานโยบายด้านการค้าของสหรัฐอเมริกาที่ใช้อยู่ในปัจจุบัน (ณ ปี พ.ศ. 2563) และนโยบายด้านการค้าของประธานาธิบดีสหรัฐอเมริกาที่ได้รับเลือกตั้งในปี พ.ศ. 2563 (เฉพาะที่ได้ประกาศต่อสาธารณะเท่านั้น) โดยจะวิเคราะห์ปัญหาอุปสรรคทางการค้าที่เกิดจากนโยบายด้านการค้าของประธานาธิบดีโดนัลด์ ทรัมป์ และปัญหาอุปสรรคที่อาจเกิดขึ้นจากนโยบายด้านการค้าของประธานาธิบดีสหรัฐอเมริกาที่ได้รับเลือกตั้งในปี พ.ศ. 2563

ขอบเขตด้านประชากร ประชากรที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ ได้แก่ ผู้บริหารหน่วยราชการ กระทรวงพาณิชย์ ผู้ประกอบการภาคเอกชน นักวิชาการ

วิธีดำเนินการวิจัย

ดำเนินการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ร่วมกับการวิจัยเชิงพรรณนา (Descriptive Research) โดยรวบรวมข้อมูลปฐมภูมิจากการสัมภาษณ์ผู้บริหารหน่วยราชการ กระทรวงพาณิชย์ ผู้ประกอบการภาคเอกชน และนักวิชาการ อย่างน้อยกลุ่มละ 2 ราย และรวบรวมข้อมูลทุติยภูมิ ดำเนินการโดยการศึกษาจากถ้อยแถลง ข่าว และเอกสารต่าง ๆ แล้วนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์เนื้อหา (Context Analysis) และวิเคราะห์เปรียบเทียบ ก่อนสังเคราะห์ข้อมูล แล้วจึงนำเสนอข้อมูลแบบรายงานวิจัยเชิงพรรณนา และเสนอข้อเสนอนโยบายที่ใช้ผลลัพธ์จากการวิเคราะห์เป็นพื้นฐาน

ผลการวิจัย

ไทยและสหรัฐอเมริกาได้เริ่มต้นความสัมพันธ์ทางการค้าอย่างเป็นทางการในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว เมื่อปี พ.ศ. 2376 เมื่อทั้งสองฝ่ายได้จัดทำสนธิสัญญาไมตรีและการพาณิชย์ (Treaty of Amity and Commerce) ระหว่างกันเป็นครั้งแรก จนถึงปัจจุบัน ไทยและสหรัฐอเมริกาได้จัดทำสนธิสัญญาไมตรีและการพาณิชย์แล้ว รวม 5 ฉบับ นอกจากนี้ เมื่อวันที่ 23 ตุลาคม พ.ศ. 2545 ไทยและสหรัฐอเมริกาได้ลงนามกรอบความตกลงด้านการค้าและการลงทุน (Trade and Investment Framework Agreement: TIFA) เพื่อเป็นเวทีหารือประเด็นปัญหาทางการค้าและหารือความร่วมมือทวิภาคี ไทยและสหรัฐอเมริกาได้เริ่มเจรจาความตกลงการค้าเสรีระหว่างกันในปี พ.ศ. 2547 แต่การเจรจาได้ถูกระงับไปเมื่อไทยมีการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองในปี พ.ศ. 2549

ในปี พ.ศ. 2563 สหรัฐอเมริกาเป็นคู่ค้าลำดับที่ 3 ของไทย รองจากจีนและญี่ปุ่น โดยไทยและสหรัฐอเมริกามีมูลค่าการค้าระหว่างกัน 1,297,259.49 ล้านบาท เพิ่มขึ้นจากปี พ.ศ. 2562 ร้อยละ 1.16 ไทยเกินดุลการค้ากับสหรัฐอเมริกา 472,156.03 ล้านบาท ในด้านการส่งออก สหรัฐอเมริกาเป็นตลาดส่งออกสำคัญลำดับที่ 1 ของไทย โดยในปี พ.ศ. 2563 ไทยส่งออกไปสหรัฐอเมริกาเป็นมูลค่า 884,707.76 ล้านบาท ในด้านการนำเข้า สหรัฐอเมริกาเป็นแหล่งนำเข้าอันดับที่ 3 ของไทย รองจาก จีนและญี่ปุ่น ในปี พ.ศ. 2563 ไทยนำเข้าจากสหรัฐอเมริกาเป็นมูลค่า 412,551.73 ล้านบาท

ในช่วงการดำรงตำแหน่งประธานาธิบดีสหรัฐอเมริกาของนายโดนัลด์ ทรัมป์ (Donald Trump) ระหว่างปี พ.ศ. 2559 – 2563 รัฐบาลสหรัฐอเมริกาได้ดำเนินมาตรการทางการค้าที่มีผลโดยตรงต่อไทย 3 เรื่อง ดังนี้

1. การตัดสิทธิพิเศษทางภาษีศุลกากรภายใต้โครงการจีเอสพี หรือ Generalized System of Preference: GSP) ที่สหรัฐอเมริกาให้แก่ไทย โดยอ้างว่าไทยมิได้ให้การคุ้มครองสิทธิแรงงานตามมาตรฐานสากล และไม่เปิดตลาดให้กับสินค้าของสหรัฐอเมริกา (ไทยไม่อนุญาตให้นำเข้าและจำหน่ายเนื้อสุกรและผลิตภัณฑ์ที่พบสารเร่งเนื้อแดงตกค้างจากสหรัฐอเมริกา)

2. การประกาศขึ้นอัตราภาษีนำเข้าสินค้าเหล็กและอลูมิเนียม ภายใต้มาตรา 232 ของกฎหมาย Trade Expansion Act เมื่อวันที่ 8 มีนาคม 2561 ประธานาธิบดีโดนัลด์ ทรัมป์ ได้ลงนามประกาศขึ้นอัตราภาษีศุลกากรสินค้าเหล็กและอลูมิเนียมจากทุกประเทศที่นำเข้ามายังสหรัฐอเมริกา ภายใต้มาตรา 232 ของกฎหมาย Trade Expansion Act ปี ค.ศ. 1962 ซึ่งมีผลใช้บังคับตั้งแต่วันที่ 23 มีนาคม 2561 โดยมีการจัดเก็บภาษีศุลกากรสินค้าเหล็ก เพิ่มขึ้นจากอัตราปกติ ร้อยละ 25 และจัดเก็บภาษีศุลกากรสินค้าอลูมิเนียม เพิ่มขึ้นจากอัตราปกติ ร้อยละ 10 ซึ่งส่งผลกระทบต่อ การส่งออกสินค้าทั้งสองประเภทของไทย อย่างไรก็ตาม ผู้ส่งออกได้ร่วมมือกับผู้นำเข้าสหรัฐฯ ทำให้มีสินค้าส่งออกของไทยจำนวน 4 รายการที่ได้รับยกเว้นจากการใช้มาตรการนี้

3. การประกาศไต่สวนสินค้านานยนต์และชิ้นส่วนยานยนต์นำเข้า ภายใต้มาตรา 232 ของกฎหมาย Trade Expansion Act 1962 โดยหากผลการไต่สวนมีมูลเหตุเพียงพอ สหรัฐอเมริกาอาจพิจารณาเพิ่มภาษีศุลกากรในสินค้านี้ได้อีก ร้อยละ 25

ผลการไต่สวนพบว่า การนำเข้าสินค้ายานยนต์และชิ้นส่วนที่เพิ่มขึ้น ทำให้เศรษฐกิจสหรัฐอเมริกาอ่อนกำลัง และหากส่วนแบ่งตลาดของผู้ผลิตสหรัฐอเมริกายังคงหดตัวอย่างต่อเนื่อง ก็จะเป็นอุปสรรคต่อขีดความสามารถในการพัฒนาเทคโนโลยีขั้นสูงที่สำคัญต่อการรักษาความเป็นผู้นำด้านเทคโนโลยี และเสนอให้สหรัฐอเมริกาเจรจาข้อตกลงกับประเทศต่าง ๆ เพื่อปรับลดการนำเข้าสินค้ายานยนต์ เพื่อไม่ให้เป็นภัยคุกคามต่อความมั่นคงแห่งชาติของสหรัฐอเมริกา และประธานาธิบดีโดนัลด์ ทรัมป์ เห็นพ้องกับความเห็นและข้อเสนอของกระทรวงพาณิชย์สหรัฐฯ

สหรัฐอเมริกาได้จัดการเลือกตั้งประธานาธิบดีคนที่ 46 เมื่อวันที่ 3 พฤศจิกายน พ.ศ. 2563 ผู้ชนะการเลือกตั้งและได้รับเลือกเป็นประธานาธิบดีสหรัฐอเมริกา คนที่ 46 คือ นายโจเซฟ ไบเดน จากพรรคเดโมแครต โดยนายโจเซฟ ไบเดน เคยเป็นรองประธานาธิบดีถึงสองสมัย ในสมัยที่นายบารัค โอบามา ดำรงตำแหน่งประธานาธิบดีสหรัฐอเมริกา

ในช่วงการหาเสียงเพื่อรับเลือกเป็นประธานาธิบดีสหรัฐอเมริกา นายโจเซฟ ไบเดน กล่าวอย่างชัดเจนว่า เรื่องการค้า ไม่ได้อยู่ในลำดับความสำคัญแรก ๆ ของเขา โดยเขาจะให้ความสำคัญกับการแก้ไขสิ่งที่ควรต้องดำเนินการในประเทศก่อน ซึ่งรวมถึง เรื่องการลงทุนในการศึกษา โครงสร้างพื้นฐาน และภาคการผลิต นโยบายเศรษฐกิจหลักของนายโจเซฟ ไบเดนในช่วงหาเสียง ได้แก่ นโยบาย Buy American โดยนายไบเดนจะแก้ไขระเบียบการจัดซื้อจัดจ้างโดยรัฐ ให้ใช้ของที่ผลิตในสหรัฐอเมริกาในสัดส่วนที่มากขึ้น ให้การอุดหนุนในการวิจัยและพัฒนาแก่ผู้ประกอบการสหรัฐฯ และจะนำนโยบาย Buy American มาใช้มากขึ้นในโครงการก่อสร้างโครงสร้างพื้นฐาน รวมทั้งจะเพิ่มงบประมาณในการจัดซื้อจัดจ้างโดยรัฐเป็น 400,000 ล้านดอลลาร์สหรัฐในปีแรกของการดำรงตำแหน่งประธานาธิบดี เพื่อซื้อสินค้าและบริการที่ผลิตในสหรัฐอเมริกา รวมถึงยานพาหนะและสินค้าที่ใช้พลังงานสะอาด

เมื่อวันที่ 1 มีนาคม 2564 สำนักงานผู้แทนการค้าสหรัฐฯ ได้เผยแพร่รายงานการค้าประจำปี 2563 และนโยบายการค้าปี 2564 (2021 Trade Policy Agenda and 2020 Annual Report) ต่อรัฐสภา ซึ่งเป็นรายงานที่สรุปภาพรวมและทิศทางการดำเนินนโยบายการค้าของสหรัฐอเมริกา ประจำปี 2564 โดยมีสาระสำคัญ ดังนี้

ฝ่ายบริหารสหรัฐฯ จะเน้นนโยบายการค้าที่ทำให้เศรษฐกิจสหรัฐอเมริกาฟื้นตัวจากผลกระทบของการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 และเสริมสร้างการลงทุนในเศรษฐกิจภายในประเทศ รัฐบาลสหรัฐฯ จะเจรจากำหนดมาตรฐานทางการค้าใหม่ เพิ่มความเข้มงวดในการบังคับใช้ความตกลงทางการค้า และเสริมสร้างความร่วมมือและฟื้นฟูความสัมพันธ์กับประเทศพันธมิตร ส่งเสริมนโยบายการค้าที่ผลประโยชน์อย่างเป็นรูปธรรมแก่แรงงาน ครอบครัว และชุมชนชาวอเมริกัน แก้ไขปัญหาการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ เสริมสร้างความเสมอภาคทางเชื้อชาติ พัฒนาห่วงโซ่อุปทานของสหรัฐอเมริกาให้มีความแข็งแกร่ง และขยายตลาดการส่งออกสินค้าและบริการของสหรัฐอเมริกา

นักวิชาการ ผู้ประกอบการภาคเอกชน และผู้บริหารหน่วยราชการในกระทรวงพาณิชย์ ให้ความเห็นต่อนโยบาย Buy America ในทิศทางเดียวกันว่า น่าจะส่งผลกระทบต่อส่งออกสินค้าของไทยไปสหรัฐอเมริกาเฉพาะสินค้าสำเร็จรูป ส่วนสินค้าที่เป็นวัตถุดิบและสินค้าขั้นกลาง น่าจะสามารถส่งออกได้เช่นเดิม เนื่องจากไทยอยู่ในห่วงโซ่การผลิตของสหรัฐอเมริกา นอกจากนี้

มาตรการกระตุ้นเศรษฐกิจของสหรัฐอเมริกา น่าจะส่งผลดีต่อการส่งออกของไทย เนื่องจากเมื่อคนอเมริกันมีกำลังซื้อมากขึ้น ก็จะทำให้นำเข้าสินค้าจากไทยมากขึ้น

ข้อเสนอแนะ

การเผชิญหน้าระหว่างสหรัฐอเมริกาและจีนจะยังคงมีอยู่ต่อไป รัฐบาลไทยต้องวางตัวเป็นกลาง และรักษาสมดุลความสัมพันธ์ระหว่างไทย - สหรัฐอเมริกา และไทย - จีน ควรสร้างและกระชับความสัมพันธ์กับประเทศอื่น ๆ เพื่อให้เป็นแนวร่วมในการต่อต้านการเผชิญหน้าระหว่างสหรัฐอเมริกาและจีน ภาคเอกชนไทยควรรักษาและกระชับความสัมพันธ์กับผู้นำเข้าสหรัฐอเมริกา เนื่องจากผู้นำเข้าสามารถเป็นแนวร่วมให้กับผู้ส่งออกไทย กรณีมีการใช้มาตรการในการกีดกันทางการค้าในอนาคตโดยรัฐบาลสหรัฐอเมริกา